

Z avtomobili na konju

Po številu vozil je na prvem mestu SR Srbija, kjer je bilo ob koncu decembra registriranih 343.870 motornih vozil. Na drugem mestu je SR Hrvatska s 237.440 vozili, tretji SR Slovenija (221.614), BiH (71.536), Makedonija (36.932) in Crna gora z 12.339 motornimi vozili.

Pri primerjanju števila prebivalcev s številom motornih vozil so izračunali, da pride v Jugoslaviji na vsakega 46 prebivalcev po eno motorno vozilo, pri čemer je na prvem mestu Slovenija, kjer pride eno motorno vozilo na vsakega 3 prebivalcev. Na drugem mestu je Hrvatska z 18,5 prebivalci na eno vozilo, Srbija (24), Crna gora (43), Makedonija (44) in na poslednjem mestu BiH z enim motornim vozilom na vsakega 53 prebivalcev.

Dnevnik — 3. IV. 1969

Le v potu svojega obraza

Soglašam z znanjem, da ne bi smeli govoriti o ljudeh, ki ob koncu leta prijavijo dohodek, kot da so grešniki. Če bi šli po poti nekaterih senzacionalističnih sestavkov, bi prižigali občane, da bi skrivali svoj dohodek, namesto da bi bili ponosni nanj. Ustvariti večji dohodek z delom pomeni tudi več prispevati za potrebe družbe. Naša ustava pravi, da le delo in prispevek družbi določata položaj človeka v družbi. Če je kdo torej ob koncu leta prijavil dva, tri milijone, pomeni, da je pridno in pošteno delal, da si je prizadeval za napredek svoje ožje in s tem seveda tudi širše skupnosti. Ako pa je kdo prišel do milijonov po sumljivih poteh, torej brez dela, morda na račun tujega dela, s spekulacijami in podobno, je na sploh vprašanje, če je pot vodila tudi še naprej — do davčne uprave.

Komunist — 4. IV. 1969

Kje ste, sodniki?

Skoraj v vsej državi so občinska sodišča v zaostanku s svojim delom. Temeljni razlog objektivne nesposobnosti sodišč — so ugotovili v zvezni skupščini — je v pomanjkanju sodnikov.

Cepprav niso znani točni podatki, je povsem gotovo, da večini republik primanjkuje najmanj 300 sodnikov. Največji deficit sodniškega kadra je ugotovljen v Bosni in Hercegovini, kjer po najnovejših podatkih primanjkuje približno 130 sodnikov.

Borba — 4. IV. 1969

Zmeda in deficit

Pri razdelitvi deviznih sredstev za uvoz blaga široke potrošnje je bilo v letu 1967 udeleženi nad 550 gospodarskih organizacij, medtem ko se je njihovo število v letu 1968 povzpelo že na okrog 950.

Skratka, blago nabavljajo ne glede na potrebe trga, zato se kljub visokim deviznim izdatkom za uvoz blaga široke porabe dogaja, da je sortiment precej ozek, iz uvoza pa nerodno prihaja tudi blago, ki ga domača industrija lahko nudi trgu v zadostnih količinah ter v primerih izbiri in kvaliteti.

Gospodarski vestnik — 4. IV. 1969

Neupravičeno pridobljeno premoženje

Milijarda starih dinarjev — to je denar, ki so ga lani jugoslovanski tržni inšpektorji odvzeli kot razliko v ceni ali predlagali, da ga odvzamejo kot neupravičeno pridobljeno premoženje korist.

Večernje novosti — 7. IV. 1969

Železarne v stiski

Znano je, da v Sloveniji ni bogatih nahajališč surovin, ali točneje, da našega ozemlja še nismo geološko do kraja raziskali, da bi lahko ugotovili kakšne rude vse skriva. Zato je slej ko prej naše narodno bogastvo — predelovalna industrija Vendar pa ta naložba naših prednikov hitro kopni; veliko industrijskih podjetij v Sloveniji je že zdavnaj slavi- lo 100-letnico obstoja, novega pa smo v primerjavi z razvitejšimi državami in drugimi našimi republikami zgradili ali kupili malo. Zaradi zastarelosti in neekonomskih lokacije so za- šle v gospodarsko stisko tudi sloven- ske železarne, ki povzročajo zato zadnje mesece našim gospodarstveni- kom največ skrbi.

Delavska enotnost — 5. IV. 1969

Po poročilu iz zvezne skupščine...

Skupno število prijavljenih prime- rov gospodarskega kriminala, ki so jih obravnavali organi notranjih za- dev se je lani dvignilo na 11.098 na- sproti 8.433 v letu 1967. To predstav- lja tretjino več odkritih primerov.

Večernje novosti — 4. IV. 1969

Kje si, policija?

Ne moremo trditi, da je Beograd izjema med drugimi velikimi mesti, toda tle podatki so pa le zaskr- bljujoči: lani je bilo prijavljenih 12.125 vlovov, tako imenovanih hujskih tat- vin. To je gotovo dvakrat več v primerjavi z letom 1967. Toda od tega števila je treba odšteti 5.242 tat- vin predmetov iz zaklenjenih avtomo- bilov. Ostane torej 6.883 »klasičnih« vlovov.

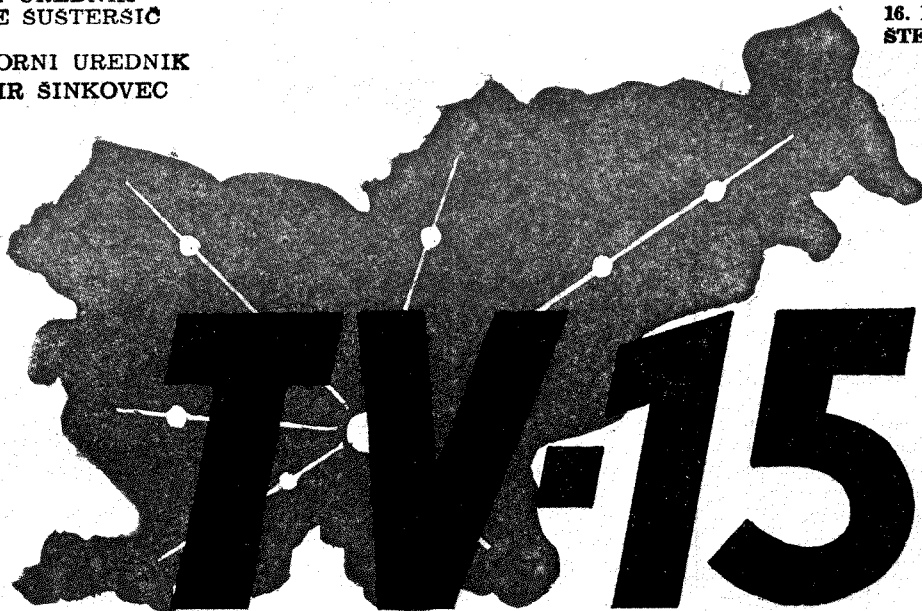
Od vseh zločinov dejanj jih je samo 304 pri katerih so odkrili po- varočitelje.

Politika ekspres — 6. IV. 1969

GLAVNI UREDNIK
FRANCE SUSTERŠIČ

ODGOVORNI UREDNIK
ČRTOMIR SINKOVEC

LETO VII
16. IV. 1969
ŠTEV. 15

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

Novo predsedstvo republiškega odbora ZZB NOV Slovenije

Novi republiški odbor ZZB NOV Slovenije se je konstituiral na svo- ji prvi seji, ki je bila 9. aprila. Takoj po začetku seje je član re- publiškega odbora Janez Vipotnik obrazložil, da dosedanji predse- dnik ne želi več opravljati te funk- cije. V zvezi s tem je na kratko nakazal velike zasluge Franca Le- skoška, revolucionarnega borca za pravice delavskega razreda, v ča- su med obema vojnama, v zvezi komunistov, njegovo delo v NOB ter njegovo povojno udejstvovanje v izgradnji naše socialistične skup- nosti in njegove zasluge v ZZB NOV. Nato je republiškemu obo- ru predlagal, naj izvoli Franca Leskoška-Luko za častnega pred- sednika ZZB NOV Slovenije.

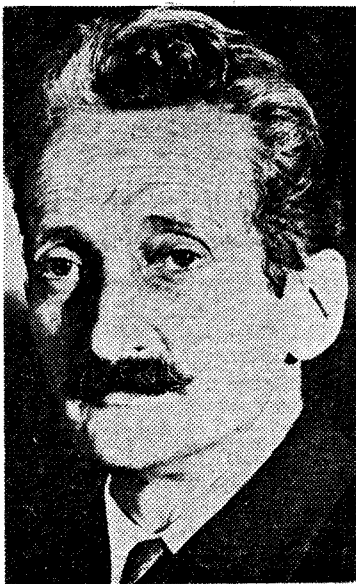
Ta predlog so prisotni sprejeli z gromkim aplavzom. Tovariš Franc Leskošek pa se je nato za- hvalil za izkazano mu čast in pri- znanje ter predlagal za novega

predsednika republiškega odbora ZZB NOV Slovenije Janka Ru- dolf. Tudi ta predloga so prisotni navdušeno pozdravili in sprejeli.

Potem ko se je Janko Rudolf zahvalil republiškemu odboru za zaupanje, ki so mu ga izkazali z izvolitvijo za predsednika, je RO izvolil tri podpredsednike in se- kretarja ter predsedstvo republi- škega odbora ZZB NOV Slovenije.

Za podpredsednike so izvolili Bogdana Osolnika, Franca Kre- seta-Cobana in dr. Rudolfa Ob- računča, za sekretarja pa Franca Vrhovška.

V predsedstvo so bili izvoljeni še tile člani republiškega obo- ra: Jože Borštnar, Lojze Buko- vac, Pepca Debeljak, Tonček Dež- man, Janez Hribar, Albert Jako- pič, Ivan Jenko, Vida Kulovec, Franc Leskošek, Borut Rajer, Ru- di Rapel, Franc Pojšek, Mile Smolinsky, Lojze Stariha, Viktor

Novi predsednik Janko Rudolf

Stopar, Lidija Šentjura, France Susteršič, Franc Taurer, Tone Uk- mar, Janez Vipotnik in ing. Pavle Zaucar.

Izvolili so še predsednike statutarnih komisij, in sicer: za predsednika komisije vojaških voj- nih invalidov Ivana Jenka, komi- sije bivših zapornikov interniran- cev in pregnancev Lojzeta Buko- ca, komisije vojnih ujetnikov Mi- leta Smolinskega, a za komisijo rezervnih oficirjev in podoficir- jev so sklenili, naj do kongresa ZZB NOV Jugoslavije, ki bo skle- nil, ali se rezervni oficirji in pod- oficirji izločijo iz ZZB NOV, osta- ne nespremenjena.

Po sklepu republiškega odbora se bodo udeležili slavnostne seje CK ZKS ob proslavi 50-letnice par- tije, ki bo 21. 4. 1969, Franc Krese, Franc Arbelj in Borut Rajer.

Odbor se je seznanil še s pova- bilom pripravljalnega odbora za proslavo 25. obletnice osvoboditve

Grenobla in departementa Isère v Franciji, da bi se te proslave udeležila tudi naša delegacija. Od- bor je sklenil, naj delegacijo izbe- re predsedstvo oz. določi vanjo tovariše, ki so sodelovali pri osvo- boditvi tega mesta in osvobodit- vi Francije.

O predlogih skupščine ZZB NOB Slovenije, ki jih je izdelala komisija, se je razvila precej raz- gibana razprava. Potem ko so čla- ni republiškega odbora predlagali več dopolnitev, so pooblastili pred- sedstvo, da sklepe izoblikuje v skladu z novimi predlogi in jih dostavi vsem članom republiškega odbora.

V. M.

Vloga delavske univerze v obrambni vzgoji

Odgovori na vprašanja, ki smo jih zastavili tovarišu Joštu Rolcu, strokovnemu sodelavcu za ob- rambno vzgojo pri Delavski uni- verzni Radovljica.

Zakaj in po čigavem sklepu se Delavska univerza ukvarja z ob- rambno vzgojo prebivalstva in z njeno organizacijo?

Obrambna vzgoja prebivalstva je eno od področij družbene vzgo- je in izobraževanja, ki predstavl- ja osnovno zvrst dejavnosti de- lavskih univerz. Družbeno izobra- ževanje pa, kot je znano, uspo- sablja in izpopolnjuje delovne ljudi v aktivne, zavestne in kori- stne člane naše družbene skupno- sti.

Obrambna vzgoja kot del druž- benega izobraževanja ima glavni namen, da seznani naše ljudi z značilnostmi naše obrambne za- misli, z njihovimi dolžnostmi in pravicami pri obrambi domovine in z vsem tistim, kar pomaga šir- jenju temeljitih priprav na vse- ljudsko obrambo.

Kot poklicna izobraževalna ustanova za odrasle je delavska univerza z bogato tradicijo, vse- binskimi in organizacijskimi iz- kušnjami in strokovnim kadrom v vsaki občini nosilka celotne družbene idejne vzgojne in izo- braževalne dejavnosti, predvsem za odrasle občane. To je poglavni vzrok, da je tudi obrambna vzgoja zaupana tej ustanovi.

V naši občini smo obrambno vzgojo in civilno zaščito pričeli uveljavljati že pred nekaj leti, se- veda ne tako množično in načrtno kot zadnje mesece. Sklep o izvajanju programov prek Delav- ske univerze je bil sprejet na svetu za narodno obrambo pri skupščini občine Radovljica. Temelji je na predhodnih predlogih in obravnavah občinske konferen- ce SZDL in njenega koordinacijskega odbora za obrambne pri- prave. Novi zakon o narodni ob- rambi, ki v členih od 139 do 146 natančno določa obveznosti in ob- seg obrambne vzgoje, s sklepom sveta za narodno obrambo v Ra- dovljici dejansko že uresničujemo brez novih ukrepov, ki bi bili si-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Srečno pot, pionirji!

Tisoče slovenskih pionirjev že šesto leto sodeluje v KURIRČKOVI POŠTI. Leta je letos krenila 7. aprila iz šestih krajev naše republike: iz Lenarta, Trave, Velenja, Žirov in Kopra. Po- samezne proge potekajo skozi različne kraje Slovenije, vseh pet prog pa se bo izteklo 21. maja ob 11. uri, ko bo KURIRČKO- VA POSTA prišla v središče naše republike, v belo Ljubljano.

Na sklepi prireditvi v Ljubljani bodo sodelovali ljubljanski pionirji in zastopniki pionirjev iz krajev in občin vse Slovenije.

Pionirji — kurirji nosijo s seboj kurirsko torbo, v kateri je tudi voščilo za tovariša Tita, voščilo z najboljšimi željami slo- venskih pionirjev za njegov rojstni dan!

OBČANOVA BELEŽNICA

V prvem letu gospodarske reforme smo se oddahnili, ker je takrat po vztrajnem naraščanju cen in padanju vrednosti dinarja nastal intermezzo obeh obojč. Se stabilnosti. Navdušeno smo ponavljali ekonomske uteme- ljitve pokojnega Borisa Kraigherja in po- udarjali vrline stabilnega dinarja, ki zagotav- ljajo večji red in napredek v gospodarstvu, zaupanje v pokojniški sistem, v hranilne vloge itd.

V naslednjih letih pa nas je začel spet preplavljati dvom, ker so začele cene spet naraščati, oziroma so se začeli življenjski stroški dvigati. Tako so v letu 1967 glede na

Pesem brez konca?

prehodno leto narasli za 7 %, lani glede na 1967. leto za 5 %, v decembru lanskega leta pa v primerjavi s poprečjem leta 1967 kar za 10 % (uradni statistični podatki). Še ob- čutnejše so življenjski stroški narasli v letoš- njem januarju: v primerjavi z lanskim de- cembrom kar za 2,2 %. Če pojde tako naprej, se bodo po mnenju zveznega urada za cene življenjski stroški letos v primerjavi z lan- skim letom zvišali za 7 %. Ta napoved pa je bržčas celo optimistična.

Torej smo se spet znašli sredi narašča-

joče nestabilnosti, ki ni prav nič v skladu s cilji gospodarske reforme.

V tisku se pojavljajo vložniki: eni kažejo s prstom na industrijo, češ da neupravičeno zvišuje cene izdelkov, drugi dolžijo trgovino, kjer cene doživljajo čudne metamorfoze, tre- tji se zavzemajo za večjo ekonomsko inter- vencijo z uvozom itd. Tu in tam se najde kdo, ki priporoča kot zdravilo za omilitve položaja zvišanje osebnih dohodkov, ne da bi pomislil, da bi golo zvišanje povzročilo nov porast cen...

In na koncu nam ne kaže drugega, ko da si spet zastavimo vprašanje o ravnesju med produkcijo oz. blagovnimi fondi in de- narjem, ki je v obtoku. Mar ni to ravnesje kljub deklarirani reformi spet občutno porušeno? Mar ni precejšen odstotek mesečnih prejemkov le navidezno zaslužen? Niso ojnice socialne še zmeraj pretesne? Se sredstva, ki jih dobivajo nerazvita območja kot pomoč, dovolj gospodarno obračajo? Niso naše in- vesticije glede na naše gospodarske zmogljivo- sti še zmeraj prevelike?

Da se ne bi ta proces spremenil v zgodbo brez konca, je potrebna predvsem doslednost v izvajanju gospodarske reforme, ki jo je IX. kongres ZKJ krepko podčrtal. Namreč doslednost v dejanjih, ne samo v besedah.

F. Š.

Dogodki tedna

MINULO NEDELJO SO BILE PO VSEJ JUGOSLAVIJI VOLITVE. 12,5 milijona Jugoslovancev je na 34.000 voliščih volilo 120 poslancev zveznega, družbenopolitičnega zbora, 780 poslancev republiških in pokrajinskih zborov in 20.062 odbornikov mestnih in občinskih skupščin. Po prvih ocenah je do sedmih zvečer, ko so volišča zaprli, glasovalo 85 do 90 odstotkov državljanov. Na marsikaterem volišču, predvsem na podeželju in v rudarskih in industrijskih središčih so zaključili z volitvami že dopoldne. Volitve so potekale v znamenju želja za še večje gospodarske uspehe in blagostanje naše družbene skupnosti.

Pod predsedstvom Josipa Broza Tita je bila v Beogradu druga plenarna seja predsedstva ZK Jugoslavije, na kateri so razpravljali o neposrednih nalogah, sprejeli delovni program predsedstva na temelju IX. kongresa in poslovnik o organizaciji in delu predsedstva ZKJ ter imenovali komisije. Med razpravo o neposrednih nalogah je nekaj govornikov opozorilo na sedanji zelo aktualni notranji politični položaj, vendar so sklenili, da bodo o njem kmalu razpravljali na posebni seji predsedstva.

V Drvarju je bila velika slovesnost, ko je odšla na pot letošnja jubilejna petindvajseta štafeta mladosti, ki bo precej daljša kot je bila v preteklih letih. Štafeta, ki jo bodo nosili mladinci in mladinke, bo letos obiskala tudi večje število vasi v vseh republikah in pokrajinah, prešla bo nad 10 tisoč kilometrov. Predvideno je, da bo štafeta, ki je odnesla štafeto palico izpred pečine v neposredni bližini Drvarja, kjer je 25. maja — pred 25. leti — bival vrhovni štab narodnoosvobodilne vojske Jugoslavije pod vodstvom tovariša Tita, prispela v Beograd 24. maja, dan kasneje pa jo bodo slovesno izročili predsedniku Titu.

Po vsej Sloveniji so na 2505 voliščih zaposleni občani izvolili 1792 odbornikov za dobo naslednjih štirih let v zbere delovnih skupnosti občinskih skupščin. Vseh kandidatov je bilo 3728. Delovni ljudje Slovenije so volili kot prvi v državi, na Hrvaškem so volili dva dni pozneje, medtem ko v drugih republikah volijo odbornike zbora delovnih skupnosti posredno. — Po vojašnicah v Sloveniji so na slavnostno okrašenih voliščih volili vojaki poslance za zvezni družbenopolitični zbor, tako da bodo volilni izidi prišli pravočasno — do nedelje, v njihove občine.

Mitja Ribičič, mandatar za sestavo zveznega izvršnega sveta, je govoril znanstvenikom v Kemičnem inštitutu »Boris Kidrič«. Dejal je, da morda gremo v obdobje, ko se gospodarska reforma spreminja v reformo znanosti. Med drugim je tudi razložil, kako je teklo oblikovne sestave ZIS in pri tem omenil Leninov izrek, da ima vsak narod takšno vlado, kakršno zasluži. To pa bi v naših razmerah mogli razumeti predvsem kot cilj, ki ga je treba doseči. ... Sestanek, ki je bil nekakšen predvolilni sestanek — pripravila ga je mestna konferenca SZDL — so se udeležili predstavniki 17 raziskovalnih institucij, v katerih je zaposlenih okrog 2000 ljudi, med njimi okrog 700 raziskovalcev.

Na kongresu KP Finske je prišlo do razcepa — konservativni del delegatov je namreč sledil svojemu voditelju Simisalju, ki je ustanovil novo finsko delavsko komunistično partijo. Po zaključku kongresa je predsednik partije Saarinen poudaril, da je razkolniški vedno tisti del organizacije, ki odhaja od večine. Razlogi za razcep niso ideološke narave, saj razlike v ideologiji po predsednikovem mnenju niso velike. V novem centralnem komiteju, ki šteje 35 članov, ima napredno krilo partije 29 ljudi, medtem ko se 6 članov OK dozdnevno prišteva k tako imenovani tretji liniji »dinamičnih stalinistov«.

O delu 9. kongresa KP Kitajske v Pekingju, ki zaseda za zaprtimi vrati, še vedno traja zakrknjen molk. V glasovih o kongresu na samem Kitajskem, se čuti predvsem politični pomen kongresa in v zvezi s tem vztrajajo na nadaljnjem znatno širšem preučevanju in uporabi Mao Ce Tungovih idej v kitajskem razvoju. Poudarek je tudi na gospodarskih dejavnostih in potrebi po pospeševanju proizvodnje. Zelo močno pa poudarjajo potrebo po »pripravljenosti proti vojni« in odločnosti, da se »meje domovine branijo za vsako ceno«. Pri tem zadnjem ni neposredno omenjena nobena država, marveč se splošno opozarja na proti »imperializmu, revizionizmu in reakciji«.

V Moskvi so zaključili redno zasedanje izvršnega sveta SEV, na katerem so proučili veliko število vprašanj s področja gospodarstva in znanstvenotehničnega sodelovanja. Zasedanja se je bil udeležil tudi predstavnik jugoslovanske vlade.

Predsednik ZDA Nixon je predlagal na sestanku sveta severnoatlantskega pakta v Washingtonu ukrepe za boljše funkcioniranje in modernizacijo NATO. Nixon je med drugim dejal: »Zgraditi moramo dovolj močno zvezo, da bo prestrašila tiste, ki bi grozili z vojno in bo sposobna za stalna in daljnosežna notranja posvetovanja, nadalje, da bo sprejela različna stališča in dovolj realna, da bo ostala in živelja v svetu, kakršen je sedaj in dovolj elastična za iskanje novih poti konstruktivnega sodelovanja.«

Vrhovni komandant oboroženih sil varšavskega sporazuma maršal SZ Ivan Jakubovski je izjavil, da vojske socialističnih držav v vseh osnovnih vidikih prekašajo sile NATO. Jakubovski meni, da so sovjetske oborožene sile »zmogljive ne samo obrambe, marveč lahko zadajo tudi trenutni uničujoči udarec — da popolnoma porazijo kateregakoli napadalca, ki bi poskušal začeti vojno proti SZ in drugim socialističnim državam, članicam varšavskega sporazuma.« Jakubovski nadalje meni, da se vodilni krogi na Zahodu, predvsem pa v ZDA in v Zvezni republiki Nemčiji niso opovedali načrtom za vojaški napad na SZ in druge socialistične države.

Pred kratkim je skozi Gibraltar priplulo v Sredozemlje sedem sovjetskih vojnih ladij. Med njimi so bile dve križarki, rušilec in štiri podmornice. V Sredozemlju so zdaj tri sovjetske križarke, deset rušilcev, približno deset podmornic, ena oskrbovalna ladja, dve izkrcavalni ladji in različne pomožne ladje.

Jordanski kralj Husein je v svojem imenu in v imenu predsednika Naserja predložil načrt, ki obsega 6 točk, za rešitev krize na Srednjem vzhodu. Po tem načrtu se še posebej predvideva priznanje obstoja izraelske države in njenih bodočih meja s strani arabskih držav. Predvideva se prav tako ukinitve vseh ovir za plovbo po Akabskem zalivu in Sueškem prekopu. Od Izraela pa zahtevajo, naj umakne svoje sile z okupiranih arabskih ozemelj in sprejme resolucijo varnostnega sveta.

V italijanskem mestu Battipaglia, 20 km južno od Salerno, je prišlo do množičnega upora prebivalstva, ker so v hudi krizi lokalnega gospodarstva v zadnjem času zaprli več podjetij, med njimi tudi tobačno tovarno, delavce pa postavili na cesto. Ta ukrep je sprožil silovit upor celega mesta, čemur so sledile bitke s policijo, barikade, požigi, streljanje, stotine ranjenih in poškodovanih ter dva mrtva. Med številnimi demonstracijami in izgredi, ki v zadnjem času pretresajo Italijo, se nobena ni dosegla tolikšnih in tako tragičnih razsežnosti. Iz Battipaglie so se nemiri prenesli tudi v druga italijanska mesta. V Rimu je bilo v bojih s policisti ranjenih in poškodovanih nad 500 demonstrantov.

Italijanski zunanji minister Pietro Nenni je predlagal na zasedanju NATO v Washingtonu, naj bi čimprej sklicali sestanek predstavnikov NATO in varšavskega sporazuma. Na sestanek naj bi po njegovem predlogu povabili tudi evropske države, ki ne spadajo k nobenemu bloku.

Vloga delavske univerze v obrambni vzgoji

Odgovori na vprašanja, ki smo jih zastavili tovarišu Joštu Rolcu, strokovnemu sodelavcu za obrambno vzgojo pri Delavski univerzi Radovljica

(Nadaljevanje s 1. strani)

cer nujni, če ne bi bili že prej programe zastavili tako, kot jih izvajamo.

Kakšne oblike obrambne vzgoje imate v radovljski občini, kdo jih izvaja, v kakšnih merilih in kako?

Kot vse izobraževalne akcije tudi obrambno vzgojo prilagajamo potrebam določenih kategorij prebivalstva, njihovi strukturi (starosti, izobrazbi) in smotru, ki ga želimo doseči s tovrstno izobraževalno-vzgojno aktivnostjo.

Program obrambne vzgoje prebivalstva, ki ga je potrdil svet za narodno obrambo, obsega vzgojo posebej za občane naselij po krajevnih skupnostih, posebej za člane delovnih kolektivov in posebej za mladino višjih razredov osnovne šole ter poklicnih šol. Za uresničevanje tega programa smo izbrali obliko klasičnih predavanj. Kolikor je tema predavanja takšne narave, da so potrebna ponazorilna sredstva — to velja zlasti za ponazarjanje raznih orožij, sredstev, opreme in tehničnih podatkov — predavatelji uporabljajo razne filme, diafilme, slikovni material, grafike ali pa zgolj šolsko tablo in kreda.

Za poglobljeno strokovno seznanjanje in usposabljanje slušateljev — med te sodijo vsi vodilni kadri v delovnih organizacijah, ustanovah, družbeno političnih organizacijah in člani služb, pomembnih za obrambo — prireja- mo občasne seminarje, na katerih obravnavamo zgolj posamezna vprašanja organizacijskotehničnega značaja.

Poleg delavske univerze so v izvajanje obrambne vzgoje vključene tudi posamezne družbene in strokovne organizacije in društva. Komisija za rezervne oficirje in podoficirje pri občinskem odboru ZZB izvaja samostojno svoj strokovni program po krajevnih organizacijah ZROP za vse svoje člane.

Občinski komite Zveze mladine je v sodelovanju z delavsko univerzo pripravil poseben seminar o obrambnih vprašanjih za vodstveni kader v mladinskih aktivih in člane komiteja. Nedavno pa je bilo sprejeto stališče komiteja, da bo mladinska organizacija poskrbela za intenzivnejšo obrambno vzgojo mladine s posebnimi predavanji, kjer bodo dali največ poudarka patriotični vzgoji in razvijanju tistih pozitivnih vrlin, ki bodo krepile zavest in pripravljenost mladine za izvršitev vseh obrambnih nalog.

Pomemben delež v izvajanju obrambne vzgoje prispevajo tudi posamezne organizacije in društva, med katerimi so posebno aktivni občinski odbor Rdečega križa, ki usposablja občane za službo prve pomoči, občinski odbor ljudske tehnike, ki načrtno prireja tečaje za amaterske skupine radiotelegrafistov ter opravlja konkretne naloge v skladu z navodili koordinacijskega odbora in upravnega organa za narodno obrambo. Nič manj prizadevni niso gasilci, planinci, taborniki, lovci in drugi. Vsi ti imajo svoje programe, ki so usklajeni s programom obrambne vzgoje in obrambnih priprav koordinacijskega odbora pri občinski konferenci SZDL.

O kakšnih posebnih merilih pri uresničevanju programa obrambne vzgoje je težko govoriti, kajti sklep sveta za narodno obrambo pri občinski skupščini obvezuje slehernega občana od 16. do 65. leta starosti, da se vključuje v to aktivnost na svojem področju, in tako dejansko zagotavlja skoraj stodontno sodelovanje prebivalstva. Lahko trdim, da smo v naši občini na najboljši poti, da to tudi uresničimo. Za kar gre hvala vsestranskemu sodelovanju in podpori vseh forumov družbeno političnih organizacij, občinski skupščini, upravni službi za NO

in ne nazadnje tudi izrednemu zanimanju naših občanov.

Kakšne izkušnje si je pridobilo vodstvo vaše delavske univerze pri obrambni vzgoji, kakšni so uspehi?

Četudi smo že prej, torej pred dogodki na Čehoslovaškem, izvajali določen program obrambne vzgoje prebivalstva, ki nam ga je priskrbel republiška komisija za obrambno vzgojo pri Zvezi delavskih univerz Slovenije, moram reči, da so izkušnje zadnjih mesecev, ko smo se lotili množične obrambne vzgoje na osnovi sklepa sveta za NO, neprimerno dragocenejše. Ne glede na pomanjkljivosti smo z dosedanjim potekom tovrstne dejavnosti lahko več kot zadovoljni, tako glede udeležbe občanov in kvalitete predavanja kot tudi v pogledu organiziranosti na terenu, se pravi v naseljih, delovnih organizacijah in šolah.

Imeli smo res srečno roko, da smo dobili kvalitetne predavatelje, od katerih je najbolj odvisen uspeh obrambne vzgoje. Naš predavateljski aktiv šteje trenutno 16 najspodobnejših družbeno-političnih in javnih delavcev, dobrih poznavalcev programske vsebine in — kar je posebno važno — tudi razmer v občini. Ti so skoraj vsi člani sveta za NO; med njimi je eden najaktivnejših predsednik občinske skupščine, ki je sam imel doslej nad 40 predavanj po vaseh in tovarnah. Nič manj niso bili zavzeti s predavanji tudi člani upravnega organa za NO, načelniki služb občinske skupščine in nekateri pedagogi iz vrst rezervnih oficirjev. Poročila poverjenikov, ki so odgovorni za organizacijsko plat obrambne vzgoje v okviru krajevnih skupnosti in v delovnih organizacijah ter skrbijo za obveščanje in udeležbo občanov, za primerne prostore in evidenco, so skoraj povsod zelo pohvalna, za kar se je treba zahvaliti prav predavateljem.

Naj ob tem omenim pomembnost povezave med delavsko univerzo in poverjeniki, od katerih je odvisno načrtno izvajanje programa. Brez teh požrtvovalnih ljudi na terenu, ki poleg svojih vsakodnevnih dolžnosti in obveznosti na delovnih mestih posvečajo svoj dragoceni prosti čas obrambni vzgoji, prav gotovo ne bi dosegli tako visoke stopnje te aktivnosti, kot jo beležimo v zadnjih mesecih.

Morda zveni malo nasprotujoče, vendar je res, da je prav zaradi množične udeležbe največji problem obrambne vzgoje v skoraj vseh krajih — prostor, oziroma premajhni prostori. Zaradi te težave se nam nemalo krat dogaja, da mora velik del ljudi ostati izven prostora, kjer je predavanje, ali pa se celo vrniti domov.

Pri tako široko zasnovani dejavnosti na področju obrambne vzgoje pride tudi do nepredvidenih spodbujanj, ki na srečo niso pogosti. Dogaja se, da se kljub skrbnemu planiranju in predhodnemu dogovoru med delavsko univerzo in poverjeniki na lepem zamenja datum predavanja. To se je zgodilo le dvakrat, vendar že to je dovolj za neugodne posledice.

Od 3. decembra do konca februarja, torej v treh mesecih smo zajeli s predavanji iz obrambne vzgoje nad 250.000 občanov, od teh je bilo skoraj 60 odstotkov žensk, kar je po mojem mnenju največji uspeh naše akcije. V to število niso vračunani rezervni oficirji in podoficirji, udeleženci seminarjev in tečajev, ki so jih prirejale druge organizacije in ustanove.

Če na kratko povzamem navedene ugotovitve in izkušnje, je najvažnejše za uspeh obrambne vzgoje:

- ustrezen izbor predavateljev in njihova temeljita priprava;
- kvalitetna predavanja — vse-

binsko in tehnično, s ponazorili;

● dobri poverjeniki, s katerimi je neobhodno navezati najtesnejši stik zaradi usklajevanja programa;

● najprimernejše planiranje vsake akcije.

Obrambna vzgoja prebivalstva po krajevnih skupnostih se po sklepu občinske skupščine Radovljica pri nas financira iz občinskega proračuna, za delovne kolektive pa iz sredstev delovnih organizacij. Menim, da je takšen način financiranja najboljši, ker zagotavlja kontinuirano in načrtno delo, hkrati pa zagotavlja popoln pregled nad porabo sredstev in nad doseženimi rezultati.

Kakšna je vloga oddelka za NO pri OBS, koordinacijskega odbora pri obč. konferenci SZDL ter komisij ZROP pri obč. odboru ZZB pri sestavljanju in izvrševanju programa?

Iz predhodnih odgovorov ste najbrž že dojel moje mnenje glede vloge in pristojnosti teh organov. Mislim, da je zmotno mnenje nekaterih ljudi, ki trdijo, da se spričo tolikega števila raznih organov in teles razbija enotnost in celovitost obrambno-vzgojne dejavnosti in obrambnih priprav.

Najodgovornejša za obrambo v občini je občinska skupščina oziroma svet za NO, tako kot to določa novi zakon o narodni obrambi. Svet določa in sklepa po vseh vprašanjih obrambnih priprav, tudi o obrambni vzgoji kot sestavnem in zelo važnem dejavniku teh priprav. Izvršitelj sklepov in izvajalec nalog, ki jih sprejme svet, je upravni organ obč. skupščine — oddelak za narodno obrambo kot strokovni organ skupščine. Le-ta soglasno s sklepi Sveta razpča navodila in operativno posega na vsa področja obrambnih priprav, poleg tega, ko opravlja vse druge posle, za katere je po upravni liniji pristojen. Na kratko, to je strokovni izvrševalec sklepov občinske skupščine in Sveta za NO in razume se tudi nalog, ki jih dobiva od republiškega oziroma državnega sekretariata za narodno obrambo. Zaradi tega je delavska univerza glede strokovnih in organizacijskih vprašanj navezana na ta oddelak in z njim najtesneje sodeluje, izvršuje tiste naloge, ki so ji poverjene, in neposredno poroča o svojem delu.

Koordinacijski odbor za obrambne priprave je politično telo pri občinski konferenci SZDL, v katerem so zastopani predstavniki vseh družbenopolitičnih organizacij, društev, upravnih organov in tudi delavske univerze. Ta odbor deluje v okviru nalog in programov sveta za NO, upravnega organa za NO, in usklajuje dejavnost vseh organizacij in društev, ki so v njem zastopane. Je nekakšen politični mobilizator na področju obrambnih priprav in zato samo skrbi, da se vse naloge obrambnega značaja, ki zadevajo občane in člane vseh organizacij, enotno in načrtno izvajajo. Kot vidite, ne more biti govora o kakšni dvotimnosti.

Komisija ZROP pri občinskem odboru ZZB ima velik pomen za vzgojo in usposabljanje rezervnih oficirjev in podoficirjev, pa tudi za izbor predavateljskega in vodstvenega kadra pri obrambnih pripravah drugih organizacij in tudi delavske univerze. Vse naš predavateljski kader so rezervni oficirji in podoficirji.

V naši občini smo takoj po formiranju koordinacijskega odbora pred dobrim letom dosegli popolno skladnost vseh dejavnosti in enotno sestavili naše programe. Mislim, da je to eden od glavnih pogojev za uspešno, načrtno in množično obrambno vzgojno dejavnost in hkrati za obrambne priprave prebivalstva.

Podobne načrte, ki so okvirno že sprejeti, imamo tudi za usposabljanje članov, ekip in enot civilne zaščite.

Besede naših dopisnikov

Borci predlagajo

Petindvajsetletnica pohoda in bojev 14. divizije na Stajersko je eden izmed najbolj pomembnih dogodkov iz časa našega narodnoosvobodilnega boja in zato je prav, da to obletnico čimbolj svečano proslavimo. Osrednja proslava bo na dan ustanovitve OF, 27. aprila, v Velenju.

Preživeli borci te slavne enote iz Kočevske in drugih krajev Dolenjske in Bele krajine menijo, da se ta proslava ne bi smela omejevati samo na partizansko slavo, pač pa bi morala biti pomembna vseljudska manifestacija, v kateri naj bi mladi rod še bolj seznanili s posameznimi dogodki iz tega obdobja naše zgodovine. Zato predlagajo, da bi v posameznih občinah imenovali odbore in komisije, ki naj bi poskrbele, da bi se ta jubilej res svečano proslavil in tako dostojno vključil v okvir praznovanja 50. letnice KPJ, sindikatov in mladinskega gibanja. Naloga odborov pa naj bi bila, organizirati krajevne proslave in poskrbeti, da bi se osrednjega slavlja v Velenju udeležilo čimvečje število ljudi!

D. V.

Bogat obračun dela

Velika udeležba članov združenja borcev »Lado Miklavc« v občini Vič-Rudnik v Ljubljani je potrdila, da se le-ti zavedajo svojih dolžnosti.

Organizacija ima 364 članov, v odboru pa so aktivno delale komisije: za obujanje tradicije NOV, za spominsko varstvo, za vprašanja borcev in njihovih otrok, za zbiranje zgodovinskega materiala, za posebno delovno dobo, za interiranje ter komisija za povezavo z drugimi družbenimi organizacijami.

V živahni razpravi o izčrpnem poročilu odbora so člani razpravljali predvsem o stanovanjih za borce, o večji možnosti zdravljenja borcev, o sredstvih za oddih v počitniških domovih, o ureditvi pokojnin borcem in invalidom, pa tudi o nerešenih vlogah za priznanje posebne delovne dobe, o pomoči mladini, o ureditvi zadev borcev za severno mejo itd.

Republiški poslanec in predsednik občinskega odbora ZZZB NOV Vič-Rudnik Stane Vrhovec je v svojem nagovoru pojasnil napore občinskega odbora ZZZB NOV za ureditev nerešenih zadev udeležencev NOV in navedel kaj vse je bilo lani že urejeno.

V imenu občinskega odbora ZZZB NOV je skupščino pozdravil Vilko Menart, ki se je nato dotaknil zelo aktualne naloge članov ZB ob izidu zakona o narodni

obrambi ter zakona o vojaški obveznosti.

Prisotni člani so razpravljali še o volitvah v organe ljudske oblasti. Ugotavljali pa so tudi, da je organizacija opravila ogromno dela z zbiranjem gradiva o aktivnosti OF in njenih članov v času NOB.

Po končani razpravi so izvolili še nov odbor ter sprejeli sklepe za nadaljnje delo ZB »Lado Miklavc« v letu 1969. Po skupščini so na tovariškem večeru obujali spomine in se pogovarjali o vsem, kar jih zanima.

Jernej Čertanec

Nov spomenik v Mostah pri Žirovnici

V Mostah pri Žirovnici, kjer so 1. julija 1942 fašisti umorili 28 talcev, so se pred kratkim sestali predstavniki občinskega odbora ZZZB NOV Jesenice, ZB NOV Žirovnice, več borcev in aktivistov s področja Žirovnice in Vlasto Kopač, direktor zavoda za spominsko varstvo. Govora je bilo o preureditvi spominskega obeležja padlim borcem v Mostah, ki ga je že hudo nagrizel zob časa. Ugotovili so, da spomenika zaradi gostega prometa na ozko stisnjem cestnišču do zdaj ni bilo moč popravljati, bistveno drugače pa so po 15. juliju, ko bo odprta nova cesta in bo po stari cesti manj prometa. Bili so mnenja, da bi spominsko obeležje premaknili za nekaj metrov, izdelali bronast kip talca, poleg pa brušene kamne brez slik talcev!

POZIVAMO VSE BORCE, AKTIVISTE, MLADINO IN SVOJCE TALCEV, DA POSLJEJO ZB NOV ŽIROVNICA PREDLOGE ZA UREDITEV SPOMINSKEGA OBELEŽJA TALCEM V MOSTAH.

J. V.

Končano tekmovanje „Partizanska zgodba“

Občinski odbor ZZZB NOV Jesenice je pripravil sprejem za deset učencev osnovnih šol Tometa Cufarja in Prežihovega Voranca, ki so v okviru prireditve Po stezah partizanske Jelovice s prispevki sodelovali v tekmovanju »Partizanska zgodba«. Učence je že nagradila občinska skupščina Škofja Loka, občinski odbor ZZZB

NOV Jesenice pa je avtorje nagradil s knjigami »Pod Karavanami in Mežakljo so se uprli«. Knjižne nagrade so dobili učenci: Rezka Lipovec, Marko Brejc, Bojan Klinar, Jože Osredkar, Jasna Keber, Snežana Odar, Gorazd Koblar, Zdenka Gričar, Tea Vengust in Sadina Zupan. Nagrajene prispevke bosta objavila časnik Zvezar in jeseniški Radio.

J. V.

Skrb za spominska obeležja

Združenje borcev Loška dolina je v minulem letu pregledalo in obnovilo napise na spominskih obeležjih na področju Babnega polja. V te namene so porabili več kot 300.000 starih dinarjev. Letos pa bodo pregledali spominska obeležja tudi na področju Loške doline!

S. B.

Novice iz Novokračine

V nedeljo so člani ZB imeli redno letno konferenco, katere so se udeležili člani z Reke, iz Kopr, Ljubljane in Ilirske Bistrice.

Uvodno poročilo je imel dosejalni predsednik Jože Stenberger. Na konferenci so govorili o delu članov ZB in nekatere zaradi njihovega prizadevanja pohvalili. Ob prazniku 4. julij bodo priredili izlet v počastitev 50-letnice ZKJ.

V svojih poročilih so člani poudarili, da bi bilo treba več storiti za borcemete. Treba bi bilo poskrbeti za njihovo zavarovanje in pokojnine. Pereč problem je tudi stanovanjsko vprašanje. V tej smeri so napravljene že prvi koraki. Njihova stanovanja in hiše nameravajo popravljati, nekaterim pa bodo podelili nova stanovanja.

Na konferenci so govorili tudi o narodni obrambi. Člani so izjavili, da bi jih bilo treba pogostejše seznanjati s perečimi domačimi ter tujimi dogodki in problemi. V ta namen bi bilo potrebno organizirati temu primerna predavanja.

Kritizirali so posameznike, ki so izstopili iz članstva ZB. Dejali so, da se ti ne zavedajo, da je lahko vsak ponosen, ki je član te organizacije. Poudarili so tudi, da je bratstvo in enotnost naših narodov naše največje bogastvo, ki ga moramo spoštovati in čuvati, saj je garancija za mirno življenje nas vseh.

Na koncu so dali staremu od-

boru razrešnico in izvolili novega, kateremu so zaželeli vse najboljše pri njihovem nadaljnjem delu.

P. Nikolič

Dejavnost sklada za borce na Jesenicah

Na 1. redni seji upravnega odbora sklada za borce NOV so ponovno izvolili za predsednika Jako Klinarja, za podpredsednika pa Franca Travnja. Oba že več let sodelujeta pri upravljanju tega sklada.

Seja je bila zelo razgibana, saj so na njej razpravljali o zaključnem računu za leto 1968, o finančnem načrtu za leto 1969 ter o priznavalninah in drugih zadevah borcev.

Zaključni račun sklada za leto 1968 je izkazal 5.001 dinar salda, ki so ga po sklepu seje prenesli na osnovno dejavnost občinskega odbora ZZZB. Ta bo tako imel v letošnjem letu 96.000 dinarjev dohodka.

Od te vsote je namenjenih 60.000 dinarjev za dejavnost odbora in ZZZB, za gradnjo in vzdrževanje spomenikov 20.000 dinarjev, za tradicionalni kumirski smuk 3.000, za dejavnost odbora koroških partizanov 5.000, za odbor Jeseniško-bohinjskega odreda pet tisoč ter za dejavnost občinskega odbora Zveze prostovoljcev-borcev za severno mejo 1.000.

Za priznavalnino bodo letos dali 200.000 dinarjev, kar pomeni manjše povečanje. Stalnih priznavalnin bo po predvidevanjih 80, povprečno po 170 din mesečno, enkratnih 33, povprečno 254. Prav tako predvidevajo 20 pomoči za zdravljenje in 10 za šolanje otrok borcev.

Na seji so tudi pregledali in proučili nekaj prošelj za priznavalnino in za pomoč pri šolanju. Nekaj prošelj so ugodno rešili, nekaj pa poslali prošlcam, oziroma pristojnim uradom zaradi dopolnitve podatkov.

S. Šorli

Kranj v počastitev 50-letnice

Odbor za proslavo 50. obletnice KPJ, SKOJ in sindikatov Jugoslavije v Kranju je sprejel obsežen program prireditev. V teh prireditvah naj bi sodelovale vse kulturnoprosvetne, telesnovzgojne, športne, družbenopolitične in druge organizacije, pa tudi delovne skupnosti tega območja. Vsega bo 39 različnih prireditev, manifestacij ipd. v spomin na nekdanje prebujenje in razvijanje razrednih gibanj na tem območju.

Med osrednje prireditve vsakekor sodi akademija, ki bo 25. aprila v Kranju. Program bo izvedlo Prešernovo gledališče v sodelovanju z glasbeno šolo in Gorenjskim

muzejem. Na slednjega dne, 26. IV. pa bo v Podvinu srečanje starih revolucionarjev Gorenjske pod pokroviteljstvom medobčinskega sveta ZK gorenjskih občin. Občinski sindikalni svet skupno s svojimi organizacijami v tovarni Iskra in Tekstilindusa pa je začel priprave za posebno prireditev s piknika v Predvoru, ki bo 14. septembra v počastitev znane stavke kranjskih tekstilnih delavcev leta 1936.

Odboru za proslavo, ki ga vodi Andrej Brovc, je uspelo v te prireditve vključiti zlasti mnogo šolske in druge mladine, kar je še posebej pohvalno.

K. M.

Iz radgonske občine

Na nedavni redni letni skupščini združenja borcev v Stogovcih v gornjegradski občini so med razpravo ugotovili, da je bilo združenje v preteklem razdobju kljub mnogim težavam dokaj delovno. Za letos pa so sklenili, da bodo posvetili največjo pozornost proslavam raznih dogodkov in NOV in zgodovine ZKJ.

Razpravljali so tudi o priznavalninah ter sklenili predlagati, da bi v prihodnje v občini priznavalnino podeljevali po zaslugah, ne pa kot socialno pomoč.

V gornjeradganski občini je 729 članov ZB. Lani je občinska skupščina razdelila 60.000 dinarjev za priznavalnino, razen tega pa je tudi republiška dala nadaljnjih 34.000 dinarjev. Letos pa je občina za priznavalnino namenila 84.800 dinarjev.

Komisija za borce občinske skupščine prejema vedno več prošelj za priznavalnino. Samo na zadnji seji pred nekaj dnevi jih je obravnavala nad 20. Glavni vzrok takšnemu naraščanju pa je v tem, ker je precej borcev delalo po več let v kmečkih delovnih zadru-gah, zdaj pa jim ta leta ne priznajo v pokojninsko dobo in so zato prisiljeni prositi za priznavalnino, ker ne morejo več delati.

Po občinskem odloku priznavalnino lahko dobe le socialno ogroženi borci. Mnogi so zaradi tega v občini prikrajšani. Zato člani ZB želijo naj bi priznavalnino podeljevali po enotnih merilih za vso Slovenijo.

Franci Klemenčič

Buchenwaldčani!

Dne 11. aprila je poteklo 24 let, odkar smo se z združenimi močmi rešili sužnosti v taborišču Buchenwald. Tudi letos bomo proslavili ta dogodek s tovariškim srečanjem.

Srečanje bo v nedeljo, 20. t. m. ob 9. uri dopoldne v prostorih restavracije Rio v Ljubljani na Titovi cesti.

Vsi preživeli tovariši vabljeni! Grupa Buchenwald

Ob tabornem ognju

Kviz naše revolucije

O kvizu naše revolucije pod naslovom »Niti našega življenja«, ki se je začel v januarju na ljubljanski televiziji, je bilo izrečenih že mnogo besed, napisanih pa je bilo zelo malo. Zato naj mu bo posvečen ta zapisek, v katerem bi se rad dotaknil njegovih dobrih strani in nekaterih pomanjkljivosti.

Predvsem mu je treba šteti v dobro, da je poživil sivino širjenja tradicij naše revolucije prek televizije, razgibal zanimanje za dogodke, dejanja in osebnosti revolucije ter predstavil javnosti nekaj partizanskih kulturnih stvaritev, ki so udeležencem narodnoosvobodilne vojne še zmeraj pri srcu. Priznajmo: vsem, ki smo doživljali partizanstvo, pomeni vsaka oddaja »Niti našega življenja« prijeten partizanski večer. Kako nas je npr. ganila Klopčičeva Mati, ki je med NOB sodila v »železni repertoar« partizanskih odrov! Prav tako so ob kvizu zadovoljni stari revolucionarji, saj ga poživljajo poleg partizanskih tudi stare delavske pesmi, pesmi iz časov, ko so se komunisti in njihovi somišljeniki nagovarjali s »sodruge« in »sodružica« ter pisali na letake geslo Delu čast in oblast. Pri tem je nadvse razveseljivo, da je kviz zanimiv tudi za mlado generacijo.

Toplo je človeku pri srcu, ko gleda in posluša dijake in dijakinje, ki pred mikrofonom odgovarjajo na vprašanja o naši revolucionarni preteklosti. Kviz je že sam na sebi dokaj jasen odgovor vsem tistim, ki

so nadenj postavljali vprašaj, češ da mladini ni do te tematike. Organizatorji kviza so presenečeni nad številom prijav, saj jih je več, kot jih lahko prenese program. Značilen je npr. podatek, da so se dijaki in dijakinje gimnazije v Postojni prijavili sami, potem ko so profesorji rekli, da za to reč na njihovi šoli ni zanimanja!

Seveda ima kviz tudi nekaj pomanjkljivosti — m čudno bi bilo, če jih na začetku ne bi imel! Vsakdo se najprej spotačne ob razne nerodnosti, ki so na ekranu bolj opazne, kot bi bile sicer. Na primer: napovedovalcem se pozna, da so premalo pripravljeni, da snov premalo poznajo, zato preveč gledajo v tekst in se prepogosto obračajo na komisijo. Neugoden vtis napravijo tudi čiste tehnične napake, na primer, ko napovedovalec ne dobi telefonske zveze s šolo, ki tekmuje.

Te napake pa so konec koncev postranskega, ne bistvenega pomena. Hujša napaka — če jo lahko tako imenujem — je prepičlo znanje posameznih ekip, za kar pa je treba pripisati krivdo prej šolam oziroma gimnazijam kot pa njihovim dijakom. Taka raven znanja je splošno ogledalo šol, ki zgodovini naše revolucije posvečajo premalo pozornosti. Ta del naše zgodovine, čeprav je najslavnejši in za našo prihodnost najpomembnejši, se v naših šolah še ni pretolkel na glavni tir učnih programov in še zdaleč ni enakoverden npr. zgodovini rimskega imperija. Zgodovini narodnoosvobodilnega boja se zadovoljivo posvečajo večidel le tisti učitelji, ki so jo sami doživljali, medtem ko se mnogi drugi z njo le silijo, ker ne poznajo njene prave vsebine — poznajo pa je zato ne, ker jim je ni nihče vcepil, ker nimajo na voljo ustreznih

knjig (učbenikov), ker tega znanja ni nihče zahteval od njih... Pri tistih, ki zgodovino NOB v strogo šolskem smislu obvladajo, pa vse preveč prevladuje faktografija na račun vsebine.

Tudi sam kviz je nekoliko preveč prilagojen faktografskemu značaju poznavanja NOB. Človeku se npr. kar smili ekipa pred mikrofonom, ki si je morala beliti glave z vprašanjem, kakšne barve je gornji del tega in onega odlikovanja... Toda kot že rečeno: gre za začetne napake, ki jih organizatorjem spričo njihove dobre volje ne gre zameriti.

Kako je kviz razgibal našo mladino po šolah, priča tudi število spisov z revolucionarno tematiko: doslej jih je prispelo že okrog 400. Kdor bere te spise, je lahko ponosen na našo mladino, saj se v njih zrcalijo plemenite težnje novega, socialističnega humanizma. Kako iskreno obsojajo vojno in agresijo! Kako sočustvujejo z mladino v Vietnamu, z lačnimi črnskimi otroci v Biafri! Ti spisi so pravcata anketa humanosti, ki ti pove, da je naša mladina dobra, socialistična, pripravljena braniti svojo domovino in revolucionarne pridobitve, če bi bilo treba.

Organizatorje kviza je treba pohvaliti tudi zato, ker so poskrbeli za seznanjanje gledalcev z najosnovnejšimi vprašanji oziroma načeli naše obrambe. Samo na prvo vprašanje s tega področja je prispelo več ko 4.500 odgovorov.

Več kot jasno je torej, da kljub začetnim pomanjkljivostim pomeni kviz pomembno obogatitev televizijskega ekrana in velik prispevek k vzgoji mlade generacije. Zato naj bi se nadaljeval, oziroma, naj bi organizatorji poskrbeli za nove kvize s to tematiko.

FRANCE SUSTERŠIČ

Iz zgodovine revolucije in ljudskega odpora

Petindvajsetletnica diverzantske akcije v Postojnski jami

Pogovor z Rudijem Bašljem

Zgodovina NOB pozna malo tako drzno zasnovanih in uspešnih diverzantskih akcij, kot je bil zažig skladišča bencina v Postojnski jami v noči od 22. na 23. aprila 1944. Ne smemo ob tej pomembni četrtsotletnici mimo tega dogodka, ki je takrat odmeval kot velika partizanska zmaga po vsej Sloveniji in tudi Jugoslaviji. Občinska skupščina Postojna že vrsto let praznuje ta dan kot svoj občinski praznik.

0

Ta sabotažna akcija je tako poznana, da ne bomo ponovno opisovali priprav zanj in njenega uspešnega poteka. Že leta 1960 je v Ljubljani izšla drobna knjižica »V objemu podzemlja«, ki jo je napisal Franc Sušteršič, izdala pa založba »Borec«. Kasneje je bil na licu mesta — to je v Postojnski jami — posnet film. Ta film pa pri udeležencih akcije ni naletel na odobravanje, prav tako so prebivalci in partizani z negotovanjem sprejeli film. Več prizorov v filmu je bilo v nasprotju z resničnostjo. Tudi pisatelj Tone Svetina opisuje na več straneh II. dela knjige »Ukanak to akcijo.

Udeleženci akcije — to je skupina, ki je odšla v Jamo — so bili: Srečko Tušar iz Idrije, Milan Lipičar iz Trnovega pri Gorici, Danilo Saksida iz Prvačine, Rudi Bašelj iz Zarakovca v Baški grapi, Tadek Sadowsky — Tomo, po rodu Poljak, padel dne 14. oktobra 1944 v Selški dolini, Jože Durčič, Dušan Štrukelj, Pamič, Marolt in vodič Franc Sajevec, domačin iz Velikega Otoka. Pred vzhodom v Črno jamo sta ostali na straži dve desetini z nalogo, da zavarujeta povratek diverzantov iz Jame v primeru, če bi Nemci skušali napasti.

Po petindvajsetih letih se preživeli udeleženci akcije z zadošče-

njem spominjajo takratnega vdora v Jamo. Obiskali smo Rudija Bašlja v Zarakovcu v Baški grapi, ki je takrat zažgal bencin. Rudi je bil nemalo presenečen, ko smo mu stisnili roko:

»Kaj je res preteklo že petindvajset let od tistega aprilskega dne, ko sem v Postojnski jami zažgal bencin?«

Kako naglo tečejo leta! Rudiju se je kmalu razvezal jezik, le to mu je bilo žal, da ne more tako povedati, kot občuti. Dne 8. aprila je dopolnil 51 let. Takrat mu je bilo 26 let. O akciji pravi:

»Naše geslo je bilo: živeti ali umreti, bencin mora goreti! Ko smo prišli do skladišča, smo videli dve dolgi vrsti sodov zloženih po štiri drug na drugem. Še danes sem vesel, ko se spomnim na tisto noč. Res je bila huda potem, ko so tovariši odšli in sem ostal sam v Jami sam celih oseinstirideset ur.«

Ko je prišel po rovu znova na sonce, mu je bilo kot da se je znova rodil. Od izčrpanosti je zbolel in se dvanajst dni zdravil v bolnišnici Dolomitskega odreda. Potem je dobil šestnajst dni dopusta. Odšel je k sorodnikom v Bukovski vrh. Tako se je veselil svežega zraka in miru v tistih višinah. Ko se je potem razgledal v dolino po Baški grapi, ki se je kopala v soncu in pomladnem zelenju, se mu je toplo zganilo v srcu. Tu si bo uredil razrahljane živce. Ko je lahek pomladni veter pihal prek pobočij, mu je bilo, kot da ga materina roka boža po laseh. Po kratkem oddihu je bil Rudi znova v enoti.

»Potem sem bil ponovno v minerskem vodstvu in se udeleževal akcij. Po enajstih dneh borb na Jelovici, smo se vrnili v Čerkno. Nato sem zbolel za pljučnico in prebolel še tifus. Izgubil sem vse lase. Zatočiče sem dobil na štali »Pri Hvalču.«

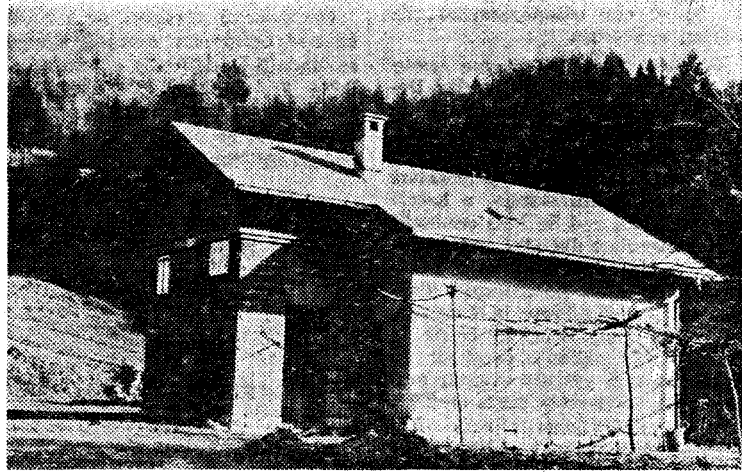
Tovariš Franc Brešan — Orel, takrat komandir relejne stanice P-23 pod Mrzlim vrhom in član VOS, pripoveduje o bolezni Rudija naslednje:

»Prvi teden julija 1944 sem bil poklican na poveljstvo VOS. Na poti sem se ustavil pri komandi mesta Tolmin, kjer sem dobil partizanskega zdravnika Petra, ki je pregledoval sanitetne postaje. Ker je bilo znano, da leži »Pri Hvalču« pod vasjo Bukovo hudo bolan Rudi Bašelj, sem naprosil zdravnika Petra, da bi ga šla pogledat. Kurir naju je peljal po bukovskem predoru v Zarakovcu. Ko smo prišli na mesto, je zdravnik pri pregledu ugotovil, da je Rudi imel zelo hudo pljučnico. Dal mu je edino injekcijo, ki jo je še imel, in pripomnil, da jo bo mož mogoče nekako izpeljal. Rudi ni na nobeno zdravnikovo vprašanje pravilno odgovoril. Bil je živčno popolnoma zlomljen. Zdravnik Peter je še pripomnil, da bi moral Rudi dobiti še pet injekcij.«

Izčrpanega Rudija so dne 17. decembra 1944 ujeli Nemci in domobranci. Bil je zaprt na Grahovem in potem v Gorici, kjer so ga zasiljevali in mučili. Ko so partizani osvobodili Gorico, je tudi Rudiju znova zasijala svoboda. Znova se je pridružil minerskemu vodstvu in ostal v vojski do 28. XIII. 1945, ko je bil demobiliziran.

Dne 25. marca 1946 se je zaposlil pri ŽTP kot progovni delavec. Od takrat vsak dan prehodi in pregleda 12 km proge od Grahovega do Podbrda. Na skrbi ima šest predorov in šest mostov. Ko smo ga vprašali, kako da se je po osvoboditvi zaposlil pri železnici, je odgovoril:

»Že moj oče je bil železničar, zato je tudi meni pasala železnica. Za pisanje v uradu nisem bil sposoben. Raje nesem oprtnik gnoja daleč po strmini v hrib, kot bi prijel za pero.«

borcev prve slovenske prostovoljne brigade, imenovane tudi Sremska železniška čuvajnica v Zarakovcu, v kateri stanuje Rudi Bašelj

...ni nikoli odrekel, kadar so ga šole v Baški grapi prosile, da je šel pripovedovati svoje spomine iz NOB. Rad je šel v šole na Grahovem, na Bukovem, v Podbrdo in v Nemški Rut. Bilo mu je v zadoščenje, ko je opazil zanimanje mladine za njegovo pripovedovanje doživljanja v Postojnski jami. Dvakrat je prejel vabilo tudi iz Ljubljane. Ni odrekel, čeprav ga je skrbelo, kako bo pripovedoval mladini ljubljanske gimnazije. Pet ur zaporedoma je govoril in obujal spomine na borbo.

Kot mnogim starim borcem, tako tudi Rudiju ni prizanesla bolezen. Leta 1961 se je v bolnišnici v Sežani devet mesecev zdravil za TBC. Leta 1967—68 pa je bil ponovno nekaj nad osem mesecev v tej bolnišnici. Zdaj je še kar dober, vendar pričakuje, da bo letos upokojen. V polni meri je zaslužil počitek po tako razburkanem življenju.

Tak je naš Rudi, ali kot po domače pravijo »Škulerjev« z Grahovega — Koritnice. »Škulerjev« so pod Italijo imeli bajtarijo in so redili tri glave živine. Pa se je zgodilo, da so to bajtarijo zasegli Italijani. Rudi je imel šele dvanajst let, ko je že moral z doma.

Rudi se zelo rad spominja svojih krajev: »Sakrabska puša, lepo je v Baški grapi!«

Ne more dovolj poudariti skrbi, ki so jo za njegove razmere pokazali uprava Postojnske jame in občinska skupščina. Pomagali sta mu pri šolanju dveh otrok. Danes je sin elektrotehnik, hčerka pa uslužbenka pri PTT v Piranu. V veliko zadoščenje mu je ukrep delavskega sveta ŽTP Postojna, ki mu je dal v dosmrtno uživanje, brez obveznosti plačevanja najemnine, železniško čuvajnico pred predorom v Zarakovcu. Vsem se iskreno zahvaljuje.

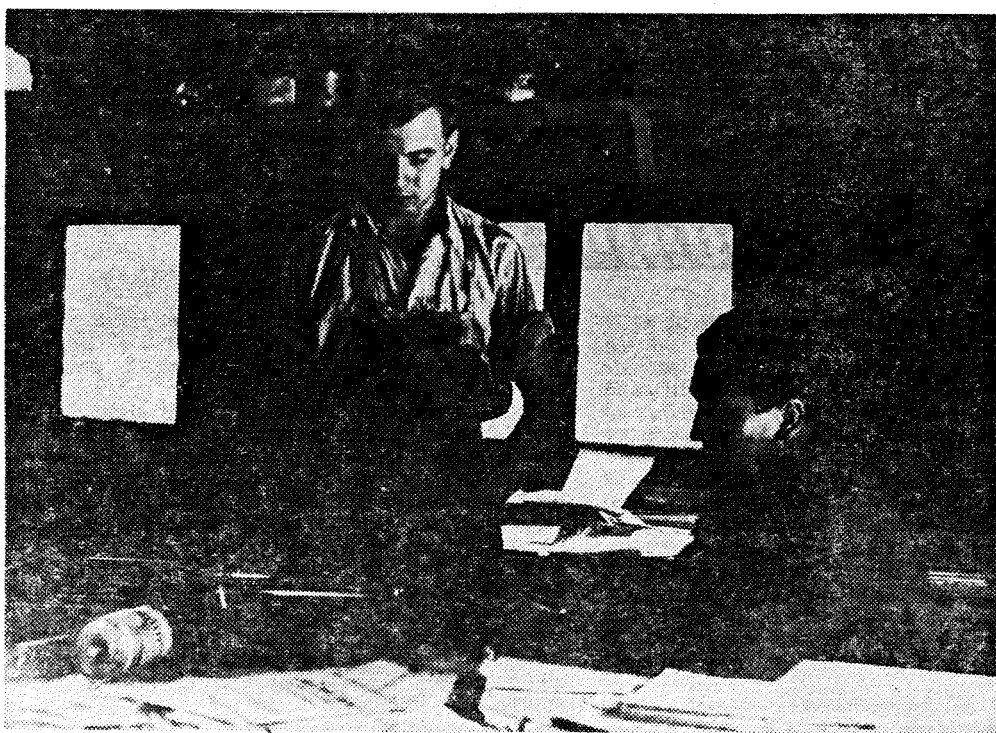
Rudi je prirasel na Baško grapo kot bršljan na drevo. Baška grapa s svojimi samotami in strminami, s Kojco, Črno prstjo, Koritniško goro, Poreznom in Pečmi — to je njegov svet. Danes ko je že prestopil polstoletni jubilej si ne želi drugega. Železni tiri, mostovi in predori so njegova življenjska naloga. Ni šel zato k partizanom, da bi si prbroil položaj. Ko je poleti 1944 pomagal minirati mostove, bunkerje, postojanske in tiri, je vedel, da je to potrebno, da s tem pomaga postavljati temelje svobodi. Ko govori o 37 večjih minerskih akcijah, pri katerih je med NOB sodeloval mu utečejo iz ust vzkliki:

»Bum, bum, bum!«

Tako živo se mu v spominu obnavljajo minerske akcije

P. A. — Ogarev

Fotografija z vprašajem

Nobenega dvoma ni, da je fotografija nastala v razdobju 1943-1945 v eni izmed partizanskih tiskarn, najbrž nekje na Rogu. Toda v kateri tiskarni in kdaj, kdo sta tovariša na sliki?

Na »fotografijo z vprašajem«, objavljeno v letošnji 13. številki, izšli 2. aprila, nam je poslal pojasnilo tovariš Simon Juhart iz Maribora. Fotografijo so posneli spomladi 1945 v Gnidovcu ali Lomljaju v Benečiji. Prvi od leve proti desni stoji vodnik Bajt, drugi je Juhart Simon, pomočnik četrtega komisarja, tretji je Ivan Jug, namestnik komandirja, doma iz Kanala, četrti je Stanič iz Kanala. Petega in šestega se ne spominja, sedmi je Bukovec Janko iz Kosce pri Klodiču, ki zdaj poje pri »Beneških fantih«. Spreddaj klečijo od leve proti desni: Prvi je Blatnik iz Šentjerneja na Dolenjskem, ki smo ga klicali tudi Slave, drugi je Zorko, doma nekje od Ljubljane, četrti komisar, tretjega se ne spominja, četrti z »brenom« je Fonze Gabrijelčič iz Kanala. Vsi tovariši so iz Beneškega bataljona.

Ukana pri Rebolovih

To je resnična zgodba iz leta 1943. Dogodilo se je v vasi Češnjice, po domače pri Rebolu. Bila je nedelja, konec leta 1943. Dom je bil sicer lep, vendar pa mrzel zimski dan. Tega dne smo se zadrževali v tej vasi: jaz, kot politični delavec (kot so nam takrat rekli), Rok Korošec — Boris (sedaj v Mariboru upokojeni podpolkovnik LM), in »Vule« (pravega imena ne vem). Bilo je okrog 10. ure dopoldne.

Že teden dni smo vedeli, da Nemci držijo zasede ob celotni dolžini ceste Kamnik—Vransko. Nikakor pa nismo mogli zvedeti, kaj ta zaseda pomeni. To smo zvedeli tega dne. Boris in jaz sva prišla tega jutra v vas. Vule pa je bil že tu, ker je bil v tej hiši na bolovanju. Vule, jaz, gospodar, gospodinja, dve hčerki in sin smo sedeli na peči, Boris pa je korčal po sobi iz kota v kot.

Hiša je stala sredi vasi. Nena-doma nam reče: »Švabi grede, so že pred hišo.« Nemogoče, smo vsi v en glas odgovorili in urno skočili s tople peči. Res je bilo. Pod oknom je stala skupina nemških vojakov. Kam sedaj? Skočili smo v tako imenovano kamro. Skriti se ni bilo kam. V kamri je bila samo ena postelja. Kaj napraviti? Mati se je znašla in rekla: »Za menoj!« Vsi trije smo se res s pištolami v rokah podali za njo. Peljala nas je skozi vežo na podstrešje.

Vule in Boris sta zlezla na trame, kjer je visela koruza, jaz pa nisem utegnil, zato sem se enostavno vlegel za vrata na tla. Tu sem

se pokril do kolen z repnikom, gornji del telesa pa sem pokril z vejčjem, ki so ga ovce že preje obrale.

Po večnih vratih, ki so bila zaklenjena, so razbijali Nemci. Domači so jim morali odpreti, — mi pa na podstrešju brez pravega skrivališča. Čim so Nemci vstopili v hišo, so napravili preiskavo. Eden, z napeto brzostrelko, je prišel tudi na podstrešje. Hitro je pregledal prostor in ker ni ničesar opazil, je zaprl vrata in odšel. Rešeni smo, smo si takrat mislili, toda ni bilo tako. V to hišo je prišel štab kompanije in ostal tukaj do naslednjega dne.

Ko so se Nemci nekako ustalili v kmečki hiši (bili so namreč utrujeni, ker so pet dni hodili iz Gornjega grada preko Menine planine), sta se mati in hči znašli in je hčerka odšla po jabolka, jih prinesla na mizo in namesto, da bi jih postavila na mizo, jih je stresla tako, da so jabolka zletela po podu. Nemški vojaki so seveda planili za njimi. Hčerka se je umaknila v vežo, prišla vrata, mati pa nas je poklicala in smo mimo Nemcev skozi vežo preko dvorišča odšli na senik, kjer je imel sin Alojz že napravljen »bunker« v senu. V tem skrivališču smo se zadržali vse do odhoda nemške kompanije naslednjega dne okrog 11. ure.

Kaj bi bilo, če se mati in hči ne bi znašli? Nemci bi dobili tri partizane, vas bi gorela, domači pa bi bili pobiti.

Josip Jeras

Pisma uredništvu

Koliko je še takih...

Pred kratkim se je pri meni oglašila priletna ženica, Angela Zorč s Slamniki, vdova po možu, ki je veliko pomagal borcev prav od začetka. Prav tako tudi njegov brat, ki je bil pred njim gospodar posestva. Zaradi sodelovanja s partizani so ga gestapovci aretirali, nakar si je v radovljjskih zaporih sam vzel življenje. Za njim je posestvo prevzel brat, mož Angele.

Kdor ve, kje so Slamniki, bo lahko tudi ugotovil, da so njihovi prebivalci pomagali partizanom, saj so se z njimi srečavali vsak dan. Med vaščani ni bilo izdajalca, zato je vas ostala cela vso vojno. Vas je kake pol ure od Bohinjske Bele, kjer je bila vso vojno v vojašnici močna nemška posadka. Hiše so raztresene po strmih pobočjih. Samo štiri majhne kmetije so v vasi, pa še te so daleč narazen in jih loči gozd. Tod žive ljudje, ki se morajo poštno truditi, da kaj izvečejo iz zemlje.

Takih majhnih kmetij po hribih je po Sloveniji še dosti. Bojujejo boj za obstanek, mladina beži v doline, doma ostajajo stari ljudje. Veliko smo prelili črnila o tem, kako bi jim pomagali, vendar ko pisali o tem, kako je na takih kmetih slonela prehrana naše vojske.

Zorčeva je vložila zahtevek za priznanje posebne delovne dube po možu, ki je po dokazih delal za NOV od 1942 dalje. Bil je tudi v Begunjah, kasneje so ga izpustili, pa je delal dalje. Od 11. januarja do 25. marca 1945 je bil tudi sam borec. Iz vojske so ga odpustili zaradi bolezni, ki ji je kmalu podlel. Nato se je žena sama trudila na skopi zemlji, da je preživela sebe, dva otroka in taščo.

Prošnjo je vložila 29. decembra 1966, 13. marca 1969 pa so ji iz zavoda za socialno zavarovanje v Kanju poslali sklep, da je njena zahteva neutemeljena. Tako ne bo dobila nobenih olajšav, ne bo imela nobenih ugodnosti, čeprav sta skupaj z možem nahranila nešteto partizanov in vso vojno delala z njimi.

JOŽE AMBROŽIČ

„Tam, kjer murke cveto...“

Pred kratkim sem imel spet priložnost obiskati Begunje in tamkajšnje dolino Drage, ki sodi med najbridkejšje spomine iz naše revolucije, huje kot Frankolovo, Gramozna jama itd. Srečala sva se z znancom. Tam so mu ustrelili brata. Beseda je stikla o današnjem izgledu te dolin in o vzdrževanju ceste, obeležij, spomenika in tudi o krasitvi.

Nekatere že moti »komercializacija« te doline z gostiščem, kar jo spreminja v veseljenje, cesta za vozila preko zemlje, za katero nihče ne ve kje so morda še ostanki žrtev, kje je bila takrat

napita s krvjo. Celo tuje delegacije in obiskovalci so že dali take pripombe. Mojega prijatelja pa še bolj moti to, da je ta dolina navadno vsako leto oropana najlepšega, prirodnega bogastva, ki pa naj bi krasilo ta zgodovinski kraj. Gre za dolino bogato planinskega cvetja. Ze te dni, ko bo toplejše sonce bo tam vzcvetel avrikelj, zatem encijan, v juniju že murke kar vse opeva tudi znana pesem. Toda današnji množični prehod skozi to dolino, ob številnih vozilih, ki vozijo do gostišča in, podobno, je Draga odprta ropanju cvetja, da ne govorimo o razmetanih steklenicah, papirju, konzervnih škotelj in podobno. Okrog spomenika in drugod so svojčas želeli okrasiti ta kraj prav z navedenim in podobnim planinskim cvetjem. Mnogi obiskovalci pa brez spoštovanja do tamkajšnjih žrtev in do narave sploh trgajo, ropajo in kopljejo vseprek, ker je to, seveda najbolj pri roki.

Predviden je zakon, po katerem bo tudi ta dolina zaščitena. Upati je, da bo takrat radovljjska občina z planinskimi in turističnimi društvi več uspela v vzdrževanju tega prirodnega lepega in zgodovinsko tako pomembnega kraja.

K. MAKUC

Poizvedujemo

Rada bi zvedela za tovarišico Štefok iz Ljubljane, oziroma njen naslov. Med vojno sva bili skupaj v taborišču Gonars v Italiji. Večkrat me je obiskala v baraki št. 10, kjer sem prebivala skupaj s šestletnim sinom.

SLAVKA PALČIČ,
Igavas 30,
p. Stari trg pri Ložu

Pripadnikom PK SKOJ in zaščitne čete

Letos v maju bi se radi v Semiču ali na Rupi srečali nekdanji pripadniki zaščitne čete pokrajinskega komiteja SKOJ za Slovenijo iz let 1944 in 1945. S tem se strinjajo tudi takratni člani PK in smo že ustanovili iniciativni odbor, v katerem so Lojze Savoren, Niko Belopavlovič, Vlado Mrhar-Pavle, Tone Skok in Tone Slobočnik.

Zato prosimo vse nekdanje člane PK, kurirje ter borce in borke zaščitne čete PK SKOJ, naj sporoče svoje naslove tovarišu Lojzetu Savornu, Tolstojeva ulica 34, Ljubljana.

Pojasnilo k članku „Žalostna“ žalna svečanost

S podpisom STAROSUŠIČANI je bil objavljen 26. 3. 1969 v TV-15 članek pod zgornjim naslovom. V njem avtor ostro graja pomanjkljivo organizacijo in naslavlja na

pobudnike žalne svečanosti na Stari Sušici celo vrsto pikrih pripomb.

Čeprav ima pisec glede pomanjkljive organizacije proslave v glavnem prav, je njegovo izhodišče vendarle napačno. Mislimo, da ni in ne more biti dolžnost bivših borcev, ki žive drugod, in odborov njihovih enot v obujanju tradicij naše slavne preteklosti pomembnejša, kot je ali bi vsaj morala biti vloga matičnih odborov združenj in občinskih odborov ZZB NOV. Če bi bil pisec ob pisanju pomislil tudi na lastne dolžnosti, bi bil morda spoznal, da ga utegnejo prizadeti lastni očitki.

Pisci tega sestavka z obžalovanjem ugotavljajo, da so tako kot mnogi drugi borci 1. bataljona Istrskega odreda zaman čakali 25 let, da bi kdo izmed bolj poklicanih, kot so sami, organiziral komemorativno svečanost, sami bi se je pa le udeležili. Hkrati smo dolžni še javno pojasniti, da je vzpodbudo za skromno proslavo dal Jože Znidaršič, da ne bi bila pozabljena naša borba in naši padli tovariši. Podpisnika Miks Zadnik in Polde Krebelj sta storila, kar je bilo v njihovih močeh, da proslava uspe. Tudi Znidaršič je svojo dolžnost v glavnem opravil. Občinski odbor ZZB NOV Ilirska Bistrica smo obvestili 19. 2. 1969, Postojnski odbor ZZB NOV pa 26. 2. 1969, toda tam je na obvestilo nekdo enostavno pozabil. Objavili smo obvestilo v Primorskih novicah 9. 3. 1969. V TV-15 smo poslali članek in obvestilo 27. 2. 1969 in prosili, naj obvestilo objavijo 5. in 12. 3., članek pa 12. 3. 1969. Zal pa v TV-15 niso obvestila objavili 5., pač pa 12. 3., članek pa šele po proslavi. Okoli 25. 2. 1969 smo obvestili tudi tajnika odbora Istrskega odreda. Organizirali smo prihod borcev in pevcev iz Ilirske Bistrice, Kopra in Ljubljane. Res je, da bi morali obvestiti tudi ZB NOV Sušica, vendar mislimo, da je bila prej dolžnost občinskega odbora ZZB Postojna kot naša, da to stori. Dvakrat sta Zadnik in Krebelj na lastne stroške potovali iz Ljubljane in Skofje Loke v Postojno in Ilirsko Bistrico, ali sta bila dolžna storiti še več sprčo slabega vremena in razmer? Mislimo, da je članek po svojem tonu in zamisli bolj plod vaških razprtij kot realna kritika pomanjkljivosti, saj je proslava v skromni zamisli v glavnem uspela. Če bi bili tudi občinski dejavniki storili svoje, bi bila uspela še bolje. Tedaj bi si bil avtor lahko prihranil trud ali pa ubral drugačne »akorde«. Navzlic pomanjkljivi organizaciji in slabemu vremenu so domačini in bivši borci s svojo številno udeležbo pokazali, da je naša slavna NOB v Dolanah še vedno živa. Domačini si iskreno želijo srečanj z bivšimi borci. Zato podpisniki tega članka, pomirjeni s takšno ugotovitvijo, prevzemajo nase vso odgovornost za očitane pomanjkljivosti, čeprav bi jima bilo lažje čakati, da svečanost organizirajo bolj poklicani, potem pa stopiti na piedestal kritikov in z njega očitati organizatorjem resnične in namišljene slabosti, ki jih na podobnih proslavah ni malo.

Maks Zadnik

Polde Krebelj

Jože Znidaršič

Pripoveduje: O. Križanovski-Igor

Piše: Mile Pavlin

Pogovor s črnogledim humoristom

Kot borec sem moral na stražo in čez pol ure sem zaslišal jez-deca. Ustavil sem ga in ga takoj spoznal — bil je Franc Rozman-Stane. Pravkar mi je bil ugasnil zadnji čik, zato sem mu zaklical: »Čik, naprej, komandant stoj!« Stane se je začudil, ko me je zagledal na straži, in se takoj začel zanimati, kaj delam in kako sem prišel za navadnega borca, saj me je poznal kot starega partizana. Pripovedoval sem mu, samo dopust po italijanski kapitulaciji in samostojno bojevanje po zidanih med ofenzivo sem zmolčal. Stane si je zapisal moje ime in odjezdil.

Še istega večera je prišlo povelje, da moram takoj na brigadni štab. Tam me je sprejel Janez Vipotnik in potožil, da imajo nekateri tem večjo srečo, čim bolj ga lomijo. Nato mi je povedal, da se moram takoj javiti na glavni štab, ki je bil na Pribišju ob cesti Semič—Uršna sela. Opozoril me je tudi, naj tam ne sramotim s svojim početjem naše brigade.

Spotoma je vse šlo po ustaljenem redu, iz brigade sem moral na divizijo, od tam na korpus in šele nato na glavni štab, zato sem bil na poti najmanj tri dni.

V glavnem štabu sem bil spet borec. Ker nas je prišlo precej komisarja baze 21, ki je bila na Kraguljem vrhu nad Starimi žagami skupaj, so nas nekega dne zbrali in začeli spraševati, kaj je kdo bil sano gledal, rekel pa ni nič. Čez nekaj dni so me imenovali za v brigadi. Povedal sem, da sem bil komisar. Stane me je malo piv Rogu.

Kako sem tam komisaril, sem pa že povedal.

Vprašanje: Rekel si, da so te junija 1944 poslali v Ručetno vas za komisarja bataljona v 14. brigadi, zaščitni brigadi glavnega štaba. Kako je bilo kaj tam, kaj vse si doživel kot bataljonski komisar?

Odgovor: Kot se spodobi, sem se najprej prijavil brigadnemu štabu in še posebej komisarju Romanu. Najprej mi je naredil pridigo, tako da sem sprva pomislil, da sem prišel spet na raport. Šele nazadnje mi je povedal, da sem postal bataljonski komisar in da so mi dali rang kapetana. Takoj sem dobil novo uniformo z oznakami činov in novo usnjeno torbico. Roman mi je še posebej zabijal, da moram imeti torbico samo za dokumente, nikakor pa ne za skladišče raznih dobrot. Prav tako me je opozoril na nevarnosti v Beli krajini, ki jih je kar mrgolelo.

Največja nevarnost v Beli krajini sta bili po Romanovem mnenju belokranjska gostoljubnost in obilica vina. Kakšna priložnost za žejnega partizana, ki je živel vsaj dve leti po hostah, da se navadi piti! Roman je trkal na moj sloves abstinenta. Ne vem, kdo me je bil zatožil, da nisem ljubitelj dobre kapljice. Zato me je Roman izbral za nekakšnega protialkoholnega nadzornika nad štabom in borci. Bil naj bi odgovoren, da v bataljonu ne bodo preveč pili.

Tako sem nazadnje imel polna ušesa vzvišenih besed in sem bil kar vesel ko mi je Roman dejal, naj grem v bataljon. To ni bilo daleč, samo nekaj hiš naprej, toda v isti vasi.

Ves v skrbeh, med kakšne ljudi grem, sem vstopil v štab. Takoj mi je odleglo, ko sem zagledal svojega komandirja iz nemške ofenzive Mira Pavlina, ki je bil tu komandant. Njegovega namestnika Fuzinca sem poznal iz II. grupe odredov. Le moj namestnik Zane je bil nov, prišel je iz Ljubljanske brigade. Zato je imel še brigadne navade, zlasti glede naglice pri izvajanju nalog.

Naš bataljon je posedal položaje od Tajčbirta do Črnomlja. Nekega dne so nam sporočili, da pride pogledat bataljon nekaj članov vrhovnega štaba in CK. Vsi člani so bili odsotni, le jaz sem bil v štabu. Zato sem moral sklicati vojsko. V želji, da bi nas bilo čimveč, sem zbral v kup tudi kuharje, mesarje, čevljarje in druge pratežnike. Hudo se je mudilo, zato jih niti nisem utegnil prešteti. Že je bila delegacija blizu, z njo je bil tudi komandant glavnega štaba Franc Rozman-Stane. Nепрепасаn, z nakrivljeno kapo in odpetimi gumbi, sem naglo poveljeval »mirno«. Moja vojska, meni podobna — večina je bila brez pokrival in pušk, kosmata in razpeta — ni poznala vojaškega reda, zato je menčala in se razsipala.

Stane se je bližal, jaz pa sem poveljeval: »Pozdrav na desno!« Toda joj, vsi borci so se obrnili od njega proč. Šele zdaj sem spoznal, da sem poveljeval narobe, ker sem bil pač pozabil, da si stojimo nasproti in da je zame levo, kar je zanje desno, in narobe.

Hotel mi je pomagati iz zadrege, zato je naglo odšel na drugo stran vrste. Tedaj pa sem se zavedel, da sem ga polomil in naglo poveljeval »Pozdrav na levo!« Borci so se tako spet obrnili od Staneta. Da bi bila polomija še večja, sem bil tudi jaz taka neroda, da nikakor nisem mogel »pogrunatati«, odkod bi mu raportiral. Plesal sem okoli vrste in ga lovil kot kaka balerina. Nazadnje sem le nekaj izblebetal in spotoma pozabil nagovoriti Staneta s »tovariš general« — rekel sem kar po partizansko »tovariš komandant«.

Polomije pa še ni bilo konca. Ko sem raportiral, nisem vedel, koliko ljudi imam v vrsti, zato sem bleknil neko približno število. Kot izkušen vojak je Stane takoj ugotovil, da je v vrsti manj borcev in mi velel, naj jih še enkrat preštejem. Štel sem in spotoma opozarjal posameznike, naj popravijo kape ali se zapnejo. Moja nerodnost je začela zabavati tudi borce in začeli so se mi smejeti. Ko sem nazadnje le prišel do nekakšnega števila, mi je Stane spet očital, da ni točno. »Toda naj bo,« mi je rekel.

Potem se je začel zanimati, kjer so drugi člani štaba. Kot bi ustretil sem mu odvrnil, da so na položaju.

Sramota pred delegacijo vrhovnega štaba je bila nepopisna in brigadni komandant Bor je takoj sklenil raziskati, kje so člani štaba, da so prepustili komando takemu švejku, kot sem jaz.

Pregled našega bataljona se je končal dokaj hitro, saj so bili vsi v zadregi. Člani vrhovnega štaba zato, ker najbrž take vojske še niso videli, Stane pa zaradi sramote. Mimogrede je tudi ugotovil, da sem na eni roki zastavnik, na drugi pa poročnik, ker so mi zvezde odpadle.

Boru ni bilo težko ugotoviti, kje in na kakšnih položajih so bili drugi člani štaba. Zvečer so namreč pripeli objeti prav pod njegovo okno, da jih je lahko celo preštel. Za njimi je kot žrtev pohoda spal na vozu krompirja intendant Guštin iz Trnovca. Ko je Bor videl, da s takimi ne bo nič opravil, jim je ukazal, da morajo vsi naslednjega dne na raport, z njimi pa tudi jaz, ker sem jih zagovarjal in lagal, da so na položaju.

Drugo jutro smo stali v vrsti in Bor je rekel:

»Vsi tički, ki so včeraj praznili kozarce na Lokvicah, na levo stran vrste!« Od prejšnjega večera je vedel, da jih je bilo dvanaest, zdaj pa jih je na levo stran odšlo samo enajst. Milutin, drugače študent, pa ni šel nikamor.

»Mar zate to ne velja?« je vprašal komisar glavnega štaba Janez (Boris Kraigher).

Ne da bi trenil z očesom, je Milutin odgovoril:

»Ne, tovariš komisar, jaz sem ga samo iz čutarice.«

(Nadaljevanje)

Pravna posvetovalnica

Nove pokojnine borcev NOV

O novih pokojninah, ki pripadajo borcev NOV smo v okviru naše pravne posvetovalnice nedavno pisali. Čeprav je bilo pojasnilo kolikor mogoče razumljivo napisano, smo samo v tem tednu dobili dva dopisa. Tovariš K.J. iz Močih in tov. P.J. iz Črne se obračata na nas s prošnjo, da jima pojasnimo, koliko bo po novem znašala njuna pokojnina. Obema tovarišema in vsem drugim borcev bi radi ponovno pojasnili bistvene določbe novih predpisov, ki veljajo za borce NOV in urejajo njihove pokojnine. Ponovno pojasnjujemo torej bistvena določila sklepa o določitvi osnove za odmero pokojnin borcev narodnoosvobodilne vojne. Opozorjamo, da gre za pokojnine po za-

konu o pokojninskem zavarovanju, ne pa za invalidnine po zakonu o voj. voj. invalidnih.

Omenjeni sklep je Izvršni svet SRS sprejel februarja letos, objavljen pa je bil v 8. številki letošnjega republiškega uradnega lista. Sklep velja za borce NOV, ki so vstopili v NOV do 9.9.43 oziroma do 13.10.43, če so doma iz Primorske. Prav tako velja za španske borce. Nova določila pa se bodo uporabljala od 1.1.69. Vsem borcev NOV pred 9.9.43, oziroma pred 13.10.43, ki jim je bila pokojnina odmerjena od osnove, nižje od 960 din, bo zdaj odmerjena nova pokojnina od tega zneska (96.000 S din.) To pomeni, da bo vsem tem borcev določena pokojnina v istem odstotku, kot jim je bila že sedaj priznana od pokojninske osnove, le da bo pokojninska osnova višja in bo znašala 960 din. Če je torej nekdo do-

segel polno pokojnino v višini 85 odstotkov od pokojninske osnove, mu bo priznana nova pokojnina prav tako v višini 85 odstotkov, vendar od nove osnove 960 din. Kakšen odstotek od pokojninske osnove je priznan, je mogoče ugotoviti iz odločbe o priznanju pokojnine. Vsak lahko torej sam ugotovi, kolikšna bo njegova pokojnina po tem novem predpisu. Ponovno pojasnjujemo, da bo odstotek ostal isti, nova bo le osnova. Napačno pa bi bilo prepričanje, da bo vsak dosedaj dobil celih 960 N din, temveč v najugodnejšem primeru le 85 odstotkov od tega zneska, torej 816 din. Tudi povečanje tako ugotovljene pokojnine po čl. 72 ostane v veljavi. Ta člen namreč določa povečanje pokojnine za 2 odstotka oziroma za 2,5 odstotka pokojninske osnove za vsako nadaljnje pokojninsko leto nad 15 let pokojninske dobe.

NE ZGRADITE SVOJE HIŠE BREZ VRAT IN OKEN

SLOVENIJALES

LJUBLJANA, Vižmarje 168
LJUBLJANA, GR, hala "D"
CELJE, Tkalska 13
MARIBOR, Cankarjeva 4

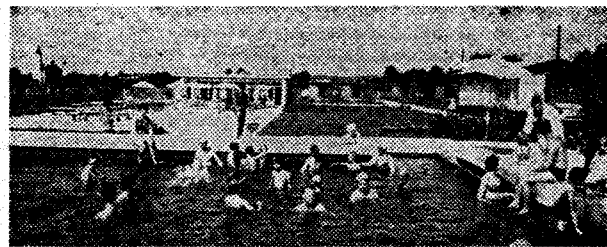
GOSTINSKO PODJETJE

»ZVEZDA«

MURSKA SOBOTA, TITOVA 10
GOSTIŠČE, LENDAVSKA 39

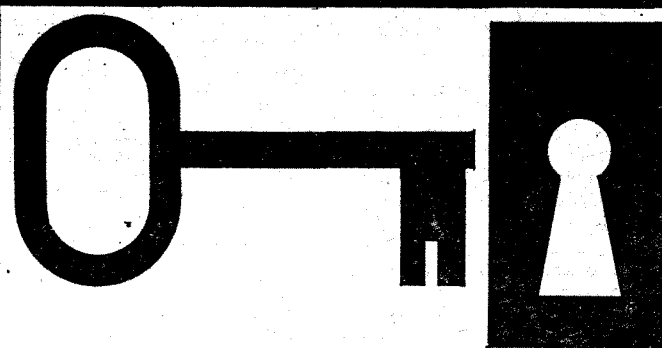
nudi cenjenim gostom topla in hladna jedila, ter priznane in najboljše pijače — tujske sobe.

Vsem, ki potrebujejo miru in zdravja priporočamo obisk Moravskih Toplic v bližini Murske Sobotice.

EN MESEC V MORAVCIH — LETO DNI ZDRAVJA!

INVALIDI — BORCE! Ko se odločite, kam letos na zdravljenje, pridite v Moravce. Spoznali boste, da ste se odločili prav.

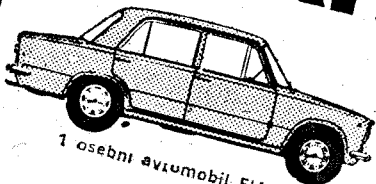
PROTI RJI

WD-40

KB
LJUBLJANA

KREDITNA BANKA IN HRANILNICA LJUBLJANA

XIX. nagradno žrebanje

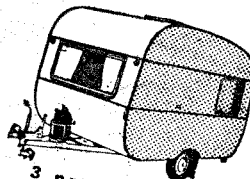
1 osebni avtomobil FIAT 124

1 osebni avtomobil FIAT 850

250

3 kmetijske mehanizacije po 5000 N din
10 zlatih izdelkov HÄRTER po 500 N din
50 ročnih ME DARWIL-sport
62 polavtomatskih diaprojektorjev VEGA, Ljubljana
120 brivnikov BRAUN-ISKRA s 100 ali 120 W
100 ali 120 W
100 ali 120 W

3 prikolice IMV
Novo mesto
ADRIA 305-SB

Vlagatelji vseh vrst vezanih hranilnih vlog, torej tudi stanovanjski in kmetijski varčevalci ter lastniki vezanih deviznih računov, ki ste že ali boste do 30. aprila 1969 vložili najmanj 2000 N-din na odpovedni rok nad eno leto, sodelujete pri velikem nagradnem žrebanju. Poslovno sodelujemo z vsemi poštami v Sloveniji in Vojvodini ter z 51 hranilnicami pri delovnih organizacijah. S posredovanjem Glavne hranilnice na Dunaju (Zentralsparkasse der Gemeinde Wien) in Mestne hranilnice v Münchnu (Städtische Sparkasse München) poslovno sodelujemo pri odpiranju deviznih računov z vsemi hranilnicami v Avstriji in Zahodni Nemčiji.

DENAR PRI

PRINAŠA VEC

KB
LJUBLJANA

Kulturni obsornik

Kaj je s prepotrebno knjigo?

Objava odlomkov in prikazov knjige »Prehrana v naravi« je vzbudila med bralci veliko zanimanje. Uredništvo je prejelo precej pisem, v katerih bralci sprašujejo, kje bi to knjigo lahko kupili ali naročili.

Zato smo se obrnili na republiški sekretariat za narodno obrambo, ki je med drugim odgovoren tudi za obrambno vzgojo prebivalstva. Od tam so nam sporočili, da so že precej časa v stikih z izdajateljem, sanitetno upravo JLA. Knjiga je namreč učbenik za vojake in zato mora ta uprava privoliti, da pride med civiliste. Republiški sekretariat je to soglasje dobil že pred dvema mesecema in se lotili pogajanj s pisci glede avtorskih pravic, pogojev izdaje, možnih sprememb ali dopolnitev in drugih podrobnosti. Zastopnik »Partizanske knjige«, je že odpotoval v Beograd na pogajanja.

Zatem pa se je zvedelo, da bo sanitetna uprava sama izdala knjigo v založbi »Vojno delo« v slovenskem jeziku, potem ko jo bodo prevedli, kar je zelo zahtevno in odgovorno delo. Če računamo, da je za prevod potrebno najmanj leto dni, saj je v originalu bilo dokaj neznanih srbohrvaških nazivov za rastline in živali, da knjigo tiskajo, korigirajo in vežejo najmanj tri mesece, potem smemo pričakovati, da bo izšla v drugi polovici leta 1970.

O izidu, ceni in drugem bomo bralce pravočasno obvestili prek tiska, tudi prek našega časopisa.

Kidričevi nagrajenci

Dne 11. aprila so na slovesnosti, ki je bila v dvorani republiškega izvršnega sveta, podelili osem nagrad Kidričevega sklada in prvo ter tri druge nagrade za iznajdbe in tehnične izboljšave. Med drugimi so se slovesne podelitve nagrad udeležili tudi: Mitja Ribičič, Franc Popit, Andrej Marinc, dr. Marjan Brečelj in Vida Tomšič.

Nagrajenci sklada so: s področja tehničnih ved docent dr. inž. Sergej Pahor, s področja naravoslovnih in medicinskih ved prof. dr. Dušan Kušcer, docent dr. Sla-

vica Sikovec, dr. Dušan Zavodnik in inž. Lojze Žumer, s področja družbenih ved dr. Tone Ferenc, prof. dr. Boris Majer in prof. dr. Vojan Rus.

Za iznajdbe in tehnične izboljšave je prejel prvo nagrado inž. Deso Javornik, druge nagrade pa so prejeli: inž. Matjaž Leskovšek in dr. inž. Jože Pahor, inž. Jože Snajder ter inž. Marjan Hribar vsi trije za eno tehnično izboljšavo in inž. Mitja Vidmar.

Upravni odbor sklada letos ni podelil nobene Kidričeve nagrade.

„Naša beseda“

V »Naši besedi«, pomembni zbirki, posvečeni klasičnim slovenskim besednim umetnostim, ki jo izdaja Mladinska knjiga, je nedavno izšlo pet novih knjig, ki zajemajo izbrano književno delo Ivana Tavčarja, Antona Aškercja in Alojza Gradnika. Ta zbirka je v drugem letu izhajanja dosegla že sedemnajst knjig. Prvih pet knjig obsega izbrano delo Otona Zupaničja, v naslednjih sedmih je izbor Ivana Cankarja. Zupaničja je po prvi izdaji, pri kateri je sodeloval tudi pesnik sam, uredil Josip Vidmar. Le-ta je uredil tudi Ivana Cankarja, medtem ko v uredniškem odboru celotne zbirke slovenskih klasikov sodelujejo: dr. Franc Zadravec, Franček Bohanec in Janko Kos. Vse doslej izišle knjige je opremil in tehnično uredil Aco Mavec.

Od zadnjih petih knjig so tri posvečene izbranim delom Ivana Tavčarja. V prvo knjigo je urednik Franček Bohanec uvrstil Vita vitas meae, zgodovinsko povest iz domače Poljanske doline, ki se dogaja v času verskih bojev na prehodu 16. in 17. stoletja. Prav ta povest pomeni za Tavčarja važen korak v njegovem pripovedništvu. Pod vplivom Levstika in Jurčiča se je osvoobil romantične čustvenosti in s to povestjo ustvaril dokaj realno podobo tistih časov v škofjeloških hribih. Zgodovinsko razgiban dogodek iz tih dobo so mu dali snov tudi za Grajskega pisarja, ki

je pravzaprav zametek za roman Visočka kronika. V ciklusu štirih novel V Zali, ki jih je Tavčar zasnoval po daljšem premolku, je čudovito opisal dogodke iz preteklosti in jih povezal v celoto s sodobnostjo. Druga knjiga prinaša Visočko kroniko, najlepše in najbolj umetniško dogmno Tavčarjevo pripovedovanje o mračnih časih po tridesetletni vojni, ki jo je pisatelj zasnoval v treh delih, napisal pa samo enega. Med poveličevanjem slovenske zemlje in kmečkemu življenju je Tavčar čudovito zadel obsežje 17. stoletja. V tretji knjigi so »sliske iz loškega pogorja« Med gorami, to je dvanajst vaških povesti, ki so nastale iz velike pisateljeve ljubezni do rodne doline, in Čvrtje v jeseni, ki je slavospev kmečkemu življenju pod Bleškim goštem. Urednik Bohanec je s takim izborom posređeval slovenskemu bralcu izsek Tavčarjevih najboljših umetniških stvaritev.

Izbrano delo našega edinega epskega pesnika Antona Aškercja je urednik Janko Kos razdelil v tri cikluse: Liriko, Balade in romane ter Legende in parabele. V 276 strani obsegajoči knjigi je torej izbor celotnega Aškercjevega dela — vzpona in pada. Najizrazitejše so balade in romane, za katere je pesnik zajemal snov v glavnem iz ljudskih pripovedi. Svojestvena je Aškercjeva lirika, socialne in socialistične pesmi. Posebno poglavje pa so legende in parabele, v katerih je pesnik rad oblikoval svoja filozofska in socialna vprašanja. Pogosto jih zavija v parabolo in orientalsko slikovitost, izpoveduje pa svoj panteistični svetovni nazor.

Tako ima naš bralec v eni knjigi v prerez celotnega Aškercja, izbor najboljšega in najznačilnejšega in ponovno uveljavlja pomen tega našega edinstvenega in velikega epika.

Glede na zajetnost življenjskega dela je v tej zbirki doslej najskromnejše predstavljen Alojz Gradnik, ki ga je izbral in uredil Kajetan Kovič. V knjigi je na 135 straneh razgrnjen izbor Gradnikovega pesniškega dela, razdeljen po motiviki in tematiki na pet ciklusov: Eros Tanatos, Noči v Medani, Molče ure, Naša zemlja in Jesenska tišina. V okviru le-teh so nanizane najznačilnejše smeri pesnikove izpovednosti, misli o življenju in smrti, ljubezenska doživeltja, opevanje briških kolonov in revne Istre, poglabljanje vase, da bi čim globlje zajemal in čim več dajal... Številne so njegove pesniške zbirke, s katerimi se je povzpel v najvišji vrh slovenskega Parnasa.

»Naša beseda« bi moral poznati vsa, ki mu je pri srcu vse, kar pomeni kulturna zakladnica slovenskega duha!

Č. S.

Dokumenti o partiji

Jugoslovanska televizijska mreža je začela v soboto, 12. aprila, predvajati vrsto trinajstih dokumentarnih filmov posvečenih jubilejni obletnici revolucionarne dejavnosti komunistov Jugoslavije.

To zanimivo in enkratno serijo so omogočili televizijski centri Beograd, Zagreb, Ljubljana, Sarajevo, Titograd in Skopje v sodelovanju z zveznim izvršnim svetom in jugoslovansko armado. Pri realizaciji le-te je sodelovalo večje število filmskih delavcev in zgodovinarjev, ki so se pri svojem delu posluževali predvsem malo znanega filmskega gradiva iz domačih in tujih kinotek.

Uredništvo sestavljajo: Rodoljub Čolaković, režiser Krsto Skanata in Slobodan Bosiljević. Naslov prvega filma, ki ga režirata Vicko Raspor in Aleksander Petrović, pa je »Tovariš za tovariša«.

Partizanska ljudska pesem

Pesem

Prišli so čez dan,
ih vzela je noč,
veselo so vriskali,
veselo so peli,
na prsih jim nageljni
so rdeči dehteli.

In nihče ni vprašal
odkod in pa kam,
kdaj v hišo domačo
ponese jih čas,
ki v borbi poslednji
zednil bo nas.

Jože

Pred izidom „Poslovilnih pisem Žrtev za svobodo“

Založba Obzorja iz Maribora je pripravila v sodelovanju z Muzejem ljudske revolucije ponatis zbornika »Poslovilna pisma za svobodo ustreljenih«. To bo nova, razširjena in izpopolnjena izdaja poslovilnih pisem na smrt obsojenih. V prvi izdaji je bilo objavljenih 194 poslovilnih pisem, v drugo izdajo pa so uvrstili tudi pisma tistih Slovencev, ki so bili usmrčeni zunaj okupirane slovenske Štajerske, v Gradcu, na Dunaju, v Celovcu in drugje in tako bo v novi knjigi objavljenih kar 265 pisem.

Glavna urednika razširjene izdaje poslovilnih pisem sta tudi tokrat Milan Ževart in Stane Terčak, v uredniškem odboru pa so še Mirko Fajdiga, Ovetko Pelko, Lojze Penič in Zdenka Rogl.

LJUBLJANA

ZA MESEC MAJ SMO PRIPRAVILI IZLETE:

— 4-dnevni smučarski izlet
DOLOMITI — MARMOLADA 2950 m/n
od 1. 5. do 4. 5. 1969

— 3-dnevni izlet
GRADIŠČANSKA

od 1. do 3. maja 1969
Potovanje po pokrajini, ki privablja največ turistov in ljubiteljev zgodovinskih spomenikov

— 3-dnevni izlet na otok
CRES — VEL. LOSINJ
od 1. do 3. maja 1969

— 9-dnevno potovanje
RAVENA — RIM — NAPOLI — CAPRI
od 26. 4. do 4. 5. 1969

— 1-dnevni izlet v
GRAZ

z ogledom vselejma in dunajske drsne revije
2. in 3. maja 1969

— 4-dnevni izlet z zanimivim in pestrim programom v
SVICO

od 10. do 14. maja 1969

— 10-dnevno potovanje
BRUXELES — LONDON — PARIS

od 19. do 29. maja 1969
Potovanje je organizirano v sodelovanju z Zavodom za prosvetno pedagoško službo.

— 2-dnevni izlet
po poti SOŠKE FRONTE in BENEŠKE SLOVENIJE

od 17. do 18. maja 1969

— 16-dnevno potovanje v
deželo tisočeri jezera
FINSKO

od 10. do 26. julija 1969
Potovanje je organizirano v sodelovanju z Esperantskim društvom.

— 5-dnevno potovanje za
planince
DOLOMITI — MONT BLANC

od 14. do 19. julija 1969

— 8-dnevni dopust v Italiji
z vključenimi izleti
RIMINI — SAN MARINO — FIRENZE — PESARO

v mesecu juniju in juliju 1969

PRIJAVE IN INFORMACIJE: SAP LJUBLJANA, Titova c. 38 — telefon: 314-922, 315-342.

Zanimivosti

Legenda o tovarišu Titu

Na osrednji slovesnosti v počastitev 50-letnice ustanovitve KPJ in SKOJ, ki bo konec aprila v študentskem centru v Zagrebu, bo zagrebška opera izvedla predelano kantato Borisa Papandopula »Legenda o tovarišu Titu«, uglasbena na besedilo pesnika Vladimir Nazorja.

Jugoslovansko odlikovanje za Marca Alaina

Odpravnik poslov našega veleposlaništva v Parizu Veselin Martinović je 29. marca slovesno izročil znamenitu kritiku Marcu Alainu visoko jugoslovansko odlikovanje. Književnik je prejel red jugoslovanske zastave s zlato zvezdo na ogrlici, s katerim ga je predsednik Tito odlikoval za zasluge pri razvijanju francosko-jugoslovanske sodelovanja.

Spomenik iz orožja

Ameriški kipar Benjadin Fufano je izdelal v San Franciscu spomenik, pri katerem je uporabil jeklo iz 2.000 pušk in pištol. Te orožje so bili izročili ameriški državljani krajevnim oblastem po atentatu na senatorja Roberta Kennedyja. V podstavku pa je kipar vdelal podobe ugodnih ameriških državljanov in politikov, ki so padli kot žrtve atentatov: Johna Kennedyja, Abrahama Lincolna, Roberta Kennedyja in Martina Luthra Kinga.

Film o pogumnem ilegalcu

Navdihnjen od podlistka o narodnem heroju Vladimiru Periću-Valterju, ki ga je objavljala »Politika«, se je filmski režiser Zdravko Velimirović odločil, da bo posnel celovečerni film o tem znanem ilegalcu. Priprave za pisanje scenarija so pri kraju in snemanje filma se bo verjetno začelo že v tem letu.

»Mein Kampf« v Italiji

Glavni državni tožilec republike Italije je dobil tožbo za zahtevkom, da zakon prepove prodajo Hitlerjeve knjige »Mein Kampf«. Pred kratkim se je na knjižnem trgu pojavila ta knjiga v italijanskem prevodu. V predgovoru je med drugim zapisano, da je knjiga izšla »v spomin na velikega človeka«, ki je z osvoje Berlina — Rim »napravil prvi korak v združevanju Evrope«. Izdajatelj te knjige je časnik »Sentinella d'Italia« v Monfalconu pri Trstu, tiskana pa je bila v republiki San Marino!

Našel Prešernov portret?

Kaže, da je dolgo iskani avtentični portret dr. Franceta Prešerna najden: docent Akademije za gledališče, razlo ugodnimi pogoji. Vrtil ga bodo je pri zbiranju gradiva za svojo habilitacijsko temo »Prva zamisel slovenskega narodnega gledališča« naletel v zapuštni slikarja Franca Kurza v Goldensteina — zapuštnina je zdaj shranjena v Ljubljani — portretno skico Prešerna, namenjeno za objavo leta 1838 v zbirki »Slovenske pesmi kranjskega naroda«.

Zimmermannovi »Vojaki« v Münchenski operi

V Münchenski operi so letos uprizorili glasbeno dramo 51-letnega Alotsa Zimmermanna. V njej se je avtor odločil prikazati vizijo o zatonu sveta, ki ga povzročajo vojne. Odločuje se v tej operi ni tisto, čemur pravimo humoristični angažmanj pri uprizoritvi gre tudi za povsem novo obliko sporazumevanja med odrom in gledalci. Te oblike ni dosegel samo v elementih, kot so orožje, glasha, besedilo, ples, temveč je pripravil tudi kaj nenavadne vložke, kot so na primer filmi, elektronska glasha, jazz, magnetofonski posnetki, prav tako pa je vključil v opero arhitekturo.

V Ameriki prepovedali »Male vojake«

Pred kratkim smo poročali, da je dobil režiser Bata Cengić povabilo za predvajanje filma »Male vojake« na festivalu v Hollywoodu. Uprava pokopališča, ki je v neposredni bližini, pa je zahtevala prepoved predvajanja in z zahtevo tudi uspeha. Utemeljitev: film žali duše umrlih! Zanimivo je, da so ta film odklonili že v Sovjetski zvezi, zdaj se ga boje pa še Američani! Direktor »Bosna filma« je lahko kljub temu zadovoljen, saj bodo film predvajali v Ameriki pod zelo ugodnimi pogoji. Vrtil ga bodo v desetih mestih, producent pa bo dobil trideset odstotkov dobička.

Theodorakisova kantata v Londonu

V Londonu so izvedli najnovejšo delo Mikisa Theodorakisa, kantato »V obsednem stanju«. Skladatelj je delo napisal v zaporu takoj po vojaškem udaru leta 1967. Kantato so v Londonu pretihotapili, saj je sloviti skladatelj še vedno interniran v nemški grški vasi.

Vojaška veda in tehnika

Američan se odpoveduje zabavi, Turek pa kruhu

Američani se nenehno pritožujejo, češ da jih NATO stane nekajkrat več kot pa njihove zaveznike. Tako na primer so ZDA v letu 1967 za obrambne namene porabile 75,5 milijarde dolarjev (9,8% svojega dohodka), Luksemburg, ki spada med najbolj razvite evropske države, pa le 1,4%.

Dohodek povprečnega Američana je v letih 1963-1965 znašal po 3.334 dolarjev letno, od česar je bilo treba odšteti za obrambo po 270 dolarjev. Mnogo težje kot Američanom je bilo dati v obrambne namene 12 dolarjev povprečnemu Turku, ki je letno zaslužil le po 243 dolarjev, čeprav je njegov prispevek znašal samo 5%, torej skoraj dvakrat manj kot Američanov prispevek, izražen v odstotkih.

»Za Američana je to pomenilo nekaj manj zabave,« je rekel neki Evropejec, »toda Turku to pomeni manj kruha za njegove otroke.«

Druge evropske države so sicer bogatejše kot Turčija, toda povprečni ameriški dohodek je še vedno dva in polkrat večji od povprečnega dohodka teh dežel.

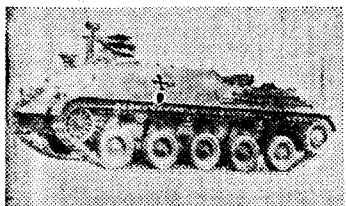
Sovjetski in NATO manevri v vzhodnem Sredozemlju

V vzhodnem Sredozemlju so imele med 17. in 20. marcem hkrati manevre pomorske sile Sovjetske zveze in NATO pakta. Na sovjetski strani so se manevrov udeležile raketne ladje, fregate, dve navadni in ena jedrska podmornica ter en rušilec, katerih oporišče je v sirskega pristanišča Latakiji.

Manevrov NATO pakta pa so se udeležile podmornice, rušilci in letala petih dežel. Slo je za protipodmorniške vaje. Dvainsajset grških, italijanskih, turških, britanskih in ameriških ladij je »brnilo« konvoj pred »napadi« podmornic, letal in hitrih patrolnih čolnov.

Lovec na tanke

Zahodnonemška vojska je dobila novo oklepno vozilo, ki je oboroženo s protitankovskimi raketami 11 B1. Posadka vozila šteje štiri moze. Tež-

ko pa je 24 ton, medtem ko po cestah vozi s hitrostjo do 65 kilometrov na uro. Kar zadeva protitankovsko raketo, je teža 29 kg, leti do 3.500 metrov daleč, prebije pa lahko do 600 mm debel oklop.

Sovjetska nevarnost za ameriške jedrske podmornice

Pentagon se že boji, da bi čedalje močnejše sovjetske podmorniške ladjeje mogle odkriti, napasti in uničiti ameriške podmornice, oborožene s izstrelki »Poseidon« in »Polaris«. Ta strah za eno izmed svojih najmočnejših orožij je izrazil ameriški obrambni minister pred senatnim odborom za oborožene sile. Ameriške jedrske podmornice, sodeč po njegovi izjavi, bi se utegnile znajti v nevarnosti sredi naslednjega desetletja. Ministrova izjava se je sicer marsikomu zdela neverjetna, toda agencija UPI poroča iz zanesljivih virov, da ta sloni na oceni bodoče moči in popolnosti sovjetskih podmornic, ne pa morda na pričakovanju kakšnega novega orožja.

Ameriška protitankovska raketa »Drakon«

V Združenih državah Amerike so začeli izdelovati nov protitankovski sistem »Drakon«, ki glede dosega, natančnosti in učinkovitosti prekaša 90 mm protitankovski metalec, s ka-

terim so bile doslej oborožene ameriške pehotne čete. Iz novega orožja je mogoče že s prvim strelom zadeti cilj. Ves sistem pa tehta 11,5 kg.

»Drakon« je sestavljen iz rakete in cevi, ki je hkrati tudi škafila za prenašanje, ter iz merilne naprave. Ker je »Drakon« lahek in se odlikuje še po drugih taktično-tehničnih lastnostih, bo ustrezal zlasti manjšim pehotnim enotam v boju z nasprotnikovimi odklopnimi vozili in z uničevanje utrd.

Obrambna vzgoja in ljudska zaščita

Kdaj bomo dobili raketne puške

Tehnologija se razvija tako hitro, da nam sodobna tehnika lahko nudi tudi že take puške, ki bi jih bilo treba imenovati strelnoraketne. Od sedanjega strelnega orožja bi se jazlikovalo predvsem po tem, da bi imel vsak izstreljen naboj svoj raketni motor. To bi bili nevodljivi raketni izstrelki, ki bi jih proti cilju usmerjali s pomočjo gladke cevi. Kar zadeva obliko in namen, bi to bile raketne pištole in raketne puške.

Spreminjanje pištol in pušk v lanserje in rakete ima vrsto takšnih prednosti, ki vzbujajo pozornost konstruktorjev orožja in armad kot bodočih kupcev. To orožje je lažje izdelovati. Cevi so lahko gladke, napravljene pa so lahko iz manj kakovostnega jekla kot doslej. Cevi, iz katerih bi streljali te male rakete, so lahko aluminijaste ali iz plastičnega stekla. Takšno orožje bi bilo v primerjavi z jeklenim tudi lažje.

Proizvodnja municije ni preprosta zadeva, vendar tudi ne tako zelo zamotana, da ne bi mogla steči serijska proizvodnja malih raket. Novi naboji bi se od sedanjih razlikovali tudi po tem, da bi bili brez tulcev. Zato bi bil odveč tudi mehanizem za odmetavanje tulcev. To pomeni, da bi avtomatske raketne puške in raketni mitraljezi streljali hitreje kot sedanje ustrezno orožje.

Razen tega raketno orožje pri streljanju ne povzroča trzanja. Suneč je tako šibak, da ga je v ramenu ali v roki komaj še moč zaznati. Odtod izhajajo tudi možnosti, da povečajo kaliber strelnoraketnih pušk. Sodobna raketna puška ima lahko kaliber malokalibrskega topa. Prvi vzorci takšnih pušk imajo kaliber 40 mm. Če bi imele klasične puške tolikšne kalibre, bi vojakom pri streljanju odrgale ramena, morda pa bi jih tudi ubile.

Puške s tako velikim kalibrom bi bile dovolj močne, da bi s svojimi raketnimi izstrelki prebijale tanjše oklope — na oklopnih avto-

mobilih, transporterjih in lahkih tankih.

Raketni izstrelki lete dlje kot klasične kroglice iz pušk in pištol. Zlasti pomembno pa je to, da je tudi hitrost povsem drugačna. Pri klasičnih kroglicah je največ začetna hitrost, najmanjša pa takrat, ko kroglice prilete do cilja. To pomeni, da je klasična kroglica najpočasnejša prav takrat, ko bi morala biti najhitrejša in ko bi morala imeti največjo prebojno moč. To je vsekar huda pomanjkljivost. Pri raketnem izstrelku je povsem drugače: ta ima najmanjšo hitrost ob izstrelitvi, največjo pa tik pred ciljem.

To pa je hkrati prednost in pomanjkljivost. V mnogih primerih je prednost, ker bo izstrelak zanesljivo uničil cilj v oklepno celoto na večji razdalji. Pomanjkljivost pa je, če gre za pištolo, ki jo uporabljamo za manjše razdalje. Raketni izstrelak ima na večjih razdaljah namreč večjo prebojno moč kot na krajših razdaljah.

Razen tega raketne pištole in puške niso tako natančne, kot je klasično strelnoraketno orožje. To pa je tudi poglobitveni razlog, da raketnega strelnega orožja še niso vključili v standardno opremo vojaških enot.

Navzlic temu vzbujajo mnoge prednosti raketnega orožja še nadalje pozornost konstruktorjev in naročnikov. V mnogih deželah pri-

»Sedaj so Francozi predlagali pošiljke orožja (Izraelu) in s tem šokirali javnost. Tudi ta ukrep bi utegnil povzročiti nepredvidene posledice. Vendar so Izraelci prepričani o dejstvu, da se bo na koncu našel nekdo, ki jim bo poslal zaželeno orožje.«

Times,
britanski časnik

Egipt se oborožuje in razmišlja

Pod tem naslovom je britanski »Daily Telegraph« objavil članek, ki ga nekoliko skrajšane posredujemo tudi našim bralcem.

Poglaviten sedanjí vojaški cilj predsednika Naserja je v tem, da prepreči kakov iznenadni napad Izraela na egiptovsko ozemlje. Njegovo stališče in osnovne načrte je sprejela tudi Sovjetska zveza, preden je pristala na ponovno oborožitev in oskrbovanje egiptovskih obrambnih sil ter nadoknaditev izgub, ki jih je bil Egipt pretrpel leta 1967 v šestdnevni junjski vojni.

MB PRF 16

Vendar se predsednik Naser dobro zaveda, da ima njegov obrambni sistem še bistvene pomanjkljivosti zaščito pred nadzvočnimi letali, ki nizko lete in se lahko pod radarskimi snopi prebijajo do ciljev.

Nerazumljivo je, zakaj Rusi, ki so v zadnjih petnajstih mesecih porabili kakih sto milijonov funtov za letalska oporišča iz železobetona in za nova letališča v delti Nila, niso odpravili te pomanjkljivosti in Egiptu dobavili svojih raket »zemlja-zrak« SA-3. S temi bi lahko zbijali na tla izraelska letala »Mirage« ali »Phantom«, ki jih bodo Združene države Amerike kmalu začele pošiljati Tel Avivu.

Razen tega Rusi, ki jim Egiptčani še niso plačali doslej dobavljenega orožja in naprav, egiptovski silam ne pošiljajo dovolj rezervnih delov. Egiptovski štabni oficirji pa izražajo svoje nezadovoljstvo tudi zato, ker je nekaj orožja, čeprav ne vse — zlasti pa tanki T-34 — že rabljenega.

Ruski inštruktorji in tehniki neposredno urijo vojsko in letalstvo, vse do bataljonov in eskadrilj. Poročajo, da je bojni duh v letalstvu »neenakomeren«, tako v letalstvu kakor tudi v kopenski vojski pa se pritožujejo, ker Rusi »stoje na glavi« oficirjev, čeprav je v zadnjih mesecih število ruskih svetovalcev precej manjše kot poprej in sodijo, da ne presega 1500 ljudi.

Oficirji pravijo, da ima novo rusko orožje to prednost, ker so navodila napisana v angleščini (in ne več v ruščini) in da je marsikatero orožje pripravnejše od tistega, ki so ga bili izgubili. Čeprav neradi pa le priznavajo, da so Rusi izvrstni učitelji. Navzlic temu jih imajo Egiptčani za stroge nadzornike. Letalski oficirji se pritožujejo, da imajo za plete določeni premalo ur — čeprav jih je sedaj več kot pred šestdesetno vojno — in da zato nimajo dovolj zaupanja vase, kar je za prvorazredne pilote in navigatorje bistvene pomena. Razen tega nekatere pripominjajo, da na novih letališčih — teh je deset do petnajst, kjer ima vsako reakcijsko

pravljajo in preizkušajo prve raketne pištole, puške, brzostrelke, mitraljeze itd., vendar na skrivaj, tako da je javnost o tem zelo pomanjkljivo obveščena.

Med orožjem, ki so ga le pokazali širšemu krogu ljudi, sta tudi raketna brzostrelka ameriške tovarne Girojet. Pištola je aluminijasta, po obliki in kalibru pa se od klasične pištole razlikuje le po cevi, ki ima na obeh straneh odprtine ihajajo plini, ki jih povzroča raketni motor izstrelka. V šaržerju je prostora za šest raketnih nabojev. Največja hitrost, ki jo doseže raketni izstrelak, je dvakrat večja od hitrosti ustrezne klasične kroglice. Toda začetna hitrost je kljub temu precej manjša.

Raketna brzostrelka tovarne Girojet tehta devet kilogramov, ima pa kaliber pet milimetrov. Plini, ki jih povzroča raketni motor, so izkoriščeni za ponovno polnitev cevi z novim nabojem.

Brzostrelka z raketnimi naboji strelja približno tako hitro kot klasična brzostrelka. Izstrelki lete dlje. Natančnost je manjša, toda prebojna moč je večja kot pri navadni brzostrelki.

Zanimive so tudi poskusne pištole ameriške tovarne Avco. Njihov kaliber znaša 15 mm, težke pa so 900 gramov.

Ista tovarna preskuša tudi avtomatsko puško, ki je težka sedem kilogramov, ima pa kaliber 40 mm. Namenjena je za obstreljevanje bunkerjev, oklopnih avtomobilov in transporterjev, prav tako pa tudi letal v nizkem poletu. V šaržer gre šest nabojev, vendar je mogoče uporabljati tudi trak z mnogo večjim številom nabojev.

Raketni naboji za omenjeno orožje so podobni majhnim granatam. Motor, ki ga poganja gorivo v trdem stanju (poseben brazdimni smodnik), je v kovinskem tulcu, na dnu pa je ploščica z odprtinami v obliki kroga. Skozi te odprtine uhajajo plini, ki povzročajo vrtenje izstrelka okrog po-

Avtomatska raketna puška s kalibrom 40 mm, namenjena za uničevanje bunkerjev in oklopnih avtomobilov.

Raketna pištola »Girojet«

dolžne osi. To je potrebno zaradi večje stabilnosti izstrelka med poletom, pa tudi zato, ker imajo raketne puške in pištole gladke cevi.

Raketni izstrelki so brez tulca. Na dnu imajo vžgalno kapico, ki ob udarcu darne igle vžge gorivo v notranjosti izstrelka. Raketni naboj s kalibrom 13 mm je dolg 25 mm, tehta pa 12 gramov.

Strelnoraketno orožje za zdaj še preskušajo. Preden ga bodo lahko vključili v oborožitev sodobnih armad, ga bodo morali še precej izpopolniti, zlasti glede njihove zanesljivosti, ki še zaostaja za klasičnimi puškami in pištolami. Nedvomno pa bodo nekoč s tem orožjem opremljeni in bodo z njim tudi streljali najprej vojaki, takoj zatem pa tudi lovci.

letalo lastno betonsko zaklonišče, ni dovolj izrednih vaj.

Nekatere pritožbe so bržkone pretirane, zakaj resni strokovnjaki za obrambo vprašanja lahko pridejo v stik le s tistimi egiptovskimi oficirji, ki so ušli iz vojske ali pa so se izselili iz Egipta zaradi političnih razlogov. V nasprotju z Izraelci, ki ponosno razkazujejo svojo vojsko in letalstvo, Egiptčani celo svojim prijateljem iz vzhodne Evrope in arabskim zaveznikom ne kažejo svojih dosežkov na obrambnem področju, ki so nedvomno zelo pomembni.

Vojska in letalstvo sta reorganizirana po sovjetskem vzoru. Znano je, da imajo Egiptčani sedaj tri armade. Ena izmed teh je na položajih, druga pa v rezervi ali v formiranju južno od Kaira. Za ugotovitev, kako so razmeščene vojaške enote, niso potrebni nobeni visokokvalificirani izraelski vojniki ali zamotana ogledniška letala za slikanje iz zraka. Ena armada z dvema pehotnima in eno oklopno divizijo je med Kairo in Deltom v severnem delu suškega prekopa, druga pa je na podoben način razmeščena v njegovem južnem delu. Čeprav te enote še niso povsem pripravljene, bi se v primeru napada bržkone kar dobro pokazale. Trdijo, da nekatere note že »komaj čakajo, da bi pregale Izraelce«, vendar so doslej prevladovali razumni nasveti načelnika generalštaba generala Riada.

Armada je ljubosumna na pri-

ljubljenost Al Fataha in drugih palestinskih uporniških sil, kar je povsem razumljivo. Dobro oblečene teroriste, ki jih ljudje pozdravljajo, je videti v vsaki arabski prestolnici. Nobena arabska vlada si ne bi upala zadržati njihovega delovanja in čeprav so njihove izgube izredno hude (kakih 90 odst.), je na stotine in celo tisoče fantov in deklet, ki se prostovoljno prijavijo in čakajo, kdaj bodo prišli na vrsto za urjenje.

Egiptovski vojaški voditelji so naposled le začeli stvarno ocenjevati arabsko enotnost: zasebno priznavajo, da je sploh ni. Predsednik Naser upa, da bo nova administracija v Washingtonu omogočila politično rešitev spora z Izraelom. Medtem pa ima Egipt opravka z resno in sodobno izraelsko vojsko, hkrati s tem pa tudi neprijeten občutek, zakaj ozka dolina Nila v južnem delu dežele je izpostavljena novim napadom. Dodatna zaščita je nujno potrebna, vendar ne samo za novo zapornico, temveč tudi za stare britanske naprave. Če bi bila katera koli izmed njih resneje poškodovana, bi nastale orgomne poplave, ki bi uničile večji del delte in podušile njeno prebivalstvo.

Kairo bi bil bržkone manj zaskrbljen, če bi egiptovski generalštab lahko resneje računal s Sovjetsko zvezo. Rusi navzlic ogromnim investicijam v Egipt ostajajo uganka, stoje ob strani in se — po trditvah nekaterih generalštabnih oficirjev — ne navdušujejo za kako vojaško akcijo.

Partizanske zvijače

Letalske bombe med bučami

Nekega poletnega dne leta 1941 so poklicali v štab čačanskega odreda »Dr. Dragiša Mišević« dva partizana iz Ljubške čete. To sta bila Ostojić in Dovijanić. V štabu nista ostala dolgo in sta se kmalu vrnila med tovariše. Borci so takoj opazili, da nista več tako razpoložena, kot sta bila poprej. Povprašali so ju:

»Zakaj se tako grdo držita?»

»Zato, ker naju pošiljajo na goštijo, kar pa nama prav nič ne diši. Pa tudi se ne moreva sporazumeti, kdo izmed naju naj se vrne in še vas popelje tja,« se je obregnil Ostojić. »Ker pa ste že tako radovedni, vam bom le povedal, kakšna naloga naju čaka: iz Ostojića gaja morava čez Čačak prepeljati dve veliki bombi v Ovčar, da bi tam podrla železni most.«

»A, tako,« so se čudili tovariši.

»Sicer pa to za naju ne bo težko.«

»Glejte, kako se delata pametna.

Pravita, da ne bo težko. Če pa bo vama Nemec ob Moravi preiskal voz, našel bombi in preluknjaj buči, se bosta odpravila k Čajpaši, ki so ga bili Srbi med drugo vstajo postali — v Stalac!

Partizani so se zasmejali, toda zadeva je bila resna in zato je njihov smeh kmalu utihnil. Ostojić in Dovijanić sta krenila proti gozdu, kjer sta bili pod deskami skriti letalski bombi.

Ni se lahko odločiti, kako spraviti bombi v Ovčarsko-kablarško sotesko. Čačka ni bilo moč obiti zakaj v sotesko ni peljala nobena druga pot. Na konjih tudi ni bilo mogoče prenesti bombi, ker sta bili pretežki in preobčutljivi. Potem ko so dolgo razmišljali, so sklenili, da bosta Ostojić in Dovijanić naložila poln voz buč in koruznice, spodaj pa bosta skrila bombi. Druga izhoda ni bilo.

Kmalu je bilo vse pripravljeno in tistega julijskega dne sta iz Baluge krenila na pot dva nenavadna potnika. Na nogah sta imela ponošene opanke z dolgimi kljuni, na sebi pa hlače iz kmečkega sukna, strajce iz debelega lanenega platna in kape, kot jih nosijo v tistih krajih. Vse je bilo navadno, vsakdanje.

Tako so se oblačili kmetje. Toda popotnika sta imela v žepih dve bombi in majhni pištoli. Priganjala sta vola in spotoma povpraševala vsakogar, ki bi ga srečala:

»Si morda videl kje Nemce? Preiskujejo?»

»Da, imajo straže. Včeraj so vsakogar preiskali. Odpirali so tudi posode z mlekom. Premetavali so

hruške in paradižnike, ki so jih ljudje nosili na trg v Čačak. Neko žensko pa so prisilili, da je slekla jopico in krilo. Bila je nekoliko debelušna in to je bilo Nemcem sumljivo...«

Ostojić je zmajal z glavo in rekel Dovijaniću:

»Vse kaže, da ne bo lahko. Če bodo našli bombi, takoj počti ti stega, ki bo preiskal. Če pa bo še kdo tam, se ga bom jaz lotil...«

Tako sta prispela v Ljubac. Kmalu sta bila pri mostu. Ostojić je brezskrbno hodil pred vola, Dovijanić pa je zazdehal. Pred mostom je stal nemški stražar z bajonetom na puški in čelado na glavo. Ostojić in Dovijanić sta se delala, ko da ga ne vidita.

»Ustavi!« je vzkliknil Nemec po srbsko in stegnil roko proti vozu.

Hip kasneje sta se pred vozom znašla še dva stražarja s čeladama na glavah.

»Kaj imaš na vozu in kam greš?« je spraševal eden izmed Nemcev in začel stikati po koruznici.

»Buče peljem domov, v Jelen Do,« je zehajoč odgovoril Ostojić. »Vso noč nisem mogel spati. Bolel me je zob...«

»Kakšne buče? Kaj pa imata pod bučami? Morda celo puške ali bombe?»

»Preden bova prispela domov, bo treba dati voloma kaj jesti. Nakrmiti ju je treba dvakrat ali trikrat dnevno. Oh, kako le boli ta zob!«

Uspeh spomladanske ofenzive v Vietnamu

Američani priznavajo, da je spomladanska ofenziva osvobodilnih sil dosegla svoj namen — povečanje ameriških izgub v Vietnamu, čeprav skušajo dosežene uspehe svojega nasprotnika zmanjševati s trditvami, da so južnovietnamski borci, ki so jim bojda pomagale tudi severnovietnamske redne enote, imeli v zadnjih petih tednih kakih 20.000 mrtvih. Navzlic temu pa ima nasprotnik, morajo priznati, še vedno močne kopenske sile. Kakih večjih napadov Američani trenutno ne pričakujejo, pač pa nadaljevanje prejšnjih obstreljevanj z raketami in minometi.

Izredno občutne so bile tudi ameriške izgube. Američani so v

Ko pa je Nemec kljub temu začel premetavati buče in koruznico, sta Ostojić in Dovijanić segla v žep. K sreči ni Nemec ničesar našel. Zlezal je z voza in dejal:

»Naprejš!« Svojemu pomočniku pa je pojasnil:

»Ničesar ni!«

Ko sta bila nekoliko stran od mostu, se je Dovijanić približal tovarišu in mu rekel:

»Imela sva srečo! To je bilo huje ko pa rušenje mostu.«

V Ovčar sta prispela še pred nočjo. Da ne bi bila komu sumljiva, sta namenoma pokvarila voz in obtičala na cesti. Izpregla sta vola in jima nametala koruznice, nato pa sta snela zadnje kolo in ga »poprjavljala«. Ko se je znočilo, se jima je iz gozda približala skupina partizanov. Poprijeli so bombi in ju prenesli na drugi breg Morave. Nato so ju pritrdili pod stebre mostu, vžgali vžigalno vrvico in pohiteli v najbližji zaklon.

Niso še dobro legli po tleh, ko je odjeknila eksplozija. Dolina se je stresla, s pobočij Kablarja in Ovčarja pa je še dolgo odmevalo. Ostanke železnega mostu so padli v Moravo.

Nemcem v Čačku se niti sanjalo ni, da so partizani mimo njihovih nosov prepeljali bombi, s katerima so porušili most in tako prekinili železniški promet.

JOVAN RADOVANOVIĆ

Miha Klinar:

Muke bivšega žandarja

— Vidite, to je orožniški čut, ki bi ga moral imeti sleherni orožnik, — je kazal na mapo. On je že zdavnaj čutil, da se v Volfu skriva »prekocuh in nevaren sovražnik oblasti in države«. Ko bi bili ostali pozorni nanj, kakor je pred dobrim letom zahteval on, bi ne prišel nikoli z onima dvema moškima in ženskama do Podrožice, marveč bi vseh pet že prišli pred odhodom. Pravzaprav bi jih morali, se je ob teh besedah spomnil snežnega meteža v dnevih pred božičem in svoje otopele brezbrčnosti do nemarnega opravljanja obhodne službe svojih podrejenih. Čeprav je bil sam kriv za to nemarnost, jo je tisti hip lahko v celoti zvrnil na orožnike, obenem pa našel najboljšo priložnost za ponovno utrditev svoje omajane avtoritete. Začel jih je pestiti in vpraševati, kaj so počeli te dni. Vrgel jim je v obraz, da so »patruljirali« po gostilnah, namesto da bi oprezali za Volfom.

Orožniki so se izgovarjali na slabo vreme. Nekdo je celo rekel, da je posedal pri Koniču samo zato, ker se tam zbirajo bivši »rdci« in da je med njimi nekaj dni pred božičem opazil tudi Volfa. Bilo je tudi nekaj tujih ljudi.

— Dva moška in dve ženski? — je vpadel orožniku v besedo. Orožnik se natančnega števila moških ni spominjal, a spominjal se je žensk.

— V resnici sta bili dve, — je rekel, ne da bi slutil, da si bo nakopal plaz njegove jeze, ker tujece ni legitimiral. Izgovarjal se je, da niso bili videti »navadnih« ljudi, ker so bili »oblečeni kakor mestni ljudje«, podobni jeseniški »nemški gospodi«, kadar se gre sankat v Rovte. Najbrž so samo po naključju prišli v to delavsko gostilno, je menil orožnik, on pa je hotel vedeti, zakaj so potem bili v Volfovi družbi, a orožnik je rekel, da tega ni rekel in da je Volf sedel med domačini.

— Tako? — se je tedaj nalašč še bolj razburil nad orožnikom in potem še nad drugimi in jih vprašal, če so pozabili, da je njihov komandir, njihov »prvi«, ki so mu dolžni pokorščino in mu dolžni poročati o slehernemu tujcu, ki jim pade v oči v sumljivih gostilnah, kakršna je Koničeva.

Stresel jim je dušo, dokler niso stali kakor pribiti pred njim. Ko je utrdil disciplino in odvrnil od sebe sleherno odgovornost za prevažno orožniško čuječnost na področju svojega orožniškega okoliša, je ukazal, naj mu prinesejo plašč, ker je hotel sam voditi patroljo, ki naj bi aretirala Volfa.

Bilo je silvestrovo. Leden decembrski dan. Kovinsko modro nebo se je krčilo od mraza, kakor da se bo zdaj zdaj odkrnilo od ostrega slepečega in kakor nabrušena žaga nazobčanega grebena. Mežaklje, ki jo je brusilo sonce kot leden brusilni kamen, polzeč po ledenih zobcih ivnatih smrek. Bil je mraz, da ga je zmrazilo celo ob spominu na tisti dan in korake, pod katerimi se je škripajoče drobil sneg vse do javorniških valjarn. Tovarniški vratar jih je začudeno pogledal, kakor da bi bil prihod orožniške patrolje po kakega delavca v tovarno nekaj nenavadnega. Ko bi bil kak drug dan in ne zadnji dan starega leta, mejnik prestanih vsakdanjih skrbi in težav ter svetlih, prazničnih, čeprav največkrat praznih upanj na večjo srečo v novem letu, bi vratarja orožniška patrolja najbrž ne spravljala v začudenje, saj so se take stvari večkrat dogajale in ni bilo prvič, da bi koga vzeli in zaprli naravnost iz tovarne. Tudi obratvodja in mojster sta se začudila, ko je v obratni pisarni zahteval, naj pokličejo Volfa.

— Volfa? Zakaj? — mu je v spominu zazvenel mojstrov glas.

— Vzeli ga bomo, — je odgovoril, kakor so govorili ljudje, kadar so po koga prišli in ga aretirali.

— Vzeli? In na silvestrovo? Za božjo voljo, saj boste njemu in ženi pokvarili praznik! To ni človeško, — je rekel mojster, čeprav je bil »črna« in drugače zagrizen nasprotnik »rdcih«.

So dnevi v letu, ko ljudje pozabljajo na strankarska nasprotja in svojo sebičnost in ko ne žele slabega niti svojemu sovražniku. Nasilje, naj bo kakršnokoli in nad komerkoli, je ob takih s človekoljubjem »posvečenih« dnevih več kot vsakdanja krivica, ki tepe ljudi in ki jo ob drugih dnevih komaj da opazimo in je sploh ne občutimo, razen če ne udari neposredno nas samih.

Ko bi moral takrat zapreti koga drugega, bi morda tudi sam občutil svoje »nečloveško ravnanje« na dan, ko »sovražniki« pozabljajo na »sovražstvo do sovražnikov« in čutijo do njih po »človeško«. Mogoče bi celo do Volfa čutil tako, saj mu takrat Volf ni bil Volf, za katerim je svojčas brez uspeha oprezal, marveč samo sredstvo, s katerim bi rad dokazal svoj »prav« in maščeval svojo užaljenost zaradi posmeha in omalovaževanja, s katerim sta »ponižala« njegovo orožniško »osebnost« in »avtoriteto« jeseniški orožniški komandir in okrajni načelnik v Radovljici.

Da, samo svojo pravo »vrednost« v službi »reda in oblasti« je hotel dokazati, ne da bi slutil, da bo nekoč v tej »vrednosti« nevrednost in umazanost vsega, za čemer se je gnil in čemur je služil. Zato se takrat ni zmenil za mojstra ne za obratvodja, marveč je samo ponovil zaporno povelje za Volfa.

— Treba bo počakati, — je mojster, čeprav Volfov nasprotnik, pokazal komaj kaj volje, da bi poklical Volfa. Izgovarjal se je (in pri tem ga je podpiral tudi obratvodja), da valjarne ni mogoče ustaviti in prav tako ne poklicati Volfa prej, dokler ne bo prišla za težke valjavske klešče izmena.

Moral se je vdati in počakati. Odgovornosti za škodo, ki bi drugače nastala, ni mogel prevzeti nase. Težko je prenašal neznošno vročino, a še bolj smrad po smrdljivem generatorskem plinu, čeprav ne vročina ne smrad nista bila v pisarni tako neznošna kakor v obratu, kjer so po valjih švigale iz žarilnih peči težke in do »srž« razžarjene razbeljene klade vroče valjanega jekla, med katerimi so se gibali ljudje, lovili s težkimi kleščami žareče jeklene hlode, se smodili, garali in trpeli kakor v pravem peklju.

Tudi njega, Volfa, je videl skozi pisarniško okno, kjer so delavci ob petkih prejeli svoje tedenske predurje in mesečne obračune. Videla ga je, kako se je gibal po tem peklju, kakor da bi plesal čuden in za povečanje človeških muk izmišljeni peklenški ples ob oglušujoči godbi valjev in udarjanju razbeljenega in po vsej dolgi dvorani podrsavajočega se jekla. En sam trenutek zamišljenosti kam drugam, ena sama sekunda nepazljivosti, en sam zgrešen prijem ali en sam napačen korak, pa bi razbeljena pošast udarila ob človeka in ga podrla, morda celo odnesla s seboj in ga mimogrede scvrila.

Zares peklenško delo je to, je tistikrat spoznal in si rekel, da bi v ta pekel ne šel nikoli delat, pa če bi mu plačali tisočak na dan in ne samo tistih nekaj kovačev, ki jih plačujejo tem »ubogim hudičema«. Delo v tem peklju je vendar vsakdanje poigravanje med smrtjo in človekom.

(nadaljevanje sledi)

Prehrana v naravi

Voda iz rastlin

Če se znajdemo v kraju, kjer ni nobenega izvira in nobene površinske vode, si lahko pomagamo z rastlinami in njihovimi plodovi. Znamo je, da sveže sadje vsebuje tudi do 90 odstotkov vode; z enim kilogramom sadja torej zaužijemo okrog 900 g vode.

Če pa tudi sadja ni, si pomagamo tako, da iztisnemo iz raznih zeli (npr. kislice) sok.

Sok lahko izcedimo tudi iz debela breze (Betula verrucosa), brešta (Ulmus campestris in Ulmus montana) in javora (Acer pseudoplatanus in Acer platanoides).

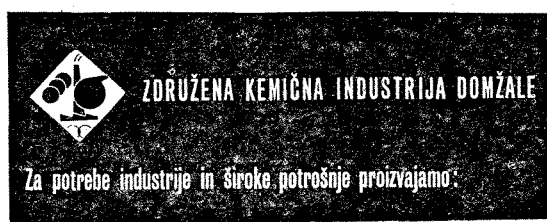
Iz breze lahko izcedimo sok od začetka aprila do polovice maja, iz brešta in javora pa od polovice marca do konca aprila.

V višini 0,5 do 1 metra od tal izvrtamo v deblo luknjo v premeru 1,5 cm, dolgo 3 do 4 cm, in sicer tako, da je rahlo nagnjena navzven, da sok lahko odteka. V luknjo vstavimo 20 cm dolgo cevko iz leske, podnjo pa namestimo posodo, v katero naj bi se

natekel sok. Če je deblo debelo do 30 cm, izvrtamo eno luknjo, če je debelo 30 do 35 cm — dve luknji, v še bolj debela debela pa izvrtamo po tri luknje. V 24 urah se iz javora ali brešta izcedi pol litra do 1 litra soka, iz breze pa v začetku sezone 7,5 l, na koncu

pa tri četrt litra, toj. povprečno 4,5 l dnevno.

Pitno tekočino lahko dobimo tudi iz vinske trte, in sicer tako, da jo zgoraj zarežemo, spodaj pa (čim bliže tal) prerežemo. Nato počakamo, da kaplja sok iz zareze v posodo ali naravnost v usta.

Za potrebe industrije in široke potrošnje proizvajamo.

barve, lake in emajle ter razredčila in kite vseh vrst. Različne sintetične smole, pigmente, škrobe in dekstrine ter lepila.

Kri na Zaloški cesti

Petnajsti april je proglašen za Dan železničarjev. Na ta dan 1920. leta se je namreč pričela velika stavka železničarjev vse Jugoslavije; 24. aprila pa je prišlo v Ljubljani do največjega krvoprelitja, ko je žandarmerija streljala na železničarje in druge delavce, ki so se zbrali v Mostah na Zaloški cesti ter hoteli kreniti proti mestu in pred hotel »Slon«, kjer je bilo sklicano zborovanje. Stirinajst mrtvih, med katerimi je bila tudi 14 letna deklica in 75 ranjenih — to je bil rezultat nasilja žandarmerije. Zbor pa se je vseeno izvršil... In kaj so storili železničarji in delavci? Prosili so le za življenje primeren kos kruha, saj je bil tisti, ki so ga jim rezali, pretenak za njihove družine... In ker jim niso hoteli dati zlepa, so se združili in ga zahtevali s silo! Drugega izhoda niso videli, pa tudi bilo ga ni!

Ce obrnemo list zgodovine v devetnajsto stoletje, bomo brali, da so bili železničarji vse do ustanovitve železnice v neprestanem boju za ekonomske pa tudi politične pravice. Ker jih niso dobili, beležimo pri nas že leta 1906 prvi organiziran odpor železničarjev, in sicer v Bosni. Tamkajšnje železnice so takrat spadale pod poseben režim, ker jih je Austro-Ogrska zgradila zaradi strateških potreb. Bile so bolj ali manj pod vojaško komando, pa so železničarji iskali svoje pravice le s pasivno resistenco... Prav tak odpor je bil že naslednjega leta na vseh železnica bivše Avstroogrške monarhije. Železničarji so opravljali delo stro-

go po obstoječih predpisih in delali stiktno samo tisto, kar je bilo predpisano. Zaradi pomanjkljivosti predpisov pa je tak način dela zavrl ves železniški promet in je imel konec koncev enak učinek kot štrajk. Tokrat so železničarji prvič nastopili enotno, to je uradniki in delavci, čeprav je vladajoči režim vedno delal med njimi razlike in uradnikom dajal več, da so bili zato vdanejši in vedno voljni izvršiti vse, kar je bilo ukazano...

Z ustanovitvijo Države Srbov, Hrvatov in Slovencev so železničarji pričakovali, da se bodo razmere izboljšale. Toda zgodilo se je prav nasprotno. Vladajoča buržuazija je na železnici vpeljala strogo centralistično ureditev, ki je dopuščala kar največjo izkoriščanje zaposlenih. Delovni dan pruktično ni imel konca, saj so morali železničarji delati, kolikor jim je bilo od vodstva zapovedano... Šestnajsturno delo je bilo na dnevnem redu... Plače železničarjev so bile vedno nižje od zaslužkov drugih delavcev ter niso zadoščale niti za najmanjše življenjske potrebe. Vse to je povzročilo veliko nezadovoljstvo z vladajočim režimom... Železničarji so organizirali stavke, ki pa niso bile uspešne, saj jih je policija vsakokrat s silo zadušila. Da bi bilo v bodoče nastopanje enotnejše, so ustavili Zvezo prometnih in transportnih delavcev Jugoslavije, v katero se je včlanilo nad 49 tisoč od vseh 60 tisoč železničarjev. Tako združenim železničarjem je uspelo doseči »Protokol sporazuma«, ki ga je pro-

Zandarji so 24. aprila 1920 na Zaloški cesti v Ljubljani streljali na delavce. Ubili so 14 demonstrantov, med njimi tudi šestletno Mimico Hočevar. Pokol na Zaloški cesti je upodobil akad. slikar Marij Pregelj

metni minister podpisal, ni pa ga hotel podpisati notranji minister Drašković, najokrutnejši reakcionar in sovražnik delavskega razreda. Ker je le-ta v tistem času odpotoval v Pariz, je sporazum podpisal njegov namestnik Anton Kristan. Nato ga je odobril ministrski svet in bil je objavljen v uradnem listu. Ves napredni tisk je sporazum pozdravil kot uspeh delavskega razreda. Saj je bilo v njem določeno, da se uvede 8 urni delavnik, da se uredi plače, plačilo nadurnega dela, napredovanje v službi, določanje turnusov osebja in kontrola nad poslovanjem bolniškega fonda ter da se omeji samovolja raznih vodilnih osebnosti...

Vladajoči režim pa se ni mogel sprijazniti z dejstvom, da bi mogli po določbah sporazuma imeti kontrolo delavci. Kljub neprestanim zahtevam se namreč določila sporazuma niso uresničila. Železničarji so zopet pričeli štrajk, ki pa niso prinesli uspehov... Ko se je Drašković vrnil iz Pariza, je bil za prometnega ministra imenovan Anton Korošec. »Protokol sporazuma« je postal popolnoma brez vrednosti. Ministrstvo za promet je skrivoma sestavilo »Začasni pravilnik«, ki naj bi nadomestil »Protokol«...

Ministrstvo je pričelo ta pravilnik tudi izvajati, delavci pa ga niso hoteli priznati. Zato je bila konec marca 1920 leta v Zagrebu vsesplošna konferenca Zveze prometnih in transportnih delavcev, na kateri so bili delegati iz vse države. Tu so zasnovali in 1. aprila 1920 leta izdali proglas z naslovom »Obrambena borba železničarjev Jugoslavije«, v katerem je bilo zahtevano, da se pravilnik umakne in uveljavi »Protokol sporazuma«. Ker vse to ni nič pomagalo, so na poziv sindikalne organizacije v noči od 15 do 16. aprila 1920. leta železničarji začeli vsesplošen štrajk. Tako je zastal ves promet... Vse gospodarstvo je bilo omrtv件eno. Proga je opustela, tračnice je pokrila rja. Okoli 60.000 železničarjev je pričelo stavkati. Vladajoča buržuazija ni računala na tako enotnost železničarjev. Zato se je ustrašila ter sklenila obračunati s sindikalno organizacijo Zveze prometnih in transportnih delavcev in jo likvidirati!

Vlada je naposled sprejela uredbo o zadušitvi stavke in upora na železnici. Na osnovi te uredbe so bili vsi železničarji mobilizirani v vojsko in postavljeni pod vojaško disciplino. Ta uredba je dala proste roke ministrstvu za notranje zadeve, njegovi žandarmeriji ter policiji, ki je začela proti stavkajočim uganjati divje nasilje. Da bi na silo zopet vzpostavili promet, so policaji, žandarmerija in vojska lovili strojevodje, kurjače, zavirače in druge ter jih z orožjem v roki prisiljevali, da so vozili nekatere vlake. Da bi se rešili tega pritiska, so mnogi železničarji zbežali v gozdove, kjer so se poskrili. Kljub nasilju pa promet ni bil vzpostavljen celih dvanajst dni in je šepal še na-

dalnjih 6 dni, ko je bil štrajk v krvi zadušen...

Po vseh večjih mestih so bila zborovanja železničarjev, na katerih so le-ti zahtevali svoje »Protokolu sporazuma« že uzakonjene pravice... Zborovanja so povsod razganjali kordoni orožnikov, policije in vojske. Do hujšega pa je prišlo 24. aprila na Zaloški cesti v Ljubljani. Množico železničarjev in delavcev, ki so bili solidarni z njihovimi zahtevami, so pričakali kordoni oborožene sile režima z naperjenimi puškami in nasajenimi bajoneti. Železničarji so zahtevali samo kruh in pravico, a so dobili krogel!... Pravice željna kri se je razlila po Zaloški cesti in 14 src je nehala biti... Pravice, ki so bile v »Protokolu sporazuma« že uzakonjene, so usahnile...

Veliki štrajk železničarjev je bil tako s krvjo zadušen... Vlada je pozivala železničarje, naj se vrnejo na delo, in obljubila, da se nikomur ne bo nič zgodilo in da nihče ne bo odpuščen. V resnici pa so bile narejene črne liste, na katerih je bilo na stotine imen najnaprednejših železničarjev, ki so bili nato odpuščeni... Leta 1921 je vladajoča buržuazija sprejela zakon, po katerem je postala pre-

povedana tudi sindikalna organizacija železničarjev...

Ceprav je bil štrajk zadušen, pa je vendar zabeležen kot ena najsvetlejših strani zgodovine v boju za pravice delavskega razreda naših narodov. Da bi ostal v trajnem spominu, je bil dan začetka, to je 15. april, proglašen za dan železničarjev, ki ga vsi svečano praznujemo.

BRANKO BLENKUS

Generalturist prireja petdnevni izlet na prizorišča Tirolske in Soške fronte iz prve svetovne vojne. Vse nekdanje bojovnike s teh front vabimo, da zahtevajo program in pogoje izleta pri Generalturistu Ljubljana, Gosposvet-ska 7 telefon 21-206.

induplati

Industrija platnenih izdelkov
Jarše, pošta Domžale -
Jugoslavija

Telefon 72-010 — telex 31315-YU-IFI

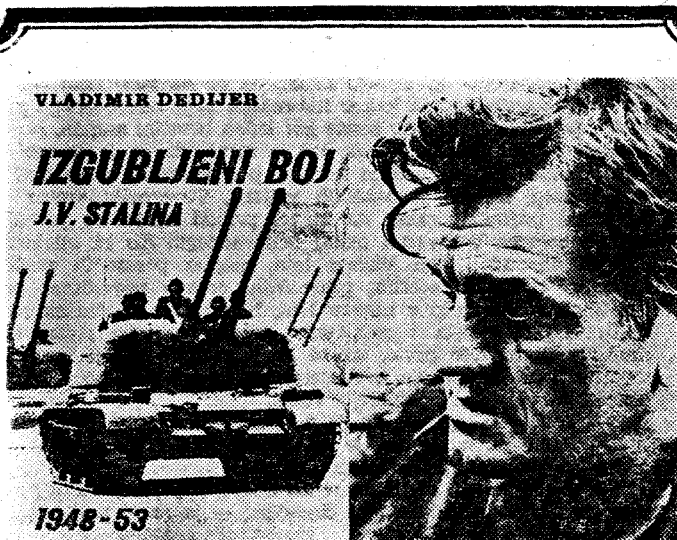
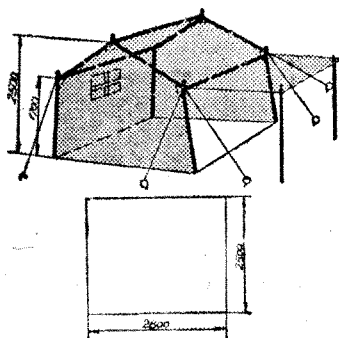
ŠOTORI ZA TEHNIČNO UPORABO IN CIVILNO ZAŠČITO

ŠTABNI ŠOTOR

ŠTABNI šotor je iz bombazne tkanine, vodonepropustno impregni-ran in barvan z olivno silvo (SMB) barvo. ŠTABNI šotor je brez dna.

Ogrodje šotora je iz močnejših aluminijevih cevi v specialni zložitvi izvedbi, ki šotoru bistveno poveča sposobnost.

Svetujemo vam, da postavite šotor vedno na tako mesto, kjer voda dobro odteka. Ko šotor podrete in zložite, pazite, da bo suh. V primeru, da ste šotor podrl v deževnem vremenu, skrbite za to, da ga boste najkasneje v 24 urah razgnili in posušili.

...e tiste, ki se niso kupili knjige

IZGUBLJENI BOJ J. V. STALINA 1948—53,

...i jo je napisal naš znani zgodovinar dr. Vladimir Dedijer, vamo, da si knjigo zagotove v prednaročilu. OGP DELO se je odločilo, da takoj tiska drugo izdajo, ker je bila prva razprodana že pred izidom.

Avtor je napisal to delo na osnovi zanimivega dokumentarnega gradiva in z velikim poznavanjem takratnih razmer, saj je bil neposredni udeleženec tega zgodovinskega spopada mlade socialistične Jugoslavije s Stalinom in njegovim aparatom.

Knjiga je tiskana na brezlesnem papirju in ima 380 strani ter 32 strani dokumentarnih fotografij, tiskanih na umetniškem papirju; vezana je v celo platno s tribarvnim ščitnim ovitkom. To delo sodi na knjižno polico slehernega, ki ga zanima sodobno dogajanje v svetu in najnovejša zgodovina jugoslovanskih narodov.

Založba je predvidela tudi broširano izdajo, da bi bila knjiga dostopna čim širšemu krogu bralcev.

Cena knjige vezane v celo platno — 29.00 din

Cena broširane izdaje — 18.00 din

V redni prodaji bo cena knjige 39.00 din.

To zanimivo delo si zagotovite v prednaročilu tako, da izrežete objavljeno naročilnico in jo do 7. maja pravilno izpolnjeno in podpisano pošljete v pismo ali nalepljeno na dopisnici na naslov: OGP DELO, prodaja, Ljubljana, Titova 57, pp. 29.

NAROČILNICA

Podpisani:

Naslov:

Motiv:

...to naročilnico nepreklicno naročam knjigo V. Dedijera »Izgubljeni boj J. V. Stalina 1948—53

v celem platnu — broširano (nezaščiteno črtajte)

Kupnino bom poravnal na priloženi položnici po prejemu knjige.

Podpis:

Pogovor z akademskim slikarjem Stanetom Kumarjem, organizatorjem umetniške skupine „Gruda“

Verovali smo v človeka

OB RAZSTAVI V MESTNI GALERIJ Ljubljanski, POSVEČENI TRIDESETLETNICI USTANOVITVE UMETNISKE SKUPINE »GRUDA«

Bilo je pred tridesetimi leti, ko je skupina naprednih in nadarjenih slovenskih študentov — slikarjev socialnega protesta — sklenila, da bo s pomočjo čiste in razumljive likovne govorice poiskala pot do ljudi, ki trpe družbene krivice, in tako prispevala svoj delež k socialni osvoboditvi tistih, ki jih je življenje neusmiljeno bičalo. Ustvarjali so le to, kar jim je velevalo srce... in se pripravljali na prvi javni nastop. Njihovo namero je preprečila vojna! Niso se pritoževali, le čakali so in se za vzore, ki so jim bili zvesti vse življenje, bojevali naprej. Tretjina jih je padla, tisti, ki so ostali, pa so ta čas preživeli po taboriščih, zaporih in v partizanih. Pričakovanje, da bo po drugi svetovni vojni končno napočil čas, ki bo temelji novega družbenega reda prinesel tudi nove duhovne vrednote, pa se ni uresničilo. Ničesar jim ni ponudil roke v pomoč in priznanje, vrata naših največjih razstavnih hiš, ki so bila vsa leta po vojni in so še danes gostoljubno odprta tudi likovnim skupinam dvomljive umetniške vrednosti, so jim bila zaprta. Tako so bila dela grudašev, te prve organizirane skupine slovenskih umetnikov — revolucionarjev, javnosti prvič predstavljena pred nekaj meseci v mariborski Umetnostni galeriji, od tretjega aprila dalje pa je razširjena razstava le-teh na ogled v Mestni galeriji ljubljanski.

Razstavljajo: CIRIL ABRAM, MARJAN BELEC, FRANJO GOLOB (ustreljen kot talec), STANE KUMAR, VLADIMIR LAKOVIČ, VLADIMIR LAMUT (umrl), MIRKO LEBEZ, LJUBO RAVNIKAR, RUDI ROJC (padel kot partizan), GABRIJELA SPANRING-ZUGEL, LOJZE SUŠMELJ (ustreljen kot talec), JANEZ WEISS-BELAC (padel kot partizan) in BRANKO ZINAUER (umrl).

Danes vam predstavljamo le enega izmed njih, STANETA KUMARJA, iz njegove pripovedi pa boste zvedeli še marsikaj o teh pogumnih ustvarjalcih, ki so v najbolj težavnih dneh naše zgodovine prispevali k prebujanju jugoslovanskih množic nemajhen delež likovnega in zgodovinsko-socialnega pomena!

Postavila sem mu nekaj vprašanj in zapisala tole:

Mladost med pelinom

Rodil sem se v Trstu in do osmega leta starosti spoznaval življenje med tovarniškimi dvorišči in železniškimi kurilnicami. Živel sem v stanovanjskih kasarnah, puščobnih zgradbah z mnogimi v stanovanju. Nič prijaznega in lepega ni bilo tam, da bi lahko zapisal. Nekoč nas je obiskal Ivan

Cankar, z očetom je prišel in v črni pelerini je bil, nasmehnil se je in mi dal zavojček bonbonov. Bil je to eden redkih svetlih utrinkov moje mladosti... Poznali smo samo pomanjkanje in strah, saj je bila prva svetovna vojna in oče je bil le železničar. Mati — dobro se še spominjam — je hodila zvečer čakati pred trgovino, da bi nam prinesla kaj za pod zob, in se je vračala šele drugi dan opoldne. V kruhu, ki nam je bil skoraj edina hrana, smo dobivali steklo, vžgalice, lase... Ze med vojno smo bežali v Ljubljano, po vojni smo se naselili v mestu barak v Štrnišču pri Ptuj in se zopet vrnil v Ljubljano, kjer smo stanovali v vagonih. Na teh potujočih domovih smo se »vagonarji« — tako so nas klicali — premikali iz Zaloge v Dravljice, odtod v Šiško pa na vojaško postajo na ljubljanskem polju in proti Zalam... V šolo smo hodili tam, kjer so bili vagoni bliže šoli. Poleti je bilo nevdržno vroče, pozimi smo zmrzovali, ob dežju spali pod dežniki in pili vodo iz cistern. Končno smo se preselili v zasilna stanovanja predelane hmeljarne v ljubljanskem predmestju. Zopet vrata poleg vrat... Tu sem ves čas šolanja v gimnaziji stanoval skupaj s poznejšim grudašem Vladimirom Lakovičem.

V osmi gimnaziji sem postal komunizem

Iz gimnazijskih let so mi ostala v najbolj grenkem spominu vsakoletna odslavljanja revnih dijakov in grožnje mnogih profesorjev: »Kdor nima denarja, naj ostane doma!« Vztrajal sem, čeprav ni bilo lahko, se učil in sodeloval v vseh naprednih akcijah. Tako sem doživel prvo aretacijo že kot šestosolce pred tovarno Saturnus, v osmi gimnaziji pa so me zaradi protirežimskih risb in sodelovanja z revolucionarji zaprli. Kmalu zatem — bilo je leta 1932 — sem začel aktivno sodelovati v takrat ilegalnem komunističnem gibanju. Bil sem študentski organizator in pobudnik mnogih protivladnih akcij ter pod izmišljenim imenom Vinko Kosmač svoja dela pridno objavjal tudi v vseh publikacijah levičarskega tiska. Po zrelostnem izpitu sem se vpisal na umetnostno zgodovino in pričel z Ljubom Ravnikarjem, Maksom Sedjem in Ivanom Miklavcem delati v grafični delavnici reklamnega podjetja. Ko sem služil vojaški rok v Bitolju in Sarajevu pa sem se seznanil z Danijelom Ozmom, ki so ga leta 1943 umorili v Jasenovcu. Ta napredni bosenski slikar in revolucionar me je navdušil za ideje hrvaške likovne revolucionarne skupine

»Zemlja«, ki je družila slikarje, kiparje, arhitekte in nadarjene samouke ter širila predstavljanje umetnosti v obliki preproste, razumljive in kritične izpovedi tedanjih krivičnih družbenih razmer.

Ustanovili smo »Grudo«

Po vojaščini sem se vpisal v Hegedušičevo šolo na zagrebški akademiji likovnih umetnosti. Tu so mi leta 1938 zaupali organizacijo prve skupine slovenskih umetnikov — revolucionarjev, ki naj bi prevzela program Krste Hegedušiča in njegove »Zemlje«, ki jo je leta 1935 policija nasilno razpustila. Po štirimesečnem šolanju smo se v podstrešni sobici na Illici 31 zbrali: likovniki Lojze Sušmelj s Štajerskega, Vladimir Lamut iz Novega mesta, Mirko Lebez iz Borovnice in jaz; študenta drugih fakultet Ingo Vrščak in Ukmar, hrvaški književnik Avgust Cesarec in mladi slovenski pesnik Jože Seligo. Ustanovili smo »Grudo« in sklenili, da bomo s pomočjo likovnega ustvarjanja opozarjali svet na socialne krivice tedanjega časa. Kmalu so se nam pridružili še: Franjo Golob s Štajerskega, Ciril Abram iz Ljubljane, Branko Zinauer iz Maribora, Ljubo Ravnika iz Kranja, Gabrijele Spanring iz Maribora in nekoliko pozneje še Janez Weiss iz Ljubljane. Nismo se pa zadovoljili samo z lastnim ustvarjanjem, želeli smo pokazati mlade likovne talente in pokazati ljudem tudi njihove stvaritve. Tako sta Franjo Golob in Lojze Sušmelj iskala mlade nadarjene ljudi v Dravski dolini, po Kobanskem in Koroškem, Vladimir Lamut na Dolenjskem, jaz pa sem povabil k sodelovanju dijaka Vladimirja Lakoviča iz Ljubljane, ključavničarja in delavskega pesnika Rudija Rojca iz Gorice in kleparskega vajenca Marjana Belca iz Kranja.

Nismo mogli molčati

Hodili smo po terenu s skicirko pod pazduho, odkrivali grozljive stvari — dogajalo se je celo, da so ljudje umirali od lakote — in jih risali. Dvojno moralo tedanje družbe in zlaganost okolja, v katerem smo živeli, smo želeli spraviti na papir in trudili smo se, da bi bile risbe čim bolj verodostojne. Gmotna korist nam ni bila merilo, saj za naša dela tako ali tako ni bilo kupcev. Sodoživljali smo z zatiranimi in sočustvovali s siromaki, ki smo jih risali po kolodvorskih čakalnicah, ubožnicah, parkih, posredovalnicah za delo... Modni likovniki so nas vpraševali, zakaj se ne posvečamo tihožitjem, krajnam, portretom, nabožnim delom in nas neutrudno zmerjali, češ, da je naše delo grdo in grobo, da življenje ni tako in da s takim risanjem ne nadajujemo tisočletne likovne tradicije. Nazadnjaki so nam očitali, da smo politični slikarji, ker razglajamo družbo, in da se umetnik ne sme ukvarjati s politiko. Policija pa nam je zaplenjevala dela, ker jih je smatrala za komunistično propagando. Mi pa smo verovali v človeka in novo življenje, zato nam vest ni dovoljevala, da bi molčali in nismo molčali! Dosednji svojemu prepričanju in hopenju smo se poleg kulturnega in političnega udejstvovanja pripravljali tudi na razstavo naših likovnih del, na prvo javno manifestacijo »Grude«. Načrte pa nam je prekrizala vojna.

Delež »grude« v NOB je bil velik

Večino nas je vojna zajela v Zagrebu. Takoj v začetku so ustaši zaprli Branka Zinauerja in Gabrijele Spanring, ki so jo po večmesečnem mučnem zaporu izpustili. Odšla je v Vojvodinsko brigado, bila v ofenzivnem pohodu 12. korpusa, prehodila težavne terene Med Sremom in Ormo goru... Marjan Belec je delal v tehniki Korškega odreda, Lojze Sušmelj je bil ustrejen kot talec leta 1942 v Celju, Franjo Golob pa leta 1941

PRAVIČEN ZGODOVINAR BO MORAL PRIZNATI, DA JE PREBUJENJE LJUDSKIH MNOŽIC JUGOSLOVANSKIH NARODOV, KI SO LETA 1941 TAKO SAMOHOTNO STOPILI V BOJ, V VELIKI MERI ZASLUGA JUGOSLOVANSKE NAPREDNE KNJIŽEVNOSTI IN LIKOVNE UMETNOSTI SOCIALNEGA PROTESTA IN REVOLUCIONARNEGA POZIVA, KI SI GA JE VZELA ZA SVOJE POSLANSTVO TUDI »GRUDA«. O RESNOSTI TEH DANES ŽE ZGODOVINSKIH DEJSTEV PRIČA TUDI TA RAZSTAVA OHRANJENIH DEL V TA NAŠ PROTISLOVNI ČAS NAM — OB SVOJEM JUBILEJU IN PETDESETLETNICI REVOLUCIONARNEGA POLITIČNEGA BOJA JUGOSLOVANSKIH NARODOV — SICER NE PRINAŠA NIČ KRICAVO MODNEGA ALI RAZBURLJIVEGA, ZATO PA MNOGO LJUDSKEGA, PREPROSTEGA IN PRISTNEGA TER NIČ MANJ SKROMNEGA, POSTENEGA IN NESEBIČNEGA; IN TO DANES, KO DOBRO VEMO, DA TAKŠNIM IDEALISTIČNIM PRIZADEVANJEM NE CVETO ROZCE!

Iz govora akademika prof. dr. Bratka Krefta ob otvoritvi razstave »Grude« v Mestni galeriji ljubljanski 3. aprila 1969

Franjo Golob: Delavska družina

pri Domžalah. Janez Weiss-Belac je padel kot član kulturniške skupine 14. divizije leta 1944, Rudi Rojc leta 1945 na Primorskem. Ljubo Ravnika, Vladimir Lamut, Mirko Lebez in Ciril Abram so šli skozi mnoge zapore in taborišča. Mene so zaprli v Ljubljani, kamor sem bil bežal pred ustaši, in me odpeljali v Gonars. Najmlajši grudaš Vladimir Lakovič je bil ujet kot partizan in je šel skozi najbolj grozotne zapore in mučilnice v Dravogradu, Celovcu, Begunjah, Dachau in Flossenburgu.

Pa so nas vseeno pozabili

Po končani vojni — sedem nas je ostalo od trinajstih — smo ineli v načrto strokovno izpopolnjevanje, ustvarjalno delo in pripravo razstave, ki nam jo je preprečila vojna. Zajelo nas je povojno družbeno življenje, premetitveni odloki so kar deževali, in razkropili smo se širom po Jugoslaviji. Sam sem kot profesor obredel razne službe v Trstu, Ljubljani, Postojni in Ljurski Bistrici. Medtem so se uveljavili likovniki, ki so obvladali svoj poklic in imeli že predvojno sloves — med njimi so bili tudi taki, ki so mirno delali vso vojno — in prva generacija nadarjenih diplomantov ljubljanske akademije za likovno umetnost. Uspeti v taki sredini, brez koga koli in kakršnekoli pomoči in po tolikih letih življenja zunaj likovnega središča, je bilo skoraj nemogoče. Celotne risbe, ki smo jih prinesli iz zaporov z željo, da bi jih uporabili za večje kompozicije, so ostale neobdelane... Čas nas je neusmiljeno prehitel in še danes nam ni jasno, zakaj so nas odrinili, zakaj nam niso pomagali in zakaj so pozabili na nas! Narodil nismo dobivali, za naša dela ni bilo mesta niti v predstavniških stavbah, kamor bi po svoji tematiki najprej sodila, le Muzej revolucije je za majhne denarce odkupil nekaj del. Tudi v Društvu likovnikov, z redkimi izjemami, za nas ni bilo prostora. Na pionirsko delo »Grude«, te prve organizirane skupine umetnikov — revolucionarjev, pa so pozabili celo tisti,

ki so leta 1959 pripravili v Jakopičevem paviljonu razstavo »Socialna umetnost med dvema vojnama«. Za nameček je privihrala prek meja še modna likovna umetnost, se uveljavila vladavina Zorana Kržišnika in še nekaterih, kakršne ne pomni zgodovina slovenske likovne umetnosti — in kdor ni krojil po modi in ne kroji po modi, mu je kruh skopo odmerjen... Vse to pa se dogaja v sredini, ki bi ji morali biti tuji taki ekscesi, in v času, ko so bili protivojni ciklusi in zbirke proti nasilju, na primer, Goye, Calota, Daumierja, Kolwitzjeve, Grosza, Zemlje in naše Grude sprejeti z velikim razumevanjem. Ne pozabimo, da še vedno obstajajo grozote in nasilja v Vietnamu, Biafri, Južni Ameriki in da še vedno umirajo ljudje od lakote — pri nas pa so angažirano umetnost — kot pred vojno — razkričali za politično in kot tako povsem nepotrebno agitacijo!

In deček Martin še vedno čaka

Taka »Gruda« v svobodi ni in ni mogla ponovno zaživeti, naša pota so se razšla, in vsak po svoje smo se prebijali naprej... Končno se nam je posrečilo, da smo se v Mestni galeriji ljubljanski — po tridesetih letih — predstavili slovenski javnosti. Na to jubilejno razstavo sem se pričel pripravljati pred dvema letoma. Zetev je bila porazna! Nekaterim so propadla vsa dela izpred vojne, tako Zinauerju, Abramcu, Lakoviču in Spanringovi, drugim delno. Uspelo mi je zbrati le nekaj nad 140 del! Med njimi je tudi deček Martin, mali, pretepeni slovenski deček, ki sem ga leta 1932 srečal v ljubljanskih sodniških prostorih in ga tam tudi narisal... Dobro je mislil, to je bil ves njegov greh. Pri nas pa se vse do danes niso našla sredstva za odkup tega edinstvenega likovnega dokumenta in niti prostorček v kakršnemkoli slovenskem muzeju!

Zapisala:
MILENA STRAJNAR

LESNO INDUSTRIJSKO PODJETJE BLED

s svojimi obrati

V BOHINJSKI BISTRICI,
BLEDU,
MOJSTRANI in v
PODNARTU

nudi svoje preizkušene in renomirane proizvode:

- žagan les iglavcev
- žagan les listavcev
- ladijski pod
- stropne in stenske obloge
- vrata vseh vrst,
- vezane opažne plošče za gradbeništvo
- sredice za panel plošče
- lesno moko
- lesno embalažo vseh vrst
- opremo avtomatskih kegljišč
- vse vrste transportnih naprav
- čelilnike in
- gradbiščne omarice

Kurirji hvala vam

Pred tremi leti nas je prijetno presenetila novica, da nas name-ravajo obiskati kurirji in se z nami pogovoriti o načinu in obliki trajnejšega sodelovanja med šolo Lom pod Storžičem in odborom kurirjev NOB pri republiškem odboru ZZZB Slovenije.

Poudarim naj, da se sleherni učni načrt za osnovne šole prepleta s temami iz tematike naše NOB. Skrb — prenašati tradicije NOB na naše najmlajše naj bi bila vedno in povsod prisotna. Čas vojne se oddaljuje, v šole prihajajo učitelji in vzgojitelji, ki je sami niso doživeli in nemalokrat je otrokom težko doživeto posredovati neizčrpno bogastvo snovi iz tega najslavnejšega obdobja naše zgodovine.

Oblika dela s šolsko mladino, za katero so se odločili naši partizanski kurirji je zato nadvse primer-na, koristna in hvale vredna.

Obiskujejo vasi, ki so med najbolj oddaljenimi od večjih središč, s tem vlivajo tem ljudem občutek, da vendar še niso čisto pozabljeni od vseh, pa čeprav so med vojno prav oni največkrat odpirali vrata in jemali medse lačne in prezeble borce ter z njimi delili, kar so premogli. Resnici na ljubo moramo povedati, da smo na te ljudi preveč pozabili. To veliko vrzel po svojih močeh ravno na ta način nekdanji kurirji blažijo in zmanjšujejo.

Z dogodkom, ki sem ga doživel ob našem zadnjem srečanju, bi rad prikazal, kako odrasli gledajo in ocenjujejo naše skupno delo:

Zbrali smo se v času, ko je bil ves svet priča žalostnim dogodkom na Češkoslovaškem. Na prostem — pred spominskim obeležjem padlim — smo kurirjem pripravili kratek program. V njem so s kratkimi zgodbicami — resničnimi, veselimi in žalostnimi — sodelovali tudi kurirji. Po programu so se pionirčki pomešali s kurirji, si ogledovali darila in poklepali. K meni je pristopil vašan in rekel:

»A veš, tole je pa lepo.«

»Res je«, sem mu odgovoril.

»Tako lepo je gledati skupaj stare borce pa tele, ki sploh ne vejo, kaj je vojna... in pri tem pokazal na pionirje. »Veš, če bi bilo potrebno, bi za tole, kar imamo, jutri prijel za orožje«, je končal in še opravičeval svoje solze: »Oprosti, nisem se mogel zdržati«. Mislil, da nam dogodek veliko pove.

Ko smo se kasneje v razredu pogovarjali o enem takih srečanj, so rekli otroci:

»Tovariš, nam je pa nek kurir, ki je bil med vojno ranjen, pokazal opasac, skozi katerega je šla takrat krogla!«

Da, otroci so videli borca v obleki, ki jo je takrat nosil in z opasacem, ki ga je takrat imel.

Takih drobtin je še veliko, vse po vrsti pa še kako potrjujejo, da je ta oblika sodelovanja med borci in pionirji koristna, če ne celo potrebna!

Ne bi bilo prav, če bi prezrli še drugo, plemenito nalogo, ki so si jo zadali kurirji, ko so se odločili za to obliko dela. Če ponovno poudarim, da obiskujejo samo oddaljenejša, majhna in čestokrat slabo opremljena šola, je to še

večjega pomena. Skupno z odborom kurirjev sprejmemo patronat nad šolo še podjetja, ki jih kurirji za to pridobijo.

Tako našo šolo skupno s kurirji vedno obiščejo še zastopniki podjetij: Sport oprema iz Vižmarji; Trgovskega podjetja Tobak, Ljubljana; Termike in Državne založbe Slovenije. Njihova zasluga je, da je šola tudi v materialnem pogledu v teh treh letih veliko pridobila. Imamo opremljeno telovadnico, gramofon, veliko športnih rekvizitov, lepo zbirko knjig, zvezkov, svinčnikov in radirk pa toliko, da nam jih v teh treh letih ni bilo potrebno kupovati.

Res ne zasledujemo cilja, da bi tudi v tem smislu čimveč pridobi-

Neizkoriščene pravice borcev po Škofjeloškem

Ko so na zadnji seji sekretariata Zveze združenj borcev NOV občine Škofja Loka razpravljali o poteku konferenc krajevnih združenj, ki jih je v občini 31, so ugotavljali, da so te bile v glavnem dobro pripravljene, dobro obiskane in so tudi nakazale najvažnejše probleme, ki so pred njimi v letošnjem in v prihodnjih letih. Ob pregledu in razpravi o mnogih pripombah in predlogih iz teh konferenc pa so ugotavljali, da marsikje članstvu niso znane vse pravice, ki jih imajo. Gre za razne določbe o pravicah delovne dobe, o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, o pravicah in olajšavah, ki so v veljavi za kmete borce in podobno, dasi je bilo na konferencah tudi več drugih vprašanj o gozdovih, o davkih, o priznavaninah itd.

To je še posebej podkrepilo predlog, ki ga je imel sekretariat že prej na dnevnem redu, da je namreč potrebno organizirati seminar za vsa vodstva krajevnih združenj, čeprav so člani sekretariata posamezne nejasnosti že razčistili na samih konferencah. Eno-dnevni seminar je določen za dan 17. aprila. Razen predsednikov in tajnikov krajevnih združenj bodo povabili na seminar tudi člane oziroma predstavnike določenih organov, komisij in služb, ki se v okviru občine kakorkoli ukvar-jajo s problemi borcev ter članov ZVVI in ZROP. Za tolmačenje določenih zakonov in določil pa so povabili sposobne ljudi iz republiških zavodov in občinskih služb,

Sporedno s tem bodo udeležence seznanili tudi z organizacijami in drugimi posli krajevnih združenj, zlasti še, ker je bilo na letošnjih konferencah izvoljeno v vodstva precej še neizkušenih članov.

Glavni namen seminarja je, da bi preko krajevnih vodstev omogočili boljše poznavanje vsaj tistih pravic, ki jih borčevske organizacije že imajo, a se jih mnogi ne poslužujejo, ker niso o njih zadostno in pravilno poučeni.

K. M.

Vsakoletni dan „srečanja“

Predstavniki bivših internirancev pri občinskih ZZZB NOV vseh gorenjskih občin so na zadnjem posvetovanju ugotavljali, da si njihovi člani žele več srečanj, več družabnosti in podobnih oblik združevanja. Zato so sprejeli predlog, da bi uveljavili redni, vsakoletni dan srečanja. To srečanje naj bi bilo v Begunjah, in sicer na nedeljo, ki bo najbližja 5. maja, se pravi dneva, ko so bili leta 1945 tamkajšnji zaporniki osvobodeni nacističnih grozot.

Ker pa je za letos ta datum že dokaj blizu in bi organizacijsko srečanje ne uspelo, so za letos preložili srečanje na nedeljo, 8. junija. Tisti dan naj bi se v Begunjah zbrali interniranci vseh gorenjskih občin, vključno tudi Domžale in Kamnik. Tam je predviden krajša komemoracija z ustreznim programom in polaganjem vencev. Zatem pa se bodo odpe-ljali drugam — predviden je dom borcev na Vodiški planini na Jelovici.

Taki so sklepi oziroma želje in-

terirancev. Njihovo uresničenje pa je seveda odvisno še od občinskih zvez združenj borcev NOV.

Predstavniki internirancev so se prav tako domenili o izdelavi ustrezne traku, ki bi ga ob določenih prilikah pripeli k zastavi. Trak naj bi bil na eni strani rdeč, na drugi strani pa naj bi imel značilno zebro rdeči trikotnik, kar so nosili politični interniranci v taboriščih. Da bi bil trak enoten, bodo dali najprej v izdelavo osnutek ter ga preložili v odobritev občinskih zvezam in ustreznim organom.

Splošna ugotovitev posvetovanja je, da je čas in splošni razvoj že pustil v ozadju razna socialna vprašanja, da pa vse bolj stopa v ospredje želja po oživljanju moralnih vrednosti, po medsebojnih stikih in družabnosti med tistimi, ki so skupaj trpeli in gledali smrti v oči, kar ne velja le za internirance, marveč tudi za aktivne borce.

K. M.

Aktivnost invalidov idrijske občine

Vojaški vojni invalidi idrijske občine so vključeni v 8 združenj, ki so v Črnem vrhu, Idriji, Ota-ležu, Zelinu, Cerknem, Novakih, Zakrižu in na Bukovem. Razen tega pa imajo na Vojskem, v Ledinah, Kanomlji, Krnicah in Seberljah svoje sekcije v združenjih borcev NOV. V njih je 687 vojaških vojni invalidov. Na letošnjih rednih letnih skupščinah ni prišlo do sprememb organizacijskih ob-

lik. Ugotovili so tesnejše sodelo-vanje ne le z združenji borcev, temveč tudi z mladino, krajevnimi skupnostmi in drugimi poli-tičnimi organizacijami.

Lansko leto je bila živahna de-javnost v okviru proslav 25. oblet-nice vstaje na Primorskem.

Vojaški vojni invalidi so poma-gali še pri zadnjih delih posta-vitve spomenikov padlim borcem ter tako to delo uspešno končali. V prvih mesecih letos je bila med invalidi razgibana dejavnost v pri-pravah na volitve.

Združenja VVI so poskrbela tu-di za svoje člane. V Idriji so za 8. marec obiskali in obdarili vse bolne in onemogle člane. To so storili tudi v Spodnji Idriji, v Črnem vrhu in še nekaterih dru-gih organizacijah. Pri tem so jih z razumevanjem podprli delovni kolektivi Rudnika živega srebra, »Čipke«, »Univerzala«, Psihiatrične bolnišnice in še nekateri drugi.

V Idriji, Spodnji Idriji, Ota-ležu in Cerknem so organizacije orga-nizirale izlete v razne partizanske ter druge znamenite kraje.

Članstvo je ugodno ocenilo vrsto lani sprejetih zakonitih predpisov, ki zagotavljajo izboljšanje njego-vega gmoetnega položaja. Pri tem pa je bilo izrečenih nekaj opozo-ril glede zaposlovanja otrok inva-lidov, potrebe omiljenja pogojev za upokojevanje invalidov ter uskladitve starih pokojnin s sedanjim ekonomskim stanjem. Obravnavali so tudi nagrajevanja po učinku, kjer invalidi na nekaterih delov-nih mestih s svojimi omejenimi fizičnimi zmognostmi zaostajajo za mladimi in zdravimi delavci.

Sklepi večine skupščin so usmer-jeni na nadaljevanje nalog, ki so takorekoč že tradicionalne in traj-ne, med njimi pa je tudi nekaj svežih pobud.

AK

»balo« MAMICI

za vašega novorojenčka

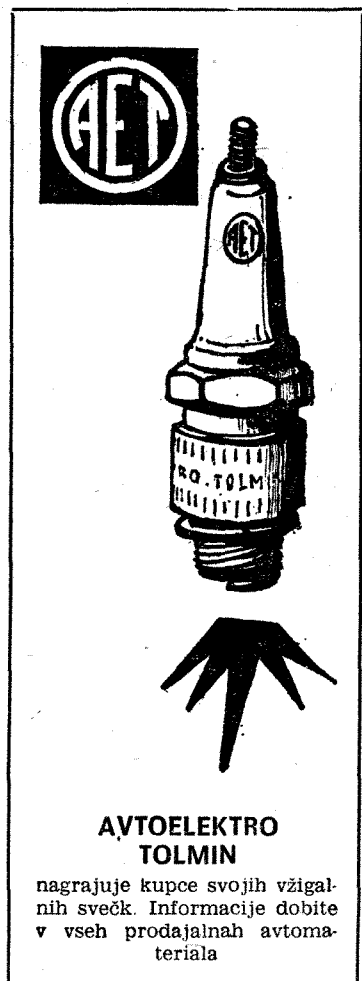
Mamice, babice, očetje, dedki, tetke, botrice in botri

BALO ZA VAŠEGA NOVOROJENČKA smo pripravili v naši veleblagovnici.

V oddelku za dojenčke imamo bogato izbiro vse potrebne opreme (balo) zanje.

Se posebej opozarjamo, da je iz uvoza spet prispela

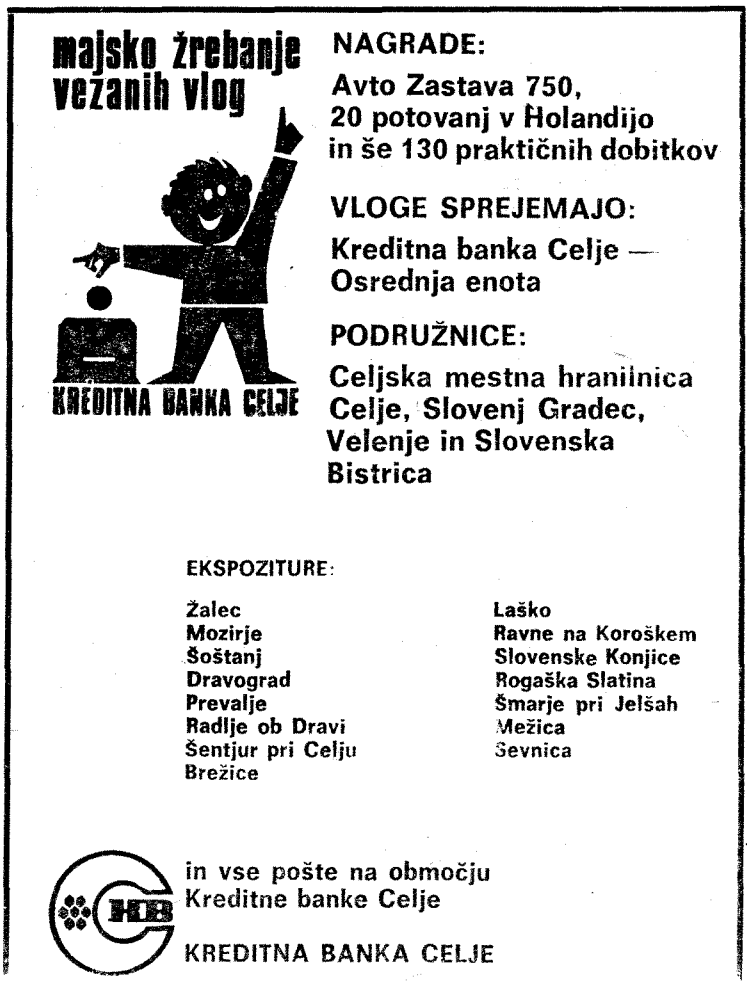
CHICCO — OPREMA ZA DOJENČKE IN ITALIJANSKI OTROŠKI VOZIČKI

AET

AVTOELEKTRO TOLMIN

nagrajuje kupce svojih vžigalnih svečk. Informacije dobite v vseh prodajalnah avtomateriala

majsko žrebanje vezanih vlog

NAGRADE:

Avto Zastava 750, 20 potovanj v Holandijo in še 130 praktičnih dobitkov

VLOGE SPREJEMAJO:

Kreditna banka Celje — Osrednja enota

PODRUŽNICE:

Celjska mestna hranišnica Celje, Slovenj Gradec, Velenje in Slovenska Bistrica

EKSPOZITURE:

Zalec
Mozirje
Šoštanj
Dravograd
Prevalje
Radlje ob Dravi
Sentjur pri Celju
Brežice

Laško
Ravne na Koroškem
Slovenske Konjice
Rogaška Slatina
Šmarje pri Jelšah
Mežica
Sevnica

KREDITNA BANKA CELJE

in vse pošte na območju Kreditne banke Celje

Republiški odbor za proslavo v Velenju vabi vse svoje na Štajerskem in Koroškem padlih borcev in aktivistov ter ustrujenih talcev, pa tudi izgnance in internirance, naj se udeležijo proslave v čim večjem številu. Vsa podrobna pojasnila zvedo pri občinskih štabih SZDL za proslavo v Velenju.

Velenjska proslava bo tudi prva priložnost za zbor vseh preživelih borcev prve slovenske prostovoljne brigade, imenovane tudi Sremska ali V. bataljon I. krajiške brigade, in pa obeh pešadijskih brigad ter tankovske brigade, formiranih med vojno v SSSR. Zato vabimo njihove nekdanje pripadnike, da se proslave udeležijo v čim večjem številu, ker bodo imele na proslavi posebno mesto. Vsa podrobna pojasnila prejmejo na svojih področnih organizacijah Zveze združenj borcev.

O dejavnosti bivših političnih zapornikov, internirancev in pregnancev

Kako je z izdajo spominskih zbornikov

O dejavnosti bivših političnih zapornikov internirancev in pregnancev pravi poročilo republiškega odbora ZZZ NOV Slovenije za III. skupščino, da je bilo njeno jedro — od ustanovitve 1959. leta — pri takratnem glavnem odboru ZB NOV Slovenije, a pozneje pri republiškem odboru ZZZ NOV. Toda tudi pri večini občinskih odborov ZZZ so komisije zapornikov, internirancev in pregnancev dosegle že kar lepe uspehe.

Med najpomembnejše uspehe te dejavnosti prištevamo vsekakor sporazume o ureditvi na Rabu, o ureditvi kostnic v Italiji (v Barletti, Rimu, Anconii in Gonarsu). V tej zvezi pa ne gre prezreti stikov, ki jih zvezni odbor ZZZ NOV Jugoslavije vzdržuje z mednarodnimi komiteji bivših nacističnih taborišč. Posredno pa sodeluje s temi komiteji tudi komisija pri republiškem odboru.

V zvezi s odškodnino, ki naj bi jo izplačala ZR Nemčija, zanimata internirance dve vprašanji: ali bo Italija poravnala odškodninske zahteve vsem internirancem, ki so bili leta 1941 italijanski državljani (Slovensko Primorje in Istra), in kako bo z odškodnino, ki jo je ZR Nemčija dolžna poravnati Jugoslaviji.

Aktivnost bivših internirancev je pospešila tudi razstava »Okupatorjevi zaporji in taborišča«, ki je bila leta 1960 v muzeju NOB v Ljubljani, nato pa še v Celju, Mariboru, Novem mestu in Novi Gorici. Ogledalo si jo je 80.000 ljudi.

Spominsko dejavnost bivših internirancev pa je najboljše orisalo Lojze Bukovec v svojem govoru na III. skupščini ZZZ NOV Slovenije. Iz tega govora posnemamo tele ugotovitve:

V Sloveniji smo imeli v načrtu izdajo osmih zbornikov. Zato smo tudi že vsa pretekla leta zbirali spominske prispevke, v katerih so posamezniki opisovali doživljanje v zaporih, internacijah in izgnanstvu. Veliko teh prispevkov hranijo občinske komisije, nekaj pa jih ima republiška komisija. Mnogi so bili že objavljeni v posameznih knjižnih izdajah, dnevnem, tedenskem in revijalnem tisku ali pa v krajevnih kronikah. Po podatkih, ki jih je zbral in uredil profesor dr. France Škerl, objavil pa Institut za zgodovino delavskega gibanja

Slovenije v posameznih knjigah »Biografija o narodnoosvobodilnem boju Slovencev«, je bilo od leta 1945 do leta 1963 objavljenih 835 takih prispevkov. Od leta 1963 do danes pa se je število objavljenih prispevkov, kar je povsem razumljivo, še znatno povečalo. V prispevkih je 314 piscev obravnavalo življenje in boj v zaporih, 343 v internacijah in 158 v deportacijah. O internacijah je bilo največ napisanega in objavljenega o večjih taboriščih.

Potem ko je navedel koliko prispevkov se nanaša na posamezna taborišča, je rekel: »Te podatke navajam zato, ker se iz vrst bivših zapornikov, internirancev in deportirancev velikokrat slišijo pripombe, da jih stalno pozivamo k pisanju spominov, da pa do sedaj še nismo poskrbeli, da bi bili napisani spomini tudi objavljeni.

Kritiki imajo deloma prav, vendar je treba vedeti: ko smo pred leti začeli pripravljati izdajo zbornikov, so nam zgodovinarji sveto-

Tovariš Tito pride v Velenje

Zdaj, ko minevajo zadnji dnevi pred veliko vseslovensko proslavo 27. aprila letos v Velenju, odbor za proslavo mrzlično ureja zadnje podrobnosti. Zadnji sestanek je imel 11. aprila. Na njem so sprejeli nekaj dopolnitev k prejšnjim ukrepom, za katere je nujno, da zve tudi naša javnost.

Zdaj je že povsem gotovo, da se bo proslave udeležil tudi tovariš Tito, ki bo udeležence pozdravil s krajšim nagovorom. Glavni slavnostni govor pa bo imel tovariš Mitja Ribičič-Ciril, predsednik zveznega izvršnega sveta.

Proslava ne bo nekakšno veteransko srečanje bivših borcev, ampak množično slavlje mladine in borcev, srečanje dveh generacij, ki se v bistvu borita za iste cilje, samo v drugačnih razmerah.

Odbor za proslavo nima naslovov vseh borcev, ki so se bojevali po Štajerski in Koroški. Četudi bi jih imel, bi osebno pozivanje na proslavo pomenilo za odbor velike dodatne stroške. Zato so sklenili, da ne bodo nikogar osebno vabili, ampak da velja za vse borce štajerskih in koroških enot kot da so osebno povabljeni. Enako so vabljeni vsi drugi, tako borci kot mladina. Borci naj pridejo na proslavo v civilnih oblekah, toda z odlikovanji ali vsaj s trakovi odlikovanj.

Enote se bodo zbiral v »partizanskem taboru« na otroškem igrišču, kjer bo vsak borec in aktivist štajerskih in koroških enot prejel poseben znak. Z njim bo imel po končani proslavi prost vstop v ta tabor, kjer bo skromna pogostitev. »Partizanskega golaža« zaradi tehničnih težav ne bo. Računamo na 6000 borcev in akti-

vistov ter na okoli 1000 gostov s tribune.

Tudi glede vabljenih enot so nastopale večje spremembe, ker je odbor dodatno zvedel še za nekatere borce s Štajerske in Koroške, oziroma za njihove enote.

Tako je povabljen tudi Jeseniško-bohinjski odred, ki je sicer spadal pod poveljstvo 9. korpusa, toda v zadnjih dneh vojne se je kot edina enota tega korpusa udeležil osvoboditve Koroške.

Kokrški odred je izpod poveljstva 9. korpusa že septembra 1944 prešel pod poveljstvo IV. operativne cone, udeležil pa se je tudi osvoboditve Štajerske in Koroške ob koncu vojne. Ves čas je tesno sodeloval s koroškimi in štajerskimi enotami.

V vabilih je premalo razčlenjeno, kdo so »koroški partizani«. To so borci Zapadno in Vzhodno-koroškega odreda, kasneje Koroškega odreda, nadalje »severnega bataljona« s Svinje, 1. koroške čete in koroškega bataljona kot tudi koroškega bataljona Gorenjskega odreda ter koroške čete tega odreda. Razen tega pa kurirji, pripadniki VOS in VDV, aktivisti in vsi drugi.

Prvič se bosta zbrali 1. in 2. jugoslovanska brigada (kar je bilo v njih Slovencev), ustanovljeni v Sovjetski zvezi, Slovenci, pripadniki 2. tankovske brigade, ustanovljene v Sovjetski zvezi. Poleg teh tudi vsi, Štajerci in Korošci, ki so se bojevali pri slovaških, poljskih in sovjetskih partizanskih enotah.

Po osvoboditvi Beograda je iz Slovencev, izgnanih v Srbijo, nastala posebna brigada. Na sremski fronti je pretrpela hude izgube, zato je bil kasneje iz nje ustanovljen 5. bataljon 1. krajiške brigade. Zdaj se bodo preživeli zbrali v Velenju.

Ze zdaj vlada za velenjsko proslavo veliko zanimanje, pa ne samo doma, ampak tudi v zamejstvu, posebno tam, kjer živijo Slovenci. Zato pričakujejo veliko obležbo tudi iz tujine.

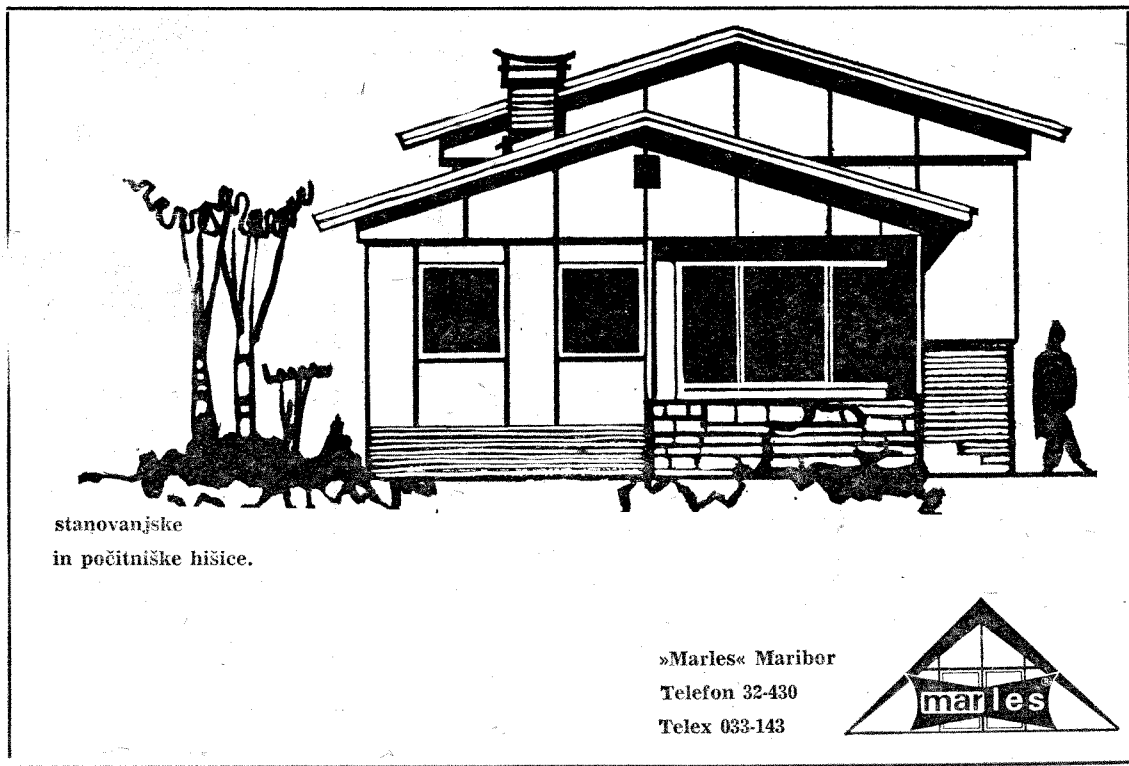
M. P.

Sindikat pomaga borcem

Sindikalna podružnica Kovinoplastike Lož daje že več let zaporedoma aktivu ZB podjetja denarna sredstva za izlete članstva. Tako so letos v te namene namenili 500.000 starih dinarjev. Lansko leto je aktiv ZB organiziral srečanje borcev pri Sv. Ani nad Podložem, letos pa namerava organizirati izlet po Primorskem.

Aktiv Kovinoplastike Lož šteje 42 članov!

S. B.

stanovanjske in počitniške hišice.

»Marles« Maribor
Telefon 32-430
Telex 033-143

Dobro je, če veste...

● KAKO SE SPORAZUMEVAJO ČEBELE IN MRAVLJE? Nedvomno z zvoki, gibi, dotiklji. Najnovejša raziskovanja pa so odkrila pri živalih še en način sporazumevanja: sistem kemičnih znakov, ki ga uporabljajo ne samo za sporazumevanje, pač pa tudi za določanje nekaterih družbenih opravil. Tem kemičnim znakom so vzeli ime ferohormoni. Le-ti so kemični spoji, ki jih, z zunanjim izločanjem, proizvajajo žleze. Člani določene skupine dojemajo znake s čutili vonja ali okusa ter zvedo, da morajo izpolniti neke naloge, zvedo kje je kraj, kjer lahko najdejo hrano, zvedo, do kod sega območje, v katerem se smejo gibati, zvedo za nevarnosti, ki jim grozijo, zvedo naposled, kod drži pot k samcu ali samici. Vlogo ferohormonov so že proučili pri komarjih in sviloprejkah. Zdaj proučujejo delovanje teh hormonov pri sesalcih in sicer pri zajcih. Vse kaže, da so prav ferohormoni eno izmed glavnih sredstev sporazumevanja ne samo pri žuželkah, marveč tudi pri drugih živalih.

● MRESTENJE RIB v rekah, jezerih, morjih in akvarijih je odvisno od toplote okolice, v kateri ribe živijo. Pri mrestenju je poglavito: toplota zraka, od te je odvisna toplota vode. Krap se npr. mresti, ko znaša vodna toplota 15°C, prav tako tudi smoj (smuč), som in še nekatere druge rečne in jezerske ribe. Ščuka se mresti pred krapom v vodi s precej nižjo toploto. Razne vrste postvri v hladnih planinskih vodah se mrestijo v vodi, ki ima 3 do 5°C. Koroselj v akvariju potrebuje za mrestenje toploto 20°C. Morske ribe se mrestijo v glavnem ko znaša temperatura vode od 12 do 18°C.

● OGLJIKOV DIOKSID (dvokis) škoduje malone vsem živalim, če ga je v zraku preveč, za zelene rastline pa pomeni vir življenja. Brez njega ne bi moglo živeti. Zelena rastlina vsrkava dioksid, ki ga je v zraku komaj 0,03 odst., uporabljajoč pri tem svetlobno energijo, in tako ustvarja organsko snov: najprej sladkor, potem pa druge redne sestavine, potrebne rastlini in tudi drugim živim bitjem. Po računih znanstvenikov vsrkajo zelene rastline iz ozračja približno 16 milijonov ton ogljikovega dioksida na leto. Dioksida je v zraku prav malo. Vsičuje se nam vprašanje, kako to, da ogljikov dioksid popolnoma ne izginje. Te nevarnosti ni, ker se, pa naj bo poraba tega plina še tako velika, v ozračju vedno znova kopičijo nove količine ogljikovega dioksida kot posledica ognjeniških izbruhov, izogrevanje premoga in drugih organskih snovi, kot posledica zraka, ki ga izdihavajo živali in rastline, ter naposled osvoboditve tega plina iz morske vode.

● SAMCI VSEH VRST JELENOV IMAJO ROGOVE, samo samec moškatac jelena, ki živi na visokih planinah srednje Azije, jih nima. Samice nimajo rogov, le samica irvasa, t. j. severnega jelena (ragnifer tarandus), jih ima. Severni jelen, najpomembnejši med vsemi jeleni — prvi »soče živali« Brehm — živi v polarnem območju. Prebivalci teh krajev bi brez jelenov ne mogli živeti. Cela ljudstva mu dolgujejo hvala, nosi za življenje in svoj obstoj. Uporabljajo ga za jahanje, za vprego v sani, iz njegove kože si šivajo obleke, obutev, delajo šotorovino. Mleko in meso teh živali so važna, nepogrešljiva živila ljudstva, ki živi v polarnem območju.

● KONEC LANSKEGA LETA JE ZACEL NA AVALI PRI BEOGRADU OBRATOVATI RUDNIK ŽIVEGA SREBRA. To je edini tak rudnik v SR Srbiji. Ze stari Rimljani so vedeli, da so tamkaj nahajališča živega srebra, vendar pa so to področje temeljito preiskali in se pripravili za izkoriščanje rudnika šele v zadnjem desetletju. V avalskem cinaritu (živosrebrni svetlici) je od 0,3 do 1 odst živega srebra, zaloge pa znašajo — domnevajo — kakih 100 tisoč ton. Tona živega srebra stane 250.000 novih din. Prav zaradi tega je obratovanje avalskega rudnika izrednega gospodarskega pomena. V območju rudnika so zgradili topilnico. Prve količine živega srebra so že pridobili, kljub temu pa je za zdaj vse obratovanje šele v preizkusnem razdobju.

● NAJPLITVEJSE EVROPSKO MORJE JE AZOVSKO MORJE. Njegova največja globina doseže 14,5 m, povprečna globina pa mu je 9 m. Azovsko morje je del Črnega morja. Obe morji sta zvezani z morsko ožino, imenovano Kerč. Toplota Azovskega morja se dvigne poleti do 25 oziroma 30°C, pozimi pa se pogosto spusti pod ničlo ter je zato njegova morska površina in neredko še prve dneve marca zaledenela. V kilogramu njegove vode je samo 11 do 13 g solnih raztopin. Največji pritok tega morja je Don.

● PAKISTAN je edinstvena država, ki sestoji iz dveh, medsebojno oddaljenih območij. Razdalja med Zahodnim in Vzhodnim Pakistanom, ki ju loči indijsko ozemlje, znaša več kot 1500 km.

● UGANDA je pomebna afriška izvoznica bombaža in kave. Drugi petletni gospodarski načrt te dežele (1966—1970) predvideva povečanje proizvodnje bombaža za več kot tretjino, zmanjšanje pridelka kave »robusta« in povečanje pridelka kave »arabika«.

Politični razgledi

Zmaga češkoslovaških hokejistov nad sovjetskimi v Stockholmu ni bila samo povod za veselje v stadionu, marveč za množične manifestacije navdušenja in obenem nasprotovanja. V nekaj minutah je bila na nogah in na ulicah vsa Češkoslovaška in med gesli, ki so se pojavila, so bila tudi protisovjetska, uporniška gesla zoper dogodke po lanskem avgustu. Demonstranti so v Pragi razbili poslovalnico letalske družbe Aeroflot, v pretepih so ranili 51 policistov in 39 ljudi je bilo ranjenih.

Se danes ni jasno, ali so bile manifestacije organizirane ali spontane. Mnenja so različna. Nekateri pravijo, da je pač odpor češkoslovaškega ljudstva zoper zasedbene čete tolikšen, da manifestacij ni bilo treba organizirati. Drugi pa trdijo, da je bilo v množici opaziti tudi ljudi, ki so »dvigali moralo«. Toda ti »spodbujalci« manifestantov niso bili ne beatniki ne študentje, marveč »korenjaki« z obrazi poklicnih provokatorjev.

Naj bo že kakorkoli, demonstracije — in tako rekoč neznatna škoda, ki so jo naredili — so bile povod za oster ukrep Moskve. Prišla je priložnost, da stari aparatčiki iz časov Novotnega ob pomoči ZSSR zadajo odločilni udarec Dubčkovu ekipi, ki je doslej vztrajala na svojih položajih in pri svoji politiki, tako imenovani »pojanuarski politiki« ali politični »praški pomladi«. Zahteve, ki so po manifestacijah prišle iz Moskve, so izrazito stroge: uvedba cenzure, personalne spremembe (predvsem v sredstvih informacije) na staro, ukinitve sleherne oblike delavskega samoupravljanja, zagotovitev reda. »Zakaj sicer (se pravi, če reda ne moreta zagotoviti češkoslovaška policija in vojska) bodo za to poskrbele sovjetske čete« je bila grožnja. In Dubček je rekel, da so bile manifestacije »protisocialistične«.

Ko je sovjetski obrambni minister Grečko prišel v Prago, ga na letališču ni pričakal in sprejel njegov češkoslovaški kolega Dzur, temveč general Majorov, poveljnik sovjetskih zasedbenih čet v ČSSR — in skupina češkoslovaških oficirjev. To je bilo za marsikoga zelo pomembno. Za nekatere opazovalce je bilo to pomembno znamenje. Namesto »starih komunistov«, ki so zvesti liniji za časa Novotnega in ki se po prihodu okupacijskih čet niso mogli uveljaviti,

Praga - Moskva - Peking

naj bi nastopila skupina vojakov, ki bi se »znala uveljaviti«. Glede na to, da je propadel lanski sovjetski poskus o postavitvi »delavske in kmečke« vlade, so nekateri menili, da je Moskva obupala. Toda drugi menijo, da ni tako: v bližini Prage naj bi se namreč redno sestajala nekakšna »vlada v sencih«. Potemtakem naj bi šlo za kvilslinge, ki čakajo samo še na podporo vojske. »Domneva«, piše pariški »L'Express«, »je prav tako neverjetna kot misel na sovjetsko okupacijo pred 21. avgustom 1968.«

Zaostritev položaja na Češkoslovaškem ni pregnala moskovskih skrbi zaradi dogajanj na azijski meji, predvsem zaradi kongresa v Pekingu. Popolna tajnost, v kateri je potekal IX. kongres Komunistične partije LR Kitajske, seveda onemogoča kakšno trdnješe sklepanje, toda nekaj je le prišlo v svet.

Komunistična partija Kitajske je znana po tem, da redko prireja kongrese. Zadnji kongres je bil leta 1956, se pravi še pred prekinitvijo odnosov s Sovjetsko zvezo. Po državljanski vojni in zmagi komunizma na Kitajskem je IX. kongres šele tretji po letu 1949. Ko se je v Pekingu zbralo 1512 delegatov, je iz Moskve zagrmelo: »To zborovanje maoistov je pravzaprav prvi kongres organizacije, ki nima nič skupnega ne s KP Kitajske ne z mednarodnim komunizmom.« Obenem je Moskva poslala na sovjetsko-kitajsko mejo vojaške okrepitve. Ob reki Ussuri, okoli Vladivostoka in v Mongoliji je zdaj šest tisoč tankov, tri brigade helikopterjev, dvanajst raketnih divizij.

»Kulturna revolucija«, ki naj bi po pričakovanju Moskve prinesla poraz Mao Ce Tungu in njegovi skupini, je po mnenju dobro poučenih opazovalcev docela uspešna. Partijsko vodstvo je zdaj popolnoma očiščeno. Mao Ce Tung je še zmerom veliki vodja, mislec in simbol, ki je obdržal okoli sebe kar precej starih tovarišev iz časov »dolgega pohoda«. Trinajst starih tovarišev je danes med dvajsetimi člani »stalnega komiteja političnega biroja«, najvišje partijske instance. Na drugem mestu je uradni Maov naslednik Lin Biao, obrambni minister in šef kitajske armade, ki je nekoč imela v kitajski družbi tako rekoč nepomemben položaj. Tretji človek je premier Ču En Laj, ki je med »kulturno revolucijo« imel vlogo pomirjevalca najbolj razburjenih duhov in ki je ob podpori vojske ohranil nekakšno kontinuiteto države. Na četrtem mestu je partijski teoretik in Maov sekretar Čen Po Ta. Peti je izvedenec za mednarodne zadeve Kan Seng, teoretik in obenem praktik (kot šef politične policije). Na šestem mestu je Maova soproga Čiang Čing, ki je imela med »kulturno revolucijo« zelo pomembno vlogo in ki je po mnenju nekaterih spet spodbudila moža k vrhunski politični dejavnosti, saj so ga zaradi neuspeha »velikega skoka naprej« v letu 1959 in pozneje (leta 1962) nameravali skorajda izpodrinuti — pri tem je bil njegov najhujši nasprotnik Liu Šao Či — tako da se je že nameraval posvetiti samo razmišljanju in pisanju politično-filozofskih del.

Bitko jih je izgubilo precej. Nekdanji generalni sekretar partije Teng Hsiao Ping je v padcu potegnil za seboj sedemnajst izmed šestindvajsetih članov starega politbiroja ter sto sedem izmed 172 članov nekdanjega centralnega komiteja. Vrste KP Kitajske so se očistile in 20 milijonom članov se bodo zdaj pridružile množice novih, predvsem mladine. »Kulturna revolucija« je morda res povzročila Kitajcem nešteto malih skrbi, toda iz Kitajske je naredila enotno, navdušeno državo, ki je že zasedla tretje mesto na svetu.

Takšen razvoj zaskrbljuje Moskvo. V odgovor hočejo zbrati okoli sebe komunistične partije, ki so jim zdaj najbližje. »Mali vrh« v Budimpešti 17. marca letos in poznejši sestanek članic Varšavskega pakta v Moskvi je pokazal, kako se sovjetsko vodstvo boji, da bi se druge komunistične partije zaradi spora s Kitajsko preveč oddaljile od njega. 5. junija naj bi bil v Moskvi svetovni kongres komunističnih partij in prvotna teza, da bi na njem obsodili Peking, se je nekoliko spremenila. V dokumentu, ki ga Moskva pripravlja za kongres, ni direktne ovadbe KP Kitajske, marveč govori o tem, kako delovanje imperializma podpira »desničarsko malodušje« in »pustolovsko levčarstvo«. Prav zaradi bojazni, da 67 komunističnih partij ne bi v celoti podprlo Moskve v boju zoper Peking, je sovjetsko vodstvo ponudilo Pekingu pogovore, ki naj bi »v miru in s pogajanjem« rešili kitajsko-sovjetske razlike v mišljenju. Toda Peking je prijazno noto ostro zavrnil in tudi moskovski odgovor na zavrnil je bil potem zelo oster.

V takšnem razvoju položaja na liniji Praga-Moskva-Peking je najverjetnejša misel, da ima pri vsem največ koristi Peking.

KOMENTATOR

Pionirska 14. divizija »Bratstva in enotnosti« slovenskih in hrvaških pionirjev, ki hodi po poteh legendarne Štirinajste, je do danes prehodila že dobro četrtino poti. Na pohodu in na mitingih ob predaji prapora in spominskega dnevnika je doslej sodelovalo že več kot 20.000 pionirjev! Če pa k temu prištejemo še odrasle (gostoljubne domačine in borce) je število še večje, tako da je ta akcija pionirjev pomemben prispevek k obujanju in ohranjanju tradicije NOB, saj bo postala vsakoletna. Čez deset dni bodo hrvaški pionirji zaključili 300 km dolgo pot in predali na mostu čez Sotlo pri vasi Sedlarjevo prapor in dnevnik spet slovenskim pionirjem. 27. aprila pa bo delegacija pionirjev na množičnem zborovanju v Velenju poročala maršalu Titu o namenu in o prehojeni poti pionirske 14. divizije, ki bo sklenila svoj pohod 10. maja na zboru slovenskih in hrvaških pionirjev prav tako v Velenju. Na sliki: Nedeljskega srečanja na Pogancu ob vznožju Kalniškega pogorja se je udeležilo 10 borcev Štirinajste, delegacija (Zora Saksida, Tone Vidmar-Luka in Vesna Nose) je položila venec k tamkašnjemu spomeniku padlim.

Tekst in foto: Stane Skrabar ml.

Imeli smo ljudi

JOŽE BAHČIČ-KOSTAJNAR

kasneje pa je odšel na Primorsko, kjer je delal v VOS. Po osvoboditvi se je zaposlil v tovarni Color v Medvodah

V Preski pri Medvodah je 10. marca umrl tovariš Bahčič, star 57 let. Že pred vojno je bil član različnih naprednih delavskih organizacij. Med NOB je bil že leta 1943 sprejet v KP. Najprej je bil član okrajnega odbora OF, nato pa je bil član odbora ZZZB.

kot strokovnjak za preizkušanje kvalitete izdelkov. Delal je tudi v raznih organizacijah. Takoj po osvoboditvi je bil sekretar osnovne organizacije KP, član krajevnega komiteja in nazadnje član občinskega odbora ZZZB.

K. A.

ANČKA STRITAR-VOVKOVA

Kot hči revnega čevljarja se je že leta 1940 povezala s sestro na gimnaziji. Kasneje je postala sama sekretarka SKOJ na gimnaziji in je kot taka leta 1941 organizirala vrsto uspešnih akcij. Leta 1942 je bila sprejeta v KP in je postala odgovorna za celotno delo med srednješolci. Decembra 1942 so jo ujeli v tiskarni Toneta Tomšiča, takrat ilegalni. Obsodili so jo na daljšo zapornost kazen in poslali v italijanske ječe. Vrnila se je decembra 1943 in takoj spet poprijela za delo. V začetku 1945 so jo

aretirali domobranci skupaj z drugimi vodilnimi člani ljubljanske OF. Po stotih dnevih duševnega mučenja v samici je dočkala svobodo.

Po vojni se je lotila prekinjenega študija in diplomirala na ekonomski fakulteti v Zagrebu. Nato je vrsto let doma in v tujini opravljala delo v svojem poklicu.

Za svoje delo je prejela več odlikovanj in »Spomenico 1941«. Meta Bele

FRANC ZUPAN

Rojen je bil v Stopniku pri Vranem 26. januarja 1903, starši so mu že zgodaj umrli, zato ga je vzela k sebi strica. Pri njem je ostal za hlapca. 24 let starega je usoda zanesla v Ljubljano. Spoznal se je s komunisti in že pred vojno sodeloval v raznih njihovih akcijah. Ko se je leta 1939 preselil v Medvode Miklavčeva tovarna, je z njo prišel tudi Zupan kot vratar. Priključil se je OF, zaradi suhe roke ni bil sposoben za naporno partizansko življenje. Kasneje je kljub temu postal sofer in kot tak veliko naredil za partizane, saj je prevažal ljudi in material.

K. A.

Štiridesetletnica smrti Djura Djakovića in Nikole Hacimovića

Pri občinskem komiteju ZMS Maribor so ustanovili poseben odbor za praznovanje meseca mladosti. Sestavljajo ga poleg mladine predstavniki vseh družbeno političnih in športnih organizacij. Poleg ostalih prireditev se sedaj pripravljajo na komemorativno svečanost, ki bo 19. aprila letos v popoldanskih urah na Duhu na Ostrem vrhu. S tem bodo počastili 40. obletnico smrti Djura Djakovića, nekdanjega sekretarja rdečih pomoči. Oba sta namreč bila v neposredni bližini tega kraja na zverinski način ubita. Ta kraj, ki je blizu avstrijsko-jugoslovanske meje danes imenujejo tudi Djakovičovo.

Svečanosti, ki bo tudi osrednja proslava mariborske mladine, se bo udeležilo okrog tisoč Mariborčanov, zlasti mladine in pripadnikov JLA. Razen teh tudi delegacije družbeno političnih in športnih organizacij in delegacija tovarne Djuro Djakovič iz Slavenskega broda. Na proslavi bo govoril o zgodovini ZKJ in o vlogi Djure Djakovića in Nikole Hacimovića MAZEJ GORAZD, predsednik odbora za praznovanje meseca mladosti. Poleg njega tudi predstavnik tovarne Djura Djakovič o pridobitvah revolucije in o uresničevanju njenih načel v današnjem času.

V programu bodo sodelovali možiki pevski zbor Partizan iz Maribora in recitatorji pedagoške akademije iz Maribora. Med svečanostjo bodo delegacije položile venec pred spomenikom Djure Djakovića in Nikole Hacimovića.

D. M.

KUPUJTE SAMO URADNO KONTROLIRANE ZLATE IZDELKE

SOCIETA

"DARWIL"

GENERALNO ŠVICARSKO ZASTOPSTVO
TRST Piazza S. Antonio Nuovo 4/1-II

● NUDI PO SVETOVNIH KONKURENCNIH CENAH
NAJVEČJO IZBIRO ZLATEGA NAKITA V EVROPI
iz 14, 18 in 22-karatnega uradno KONTROLIRANEGA zlata.

● PRODAJA S POSEBNO GARANCIJO!

● NA ZALOGI VEDNO PREKO 600 MODELOV UR
DARWIL in ARETTA.

Ure znamke Darwil in Aretta lahko nabavite tudi v specializiranih trgovinah in veleblagovnicah v Jugoslaviji.

SERVISI za vzdrževanje so organizirani v vseh večjih mestih v Jugoslaviji

„TV 15“ ZA MLADINO

Nagrajeni prispevek

Sprejeli smo Kurirčkovo pošto

Dragi tovariš Tito!

Hodimo po skrivnih gozdnih stezicah, med drevjem in grmovjem, hodimo po tajnih poteh, od javke do javke, in prenašamo dragoceno pošto — Kurirčkovo pošto — s pozdravi tisočih Tvojih najmlajših prijateljev. Mislimo na te in na nekdanje pionirje, ki so v najtežjih trenutkih prav tako prenašali sporočila borcem — partizanom.

Med milijoni čestitk in lepih želja, ki jih boš prejel, so tudi naše želje, želje slovenskih pionirjev!

Pošiljamo Ti tople pozdrave in iskrene čestitke za Tvoj rojstni dan. Želimo, da bi bil še dolgo med nami in nas vodil po lepi poti miru in sreče ter prijateljstva med narodi vsega sveta. Obljubljamo Ti, da se bomo še naprej pridno učili in da bomo dobri pionirji.

SLOVENSKI PIONIRJI

Nad Kolpsko dolino se je rodil lep dan. Sonce je že zgodaj pokukalo izza gora, kakor bi vedelo, da si ga pionirji osnovne šole Vas—Fara pristrčno žele. Zakaj vendar? Zato, ker je danes praznik kurirjev — dan obujanja spominov na neštete kurirske poti v času narodnoosvobodilnega boja. Danes bomo nosili torbico z važno partizansko pošto, zato mora biti lepo vreme, da bi svojo nalogo lahko v redu opravili.

Kolpska dolina je bila v času vojne preprežena z mnogimi partizanskimi potmi. Glavna pot je vodila iz Bele krajine prek Fare, Osilnice in Cabra na Notranjsko, druga pa iz Delnic proti Banji Loki in Kočevju. Tu so se ob Kolpi srečevali hrvatski in slovenski partizani in se skupno borili proti okupatorju; tu je bilo leta 1942 tudi prvo slovensko osvobodeno ozemlje. Danes ima Fara svojo osemletko. Obiskujejo jo učenci od Osilnice do Kaptola. Vozijo se s šolskim avtobusom. Pridni in delovni so, saj se želijo veliko naučiti. S tako pridobitnim znanjem se odpravljajo po končanem šolanju tudi v svet, saj jih dolina ne more preživljati!

Zelo živahni so še spomini prebivalcev na slavne dni našega narodnoosvobodilnega boja in še je živih mnogo mater, ki so v času vojne žrtvovale vse, kar so imele, za našo partizansko vojsko. Mladina se rada zateka k njim in z

zanimanjem poslušajo njihovo pripovedovanje. Torej ni čudno, da so pionirji — kurirji, ki so sedmega in osmega aprila nosili kurirčkovo torbico od Osilnice proti Banji Loki, obiskali nekaj znanih hiš iz časa druge svetovne vojne in pozdravili udeležence NOB, partizanske mamice in aktiviste. Zelo pristrčno so jih sprejeli: Marija Glad iz Gladloke, Jurkovičeva in Bauerjeva mama na Stajerju, Delančeva mama v Jakšičih, partizanski borec Alojz Maver iz Slavskega laza in partizanski kurir Slavko Klarič iz Mavrc. Kurirje so prijazno pogostili ter jim zaželeli srečno in varno pot do naslednje javke, kakor je bilo to med narodnoosvobodilnim bojem.

»Kurirčkova pošta« je v noči od sedmega na osmi april prenočevala v osnovni šoli Vas—Fara. Sprejeli in pospremili smo jo s pestrim kulturnim programom. Tovariš Mladen Sneler, upokojeni letalski oficir, pa je otrokom pripovedoval o bojih letalcev med NOB. Pionirji so ga skrbno poslušali in ga v mislih spremljali na drznih poletih po svobodnem jugoslovanskem nebu.

Kako prav je, da ZZZB NOV Slovenije in Zveza prijateljev mladine vsako leto organizirata pohode po kurirskih poteh, saj nam tako na neprisljen in prijeten način približujeta naš narodnoosvobodilni boj!

IGOR VOLF, Vas—Fara

Opravila sem svojo dolžnost

Dne 9. aprila je prišla v Črni vrh nad Idrijo Kurirčkova pošta. V šoli smo se zbrali zgodaj zjutraj. Med učenci in učenkami, ki jih je že prejšnji dan določila tovarišica upraviteljica, sem bila tudi jaz. S spremljevalkami sem odšla k spomeniku v Črni vrh. Kmalu nato so prišli še drugi učenci s tovarišicami učiteljicami. Pri spomeniku smo izvedli krajši kulturni program, nato pa sem nesla Kurirčkovo torbico dalje. Pri križišču me je čakala zaseda. Hoteli so, da jim izročim torbico. Vedela sem, kaj je moja dolžnost in torbice nisem izpustila iz rok. Kmalu sem prišla do kraja, kjer sem morala torbico oddati drugi nosilki. Spremljala sem jo še do naslednje postaje, nato pa sem se vrnila v šolo.

ALMA PIRC, Črni vrh nad Idrijo

Mama mi je pripovedovala

Zgodilo se je v Trsteniku pod Storžičem. Nekega jutra so domobranci obkolili vas. V vasi se je takrat zadrževal partizan Longin. Padel je v zasedo. Domobranci so ga ujeli. Odpeljali so ga v neko hišo. Tam so ga mučili. Hoteli so izvedeti, kje so drugi partizani. Longin pa je bil junak in ni ničesar izdal. Domobranci so se v jezi odločili, da ga kaznujejo. Hrabrega borca so odpeljali čez potok h kozolcu in ga tam ustrelili. Domačini so ga pokopali, otroci pa so mu na svež grob prinesli cvetlice. Po vojni so partizana odkopali in ga pokopali na kranjskem pokopališču.

MARICA BARTOL, Kranj

Sprejem Kurirčkove pošte v Kopru

Letos je Kurirčkova pošta primorske smeri krenila na pot iz Kopra. Na trgu pred osnovno šolo Janka Premrla—Vojka smo se zbrali pionirji iz vseh slovenskih in italijanskih koprskih šol. Zelo smo bili ponosni, da bomo lahko prvi poslali čestitke tovarišu Titu. Zbrane pionirje je pozdravil sekretar obalnega komiteja ZMS in znan partizanski borec Ivan Renko, srečno pot pa jim je zaželel predsednik koprskih Zvez prijateljev mladine Maks Vezovnik. Nato so predstavniki slovenskih in italijanskih pionirjev prevzeli torbo in prebrali pozdravno pismo pionirjev Slovenije tovarišu Titu. Nato se je začel krajši kulturni program. Najprej je zapel zbor osnovne šole Janka Premrla—Vojka partizansko pesem Bilecanka. Sledila je recitacija »Temni borci« s pesmijo »I ribelli della montagna« pa je nastopila učenka italijanske osnovne šole. Vrstile so se recitacija za recitacijo, nekaj točk je pripravila baletna šola in dekle v belih oblekah so zaplesale, da je bilo veselje pogledati. Program je končal zbor s pesmijo »Mi pticica poje«. Po proslavi so se naši kurirčki s čolnom odpeljali proti Izoli, nato pa bodo kot nekoč po skrivnih poteh prenesli pošto do Beograda z željo, da bi naš dragi tovariš Tito še dolgo živel, in z obljubo, da bomo zvesto služili svoji domovini!

IRENA BATISTA, IRIS LAVRENCIĆ IN NEVENKA PAVLIČ iz Kopra

V počastitev 1. aprila, dneva mladinskih delovnih brigad

Večer mladih brigadirjev

Minilo je več kot dvajset let od takrat, ko je naša mladina prvič zasadila krampe in lopate za izgradnjo porušene domovine. Tudi mariborska mladina je sodelovala pri teh akcijah. Ko je bilo treba graditi najrazličnejše objekte, so hiteli mariborski brigadirji na vse strani naše domovine. Lansko leto so v Mariboru zopet ustanovili brigado in na izgradnjo savskega nasipa v Zagrebu je odšlo sto mariborskih fantov in deklet!

V počastitev 1. aprila, dneva mladinskih delovnih brigad, je občinska konferenca ZMS Maribor priredila brigadirski večer. Dvorana JLA, kjer je bila prireditev, je bila polna mladih ljudi. Med njimi so bili tudi stari brigadirji, ki so obujali spomine na prva povojna leta, ko nismo imeli ničesar in ko smo iz nič naredili to, kar imamo danes in kar si ne bomo nikoli pustili vzeti. Posebno pozornost pa so vzbujali fantje v brigadirskih uniformah in s pritrjenimi značkami ORA SA-VA 68.

Kulturni program so pripravili pripadniki mariborske garnizije in mladina. Razveselili smo se lepih brigadirskih pesmi, še posebno pa smo se nasmejali skeču, ki so ga izvajali pripadniki vojske. Za prijetno razpoloženje po »uradnem« delu programa je poskrbel ansambel, ki je igral plesne melodije še pozno v noč. Mladi, ki smo bili na tem večeru, smo odšli domov polni vtisov in edini v prepričanju, da je potrebno danes — bolj kot kdajkoli prej — ustanavljati brigade, saj so le-te neizbrpni vir bratstva in edinstva, ker mladega človeka prekalijo in mu pomagajo oblikovati pravičen odnos do dela, do sotovaršev in do naše socialistične skupnosti!

DUŠAN ZBASNIK, Maribor

Cenjeno uredništvo!

Dovolite mi, da se vam predstavim: sem maturant mariborske I. gimnazije. Odkrito vam povem, da vaš časnik redno prebiram in da mi zelo ugaja. Vendar pa bi rad pri oblikovanju tednika tudi sam sodeloval. Zanima me, če imam kakšno možnost, da mi objavite prispevke. Nisem popolnoma brez izkušenj, saj sem sodeloval že pri listu mariborskih študentov »Katedra«, pa tudi v »Mladini« imam kdaj pa kdaj kakšen sestavek. Pošiljam vam prispevek o brigadirskem večeru, ki je bil v mariborskem domu JLA, in vas prosim za odgovor.

Sprejmite iskren pozdrav!

DUŠAN ZBASNIK

Dragi Dušan!

Za pripravljenost dopisovanja v našem časniku se vam najlepše zahvaljujem. Prispevek, ki ste ga poslali, objavljamo v današnji številki. Za nadaljnje sodelovanje pa se priporočam z željo, da bi v svojih prispevkih ne bili le zapisovalec, marveč tudi kritičen opazovalec okolja in dogajanj v njem. Ostro oko in malce poguma, to je vse; gradi pa vam dandanes res ne more zmanjkati!

Lepo pozdravljeni!

MILENA

Pišete nam

Cenjena tovarišica urednica!

Pred menoj leži 13. številka vašega časnika in na mladinski strani objavljene in nagrajene spise deklic, ki je rešila ranjence. K pisanju pisma so me napotile pripombe pionirjev, kako je mogoče tak prispevek, ki je le obnova Seliskarjeve povesti »Deklica z junaškim srcem«, nagraditi? Pionirji šestih razredov osnovnih šol v občini Moste-Polje to knjižno delo dobro poznajo, saj je namreč del programa tekmovanja za Moškričovo značko. Tekmovanje organizira Društvo prijateljev mladine Moste-Polje z željo, da bi mladina utrjevala znanje o narodnoosvobodilnem boju in mladinski književnosti s partizansko tematiko. V tako skrajšani obliki pa zgodbo poznamo v šolah že celo desetletje, tako je namreč spremno besedilo k diafilmu o deklici z junaškim srcem. Zato ne zamerite, da navajam pripombe pionirjev, ki bero mladinsko stran vašega časnika, in verjemite mi, da sem bila močno prizadeta ob njihovem vprašanju, zakaj »TV 15« dovoljuje take kraje. Mislim, da se moramo lotiti vsakega dela z resnostjo in odgovornostjo, zato upam, da bo uredniški odbor primerno in pošteno ukrepal; svoj napako javno priznal, sestavljal spisa pa podučil!

Verjetno moj glas o spodrsilju ne bo osamljen!

Vas lepo pozdravljam!

SONJA KOKALJ

Ljubljana, Kajuhova 12

Draga tovarišica Milena!

Spis, ki ste ga objavili v prejšnji številki »TV 15« in ga nagrajili, je posnet po znani Seliskarjevi povesti. Brala sem jo pred nekaj leti in še danes se rada spominjam nanjo; saj je tako pristrčno in toplo zapisana. Ne zdi se mi pravilno, da se vaša sodelavka kiti s tujim perjem, in mislim, da ne bi bilo napak, če bi v nadaljevanjih objavljali zgodbo o mali Katki, njenem psičku, prijateljici Nevenki in kurirčku Tinčku, tako, kot jo je zapisal Tone Seliskar.

Prejmite lepe pozdrave!

ALENKA STRAJNAR, Ljubljana

Dragi Sonja in Alenka!

Za pismi se vama najlepše zahvaljujem in jih objavljam s posebnim zadovoljstvom. V tiskarni je izpadel nadnaslov »Prosto po Seliskarjevi DEKLICI Z JUNAŠKIM SRCEM«, zato je povsem razumljivo, da protestirate, in smo pripombe tudi pričakovali! Sporno pa je seveda, če je prispevek, ki je posnet po znanem književnem delu, primeren za nagrado. Tudi v uredništvu smo razmišljali o tem in smo se končno le odločili za Ljubico Horvatin iz Zvirč. Lepo in prijetno je bilo zapisano... Se nekaj bi vama rada zaupala: skoraj ne mine teden, da med pošto ne nalcim na zajeto ovojnico prispevkov, ki mi jih pošilja Ljubica. Njenih prispevkov imam že za majhno knjižico, objavila pa sem ji le tri. Ne vprašuje za honorar, ne vprašuje, kdaj bo kateri izmed letih objavljen, samo piše in čaka, čaka in piše... Tega bralci ne vedo in le to morda tudi ne bi smelo biti merilo pri ocenjevanju, zato se vsem prizadetim opravičujem. Sklenili pa smo, da v bodoče, če v številki med objavljenimi prispevki ne bo primerne za nagrado, nagrade ne bomo podelili!

Po pismih sodeč, vama gre pisanje dobro izpod rok, in res se čudim, da se ne oglašata kaj več s samostojnimi prispevki. Tako bi bil izbor res dobrih prispevkov večji in odločanje o nagradjevanju lažje!

Lepo pozdravljeni!

MILENA

S sprejema Kurirčkove pošte v Kopru

Zapisano 3. aprila 1969, ob mednarodnem dnevu otroka

Največja sreča - mir, največja nesreča vojna!

MOJA NAJVEČJA ŽELJA JE, DA BI BILI VSI LJUDJE SREČNI. TODA, KAJ JE SREČA? TO ČUSTVO SI PREDSTAVLJAM KOT MATER Z RAZŠIRJENIMI ROKAMI, Z NASMEHOM NA USTIH, Z LUČJO V OČEH... MATERINA SREČA JE OTROK, OTROKOVA SREČA JE MATI. NAJVEČJA SREČA JE MIR, NAJVEČJA NESREČA JE VOJNA. V VSAKI VOJNI PA PRAV OTROCI NAJBOLJ TRPE. MNOGI OSTANEJO BREZ STARŠEV ALI PA IZGUBIJO KOMAJ ZACETO ŽIVLJENJE. ZATO SI NAJBOLJ ŽELIM, DA BI DOČAKALA DAN, KO NA SVETU NE BO VEČ VOJN IN KO SE BODO VSI LJUDJE MED SEBOJ LJUBILI KAKOR BRATJE IN SESTRE!

KLARISA JOVANOVIĆ, Izola

Okrogle in oglate

● **IZNAJLJIVI HOTELSKI DIREKTOR**... Direktor nekoga hotela (boljše, da ne povemo njegovega imena!) je svetoval natakarcam: »Danes oblecite kaj se da kratka mini krila in kolikor le mogoče globoko izrezane bluze! Iz mesnice so nam namreč poslali vra: »Zlasto meso!«

● **OPRAVICBA, PA TAKSNA!** Iko Kasuta, eden izmed voditeljev japonske opozicije, se je v parlamentu takole opravičil premieru Eisaku Satou: »Opravičujem se, ker sem rekel, da ste Hitler. Kaj takega, kajpada, ni mogoče trditi o vas, saj nimate njegove izredne zmognosti — ne vodenja ne zavljanja ljudi!«

● **MOŽ, KI SE PONASA S PAVO-VIM PERJEM**... V časopisu »Die Welt« je napisal neki člankar o kanclerju Kiesingerju: »On sicer nima lastnih idej, vendar pa ume vsako idejo inteligentno razložiti.« No, vsaj to!

● **PLASC PO VETRU**. Zahodnonemški minister za finance Joseph Strauss je v nekem intervjuju zagovarjal stališče zahodnonemške vlade v nedavni denarni krizi: »Naši prijatelji so hitro doumeli, da imamo prav, ko se postavimo danes na takšno, jutri na drugačno stališče. Življenje je pač takšno!«

● **FANT OD FARE!** Pomočnik rektorja na državni univerzi v San Franciscu (ZDA) je takole potožil, ko je obravnaval pogostne študentske nemire: »Če pljujete na univerzo in profesorje, vas celo hvalijo, trepljajo po ramenu in pravijo, da ste fant od fare!«

● **UBOGI MESECI**. V angleškem časopisu »Daily Mirror« je bilo rečeno o nekem politiku: »Mož je nazadnjak. Nazadnjak v političnem življenju pa je — mesecnik, ki hodi ritensko.«

● **BOLJSE — UJETNIK**... Hubert Humphrey, nedavni kandidat ameriške Demokratske stranke za predsednika ZDA, ki je pri zadnjih predsedniških volitvah pogorel, je odkritosrčno priznal: »Prijetno je, nikakršnega dvoma ni, biti svoboden človek, kakršen sem zdaj jaz. Vendar bi se počutil neprimerno bolje, ko bi bil — ujetnik v Beli hiši.« Bela hiša v Washingtonu je rezidenca predsednika ZDA.

● **NAJDLGOČASNEJSI CLOVEK DOMACE TV**. Djordje Marjanović pi pritragečno sprejel rezultata izvolitve, ki jo je organiziral zagrebški »Plavi vjesnik«. Bralci oziroma gledalci TV so ga namreč izbrali za najdlgočasnejšega človeka domače televizije. Po tej izvolitvi mora dobiti simbolično znamenje zmage — »Zlato blazinco«. Djordje upa — je rekel — da mu bodo to znamenje izročili javno. Ko bi bila blazina vsaj zares — zlata!

● **STAZIRANJE PRI OVCAH**... Po »Plevaljskih novinah« posnemamo: V Bobovu je bil razpisan natečaj za šefa krajevnega urada. Priglasila sta se dva kandidata: prvi, absolvent književnosti, dotedanji učitelj v osnovni šoli v istem kraju, drugi, tajnik omenjenega urada, ki mu je uspelo pri prvem kandidatu skloniti osnovno šolo. Komisija se je odločila za drugega kandidata. Prvi kandidat, absolvent književnosti, je zdaj prijel za — piščal in se lotil čuvanja ovac. Bržkone — je z bridkostjo v sru ugotovil — mu za uspeh na takšnih natečajih manjka staziranje pri ovcah. Eh, kaj bi! Na planinah je vsaj bolj šči zrak ko v krajevnem uradu!

● **PRIZADEVNI UCENEC**... Dekleta v Gofeldenu (Westfalen, Zahodna Nemčija) so meseci in meseci zaman čakala na pisma svojih zaročencev. Neki mlad poštar je vsa ljubzenska pisma spravil v svoj žep in jih zvečer v postelji »proučeval«. Ko je njegov oče nekoga dne odprl njegovo omaro, je iz nje zletelo sto in sto pisem. Oče ga je naznanil. Ske-sani grešnik je skušal opravičiti svojo radovednost z utemeljitvijo, da se je hotel iz pisem zaljubljenecv česa naučiti...

● **PAMETNI ŽIVINOREJEC**... Neki nizozemski živinorejec iz Groningena je uvidel, da mu bodo krave bolj nesle, če jih bo uporabljal za reklamne namene. Zdad stojijo njegove krave ob cesti s tablam na hrbtu, na tablah pa je reklamni raznih podjetij za razne proizvode — od sira do pralnih praškov.

● **KAJ GA NAJBOLJ MOTI?** Nedavno je nek gledalec napisal londonski televiziji pismo naslednje vsebine: »Kar me v televizijskih kriminalističnih serijah najbolj draži, ni so neverjetnosti v zgodbah, marveč nelogične drobne posameznosti. Ne moti me, da se glavni serijski junak kot črni potnik odpravi z raketo v vesolje, ne moti me, če živ in zdrav skoči iz gorečega nemškega skladišča, pač a me neverjetno moti, da temu istemu glavnemu junaku vselej in povsod uspe najti parkirališče za svoje ponavadi ogromno vozilo...«

● **DOMISLJAVI NASTOPASKI SUS-MARJI**... Neki angleški profesor psihologije si je v nekem predavanju takole privoščil sodobne pisatelje, pevce in slikarje: »Danes dosežete največji uspeh z nerazumljivimi stvaritvami. Mnogo pevcev je, ki ne znajo peti, mnogo slikarjev, ki ne znajo slikati, mnogo pisateljev, ki ne znajo pisati. Naš čas obožava nastopaske šušmarje.« Nekdo od navzočih mu je potrdil s pripombo, da znajo današnji popevkarji in popevkarice bolj ko s prijetnim in izsolanim glasom popevati s spakljivimi zmrdljaj obraz, kramarskim mlatarjem z rokami in ne najmanj z zmi-govanjem tistega dela telesa, ki je na petje vse prej ko primeren.

Konvoj smrti(4)

Vse nemške vojne ladje so bile tedaj v Vestfiordu in Altenfiordu in čakale so le povelja iz Kiela, da dvignejo sidro in napadejo angloameriški konvoj. Toda v Kielu niso smeli storiti ničesar brez fűhrerjevega ukaza iz Berlina. Hitler pa je bil že vnaprej sklenil, da je treba najprej najti — in jih uničiti — morebitne sovražnikove letalonosilke.

V poznem popoldnevu 3. julija je vrhovni štab nemške mornarice lahko začel ukrepati, zakaj izvidniško letalo je opazilo zavezniško letalonosilko kakšnih 300 milj jugozahodno od konvoja. Letalo je pravzaprav videlo ladjeve admirala Toveya, ki je plulo proti konvoju z južne strani. Toda tedaj je nekaj nenavadnega zmedlo Nemce: drugo izvidniško letalo je uro kasneje sporočilo, da je opazilo novo sovražno ladjeve kakšnih 100 milj jugovzhodno od prvega. V ladjevju naj bi bila letalonosilka, poleg nje pa še dve bojni ladji.

V resnici pa so te ladje obstajale samo v izvidnikovi glavi. Negotovost je za nekaj časa prevzela nemške oficirje, ki naj bi kar se da hitro ukrepali. Vendar so bili dovolj bistroumni, da so nenihi, češ da gre morda za napako. Toda čeprav je vrhovni štab nemške mornarice bil trdno prepričan, da premiki njegovih dveh bojnih skupin sovražniku niso znani, je še zmerom veljalo fűhrerjevo povelje: najprej je treba onesposobiti sovražnikove letalonosilke.

Ob štirih popoldne je admiral Carls telefoniral poveljniku pomorskih operacij v Berlinu in prosil za odločitev v tem ali onem smislu: ugotoviti je bilo treba,

ali naj bi operacijo »Konjev skok« začeli ali ne. Predlagal je, naj bi »Tirpitzova« skupina dvignila sidro in izplula iz Vestfiorda, nato pa se pridružila skupini v Altenfiordu. Obe skupini naj bi potem pluli skupaj, če bi okoliščine to dopuščale. Po dolgotrajnem omahovanju je bil izdan takšen ukaz.

PODMORNICE NA PREŽI

Medtem je anglo-ameriško bojno ladjeve priplulo na novi položaj, tako da je bilo pripravljeno udariti po sovražniku Admiral Tovey, ki je sicer »močno dvomil« o položaju U-Boatov, je zvedel od admiralitete, da se podmornice zbirajo severovzhodno od konvoja.

Ob 17.23 uri je angleški poveljnik poslal ladjeve proti severu, tako da bi bilo precej pred konvojem. Tovey je menil, da nemške površinske ladje ne bi mogle napasti konvoja prej kot 4. julija ob šestih jutraj, tedaj pa bi bilo ladjeve že v takšnem položaju, da bi lahko posredovala tudi letala z letalonosilk. Ko bi se Nemci pojavili, bi jih letala nenadoma napadla in v zmedbi bi ladje toliko pohitele, da bi se izognile najhujšemu. Past je bila nastavljena. Vendar ni bilo jasno, ali bodo Nemci padli vanjo.

Poveljniku nemškega ladjevja admiralu Schniewindu na krovu admiralske ladje »Tirpitz« ni in ni bilo jasno, zakaj je prišlo do zakasnitve v izdaji povelja, naj dvignejo sidro. Prav nič ni vedel za telefonske pogovore med Kielom in Berlinom ter med Berlinom in Hitlerjevim vrhovnim štabom, tako da si ni mogel misliti, zakaj obe bojni skupini ne bi hkrati izpluli.

3. julija pozno zvečer se je Hamiltonu zdelo, da je za uspeh načrta admiralitete izrednega pomena, da spremeni smer svojih križark. Menil je, da bi jih sicer nemški izvidniki utegnili opaziti. Tako so njegove ladje zaplule pro-

ti jugovzhodu na oddaljenost 20 milj od konvoja. Ob 22.15 je na obzorju zagledal barazne balone konvoja PQ 17 in skoraj v istem trenutku sta tudi njegove ladje opazili nemški izvidniški letali blohm & voss. Konvoj je plul komaj 30 milj severno od Medvedjih otokov. Ko je Hamilton dosegel, kar si je želel, je ukazal svojim križarkam, naj zaplovejo vzporedno s konvojem, in sicer v oddaljenosti 30 milj (severno).

Nekaj po polnoči je nemška severna pomorska skupina zvedela prvič, da sta izvidniški letali odkrili velike sovražnikove sile 35 milj severozahodno od Medvedjih otokov, v bližini konvoja PQ 17. Po sporočilih izvidnikov naj bi bile v ladjevju kontra admirala Hamiltona »bojna ladja«, težka križarka, dve lahki križarki in tri torpedovke. Navzočnost neobstoječe bojne ladje naj bi dala misliti, da so zavzemniki že vedeli za odhod obeh nemških bojnih skupin proti severu.

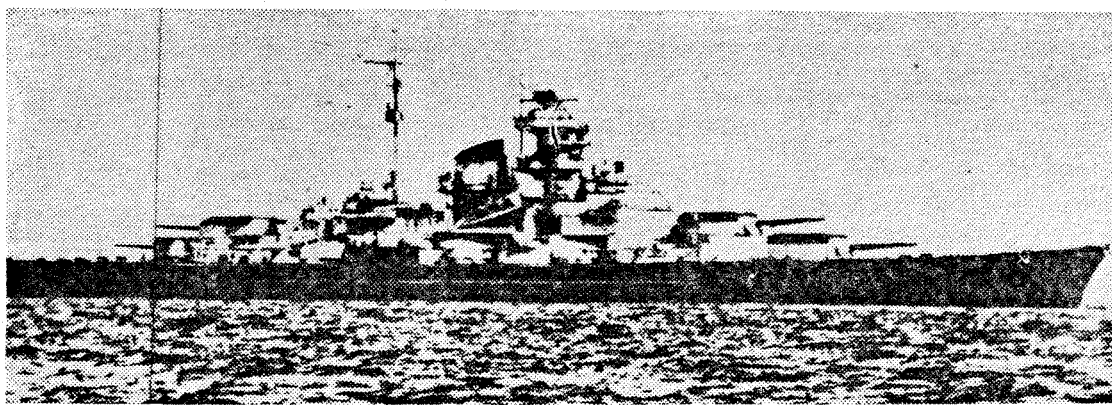
Ko se je začelo svitati — tedaj je bila v Berlinu trda tema, ob Medvedjih otokih pa svetlo — je vrhovni štab nemške mornarice tesnobno pričakoval novih poročil, ki naj bi potrdila navzočnost angleških vojnih ladij v bližini konvoja PQ 17 — ali pa bi vse preklicala. Če te sile ne plovejo proti vzhodu ali pa velikih ladij sploh ni, potem bi naši bojni skupini lahko napadli 4. ali 5. julija. Toda ko so se nemški izvidniki vrnili na isto območje, ni bilo ne duha ne sluha o kakšnih križarkah. Dvomo med Nemci še ni bilo konec.

LETALSKI NAPAD

Medtem so opazovalci na trgovskih ladjah v konvoju videli, da nad njimi letijo številna letala. Dve

»Naš veliki problem je v tem, da naše ljudstvo izgublja navado varčevanja in vse bolj razmetava to, kar si je pridobilo.«
Ian McLeod,
britanski
finančni izvedenec

»Resnica je marsikomu neprijetna, vendar ne zaradi tega, ker je gola, temveč zato, ker se ne sramuje svoje golote.«
Friedrich Dürrenmatt,
švicarski dramatik

Nemška bojna ladja »Tirpitz«, najmodernejša ladja nemške mornarice.

Prijazna Sorčanova hiša na hribu, se je znova ovila v temno žalost. Mnogo prezgodaj je moral iz nje za vedno še njen gospodar, dober mož in oče, — Franc Sorčan. Le do bri dve desetletji je vladala v njem neskaljena, topla družinska sreča. Njena streha je dajala varno zavetje staršem, sinu edincu Franciju in od drugega leta starosti še mali sorodnici, ki so jo vzeli kar za svojo. Nekaj mesecev pred drugo svetovno vojno je sin Franci pripeljal med nje še mlado ženo Milico, ki je še dopolnila in poživela lepo sožitje.

Morda bi še danes stopal v ta dom mlad mož, kjer bi ga pričakoval ljubek nasmeh žene in njegove hčerke. Toda kruta vojna se je ustavila tudi ob njem in zahtevala svoje.

Vkljub lepemu življenju, kljub novo spleteni družini, ki je pričakovala še novega člana, je Franci takoj leta 1941 odločno stopil med organizatorje narodnoosvobodilnega pokreta v Celju. Tako je Sorčanova hiša na hribu odprla na stečaj vrata še mnogim znanim in neznanim obrazom, ki jih je tja pošiljala organizacija. Franci je vključil v sodelovanje kmalu še ženo, mamo in očeta. Zaradi osamljenosti hiše je bilo dostikrat varneje v njej prenočevanje, sestajanje in prinašanje poročil. Zato ni čudno, da je v to zatočišče prihajal tudi sekretar Tone Grčar, Tončka Čečeva, Miloš Zidanšek in še nešteti drugi. Očetu, ki je bil železničar, pa je sin naložil še važnejše naloge. Zgradil je bunker, kjer bi se ob nevarnosti lahko skrili aktivisti, pred hišo je stražil, ko so se vršili

v njej sestanki, skratka, postal je važen člen organizacije. Na železnici, kjer je bil zaposlen je vodil evidenco transportov okupatorja in javljal njihove premike. Leta 1942 se je utrgal plaz. Gestapo se je znova, po zaslugi domačih izdajalcev, posrečilo priti na sled mnogim sodelavcem ilegalnega odpora. Franci je moral pred aretacijo pobegniti v partizane, ostali

Žalost v Sorčanovi hiši

pa so se od tega časa dalje morali nad vse oprezno nadaljevati z delom. Toda tudi to ne dolgo. Nekega dne je bila hiša obkoljena od gestapovcev. Prišli so po Milico. Na postelji je tedaj ležala pet mesecev stara hčerka. Mlada mati je zadnjič stisnila k sebi in poljubila svojega otroka, si spotoma odtrgala svež nagelj in s težkim občutjem zadnjega slovesa, odšla.

Sinov beg v partizane, aretacija žene, je vrgla na hišo pečat. Gestapo je nad takimi domovi bdel še posebej, sledil ljudem, ki so prihajali v njo in pota, ki so jih hodili domoči. Zato je hiša na hribu za nekaj časa umolknila, težišče dela je prevzel oče v železniški čuvajnici. V hišo so prihajale le redke vesti o sinu in snahi, ki je iz zapora bila

odpeljana v koncentracijsko taborišče Auschwitz. Sredi poletja 1942 je hiša na hribu, prvič zahtela. Na Kozjanskem je padel Franci. Za tem, je le nekaj dni, v še živo bolečino prišlo novo sporočilo, da je Milica umrla v Auschwitzu. Solze so polnile oči ubogih staršev, le mala punčka se ni zavedala, da ne bo nikoli v življenju deležna topline in ljubezni svoje prave matere in očeta. Stara mama in oče Franc sta jo od tega časa naprej še bolj obsipavala z ljubeznijo. S svojimi zdelanimi rokami sta božala njena lička. Ničesar ni pogrešala — dokler ni znala sama zapisati z okornimi črkami: »OČE FRANC, padel leta 1942 v partizanih — MATI MILICA, umrla 1942 v koncentracijskem taborišču. Obojestranska partizanska sirota.«

Oče Franc se je trudil, da bi žena in vnukinja v lepo urejenem domu, med drevjem in cvetjem lažje prenašali posledice krute preteklosti. Pred dobrim letom je začutil, da njegove moči slabe. Hotel je bolezen premagati, toda ta ni popustila. V bolnici se je moral soočiti s težko resnico, da je njegovo življenje resno ogroženo. Vrnil se je za nekaj mesecev domov, toda bolezen je grizla neusmiljeno dalje, dokler ni telo do kraja onemoglo in nehalo v njem za vselej utripati plemenito srce.

Zdad skozi rahlo nabrekli veje dreves žalostno gledata žena in vnukinja na grob, kjer vene nageljni in venci. V njej leži del njihovih src in življenja. Hišica na hribu se je, kljub pomladi, brstecemu zelenju in cvetju znova odejala v žalost...
M. Z.

»TV 15« izhaja vsak teden — Izdaja ga Predsedstvo Zveze borcev NOV Slovenije — Zavod »Borec«, Ljubljana, Beethovnova 10 — Tisk in klišei CGP »DELO«, Ljubljana, — Tomsčeva 1 — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina 1800 dinarjev oziroma 18 N-din — Posamezna številka stane 40 din oziroma 40 N-par Za inozemstvo stane »TV 15« 30 N-din — Naročnino pošljite na naslov: Uprava »TV 15« Ljubljana, Beethovnova 10. Priloge, p. predal 598-XI, ali na čekovni račun pri Narodni banki 501-8-29 — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21 901 tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov ne vračamo